

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ІНФОРМАТИКИ
UNIVERSITY OF THE AEGEAN (GREECE)
НАУКОВІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ» та «ЮРИДИЧНА НАУКА»**

**«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У ФОКУСІ
ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ»**

**IX-а Міжнародна наукова Інтернет-конференція
22-23 лютого 2021 року**

Ukraine-Greece
2021

УДК 327
ББК 65.23+330

За загальною редакцією:

Єрмошенко Микола Миколайович – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України. Президент «Міжнародної академії інформатики». м. Київ. Україна.

Штулер Ірина Юріївна – доктор економічних наук, професор, Перший проректор ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Evgenia Fronimaki – PhD Candidate, Department of Business Administration, University of the Aegean, Greece

Рецензенти:

Єрохін Сергій Аркадійович – доктор економічних наук, професор, ректор ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Антонова Олена Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці матеріали ІХ-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції (Ukraine-Greece, 22-23 лютого 2021 року) / ВНЗ «Національна академія управління». – Київ: НАУ. – 2021. – 118 с.

ISBN 978-17-596-277-0

У збірнику викладено матеріали ІХ-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (22-23.02.2021 р., м. Київ. Україна – м. Aegean. Greece), у яких розглядаються проблеми економіки та управління національним господарством, економічної безпеки національної економіки, інноваційного розвитку, державної інноваційної політики, науково-технічної політики та механізмів її реалізації, інформаційних технологій та захисту інформації, механізмів державного управління, сучасного стану та перспектив розвитку обліку, аналізу, аудиту та оподаткування, сучасних маркетингових технологій в умовах глобалізаційних процесів, правові проблеми соціально-економічного розвитку країни, міжнародних аспектів економічної безпеки. Дана інтернет-конференція проведена за сприяння Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ВНЗ «Національна академія управління».

УДК 327

© Колектив авторів, 2020

© Національна академія управління, 2020

© Міжнародна академія інформатики, 2020

ВСТУПНЕ СЛОВО

В умовах глобалізації світової економіки проблеми забезпечення економічної безпеки держави стають все більш важливими. Економічна безпека означає захист усіх рівнів економіки країни від небезпечних дій, які можуть бути наслідком впливу будь-якого фактору. Також в контексті ускладнення економічних зв'язків між окремими державами, активізація глобалізації та економічні загрози збільшуються. Сучасний стан національної економіки зумовлений негативним впливом наростаючих зовнішніх викликів і загроз, ескалацією внутрішньодержавної політико-економічної нестабільності та пандемією COVID-19, причиною коронавірусом SARS-CoV-2. Без належної протидії цим загрозам процеси руйнації національної економіки можуть стати незворотними, а інститут національної безпеки – паралізованим системними перешкодами розвитку.

Відповідно потребує розвитку ефективна Концепція для забезпечення національної безпеки національного господарства на всіх рівнях економіки.

В даній збірці розглядаються проблеми економіки та управління національним господарством, економічної безпеки національної економіки, інноваційного розвитку, державної інноваційної політики, науково-технічної політики та механізмів її реалізації, інформаційних технологій та захисту інформації, механізмів державного управління, сучасного стану та перспектив розвитку обліку, аналізу, аудиту та оподаткування, сучасних маркетингових технологій в умовах глобалізаційних процесів, правові проблеми соціально-економічного розвитку країни, міжнародних аспектів економічної безпеки. Кожен з перерахованих напрямків має свою специфіку та особливості регулювання, їх треба досліджувати й аналізувати, на основі розробок та досліджень пропонувати шляхи вирішення з урахуванням нових реалій.

Метою цієї Інтернет-конференції є конструктивна дискусія, яка має сприяти формуванню нових ідей, розробці наукових концепцій і теорій, проектуванню методик та технологій придатних для прогресивного розвитку.

Завдання IX-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» полягають у спробі вирішення зазначених в меті питань.

Організація, проведення та публікація наукових доповідей на Інтернет-платформі дає змогу залучити максимальну кількість науковців до порушеного кола проблем, зібрати односторонні, критиків і опонентів. Адже дана Інтернет-конференція зорієнтована не лише на обмін інформацією та апробацію матеріалів наукових досліджень, а й має ще одне важливе завдання – пошук засад, концептів, імперативів та стратегій державної політики безпеки

у її економічному, політичному, міжнародному та суспільному вимірах.

Сподіваємось, що матеріали IX-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» стануть підґрунтям для подальшої перспективної та плідної співпраці між науковцями різних сфер та галузей, що сприятиме розбудові України у всіх її галузях та сферах.

Для зручності користування та поширення матеріалів конференції їх можна безкоштовно завантажити на сайті: www.nam.kiev.ua.

Бажаємо всім учасникам Інтернет-конференції міцного здоров'я, плідної роботи, цікавих дискусій та конструктивного спілкування!

Ірина Штулер
доктор економічних наук, професор
Перший проректор
ВНЗ «Національна академія управління»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ	
Біланич Л.В., Біланич Г.П. ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОДЕЛЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В СВІТІ.....	... 9
Мельник Л.В. КОНГРУЕНТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У МОВАХ РЕФОРМИ ОСВІТИ.....	... 11
Петрецький І.І. ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ІНВЕСТИЦІЙ.....	... 15
Сержанов В.В. ІНВЕСТИЦІЇ У РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ.....	... 17
Сугак Т.М., Нам В.Г. СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ БІЗНЕС АДМІНІСТРУВАННЯ.....	... 19
Штулер І.Ю. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ОСВІТНІ СИМУЛЯТОРИ.....	... 23
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	
Антонова О.М. ТІНЬОВІ ЕКОНОМІЧНІ ЯВИЩА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ....	... 26
Звоненко О.О., Звоненко Я.О. ОСНОВНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	... 31
Штулер Ю.Ю. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗБІЛЬШЕННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	... 33
СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА, НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	
Єрохін С.А. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	... 35

Evgenia Fronimaki STUDY OF THE COST OF 3D PRINTING.....	... 37
СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ	
Білак Ю.Ю., Красніков В.В. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЖИТТЯ У МІСТІ.....	... 40
Кляп М.П., Шапочка А.І. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	... 42
Лозниця С.А. ІНФОРМАЦІЙНІ ВПЛИВИ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ.....	... 44
Лях І.М., Товтин М.М. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДИСТРИБУЦІЇ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО КОНТЕНТУ.....	... 48
Міца О.В., Рябошук О.М. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	... 50
Мішков О.М. ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЗАХИСТУ КНР НАЦІОНАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	... 53
Нестеренко О.В., Нетесін І.Є., Поліщук В.Б. МЕТОДОЛОГІЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ЕКСПЕРТНОГО ОЦІНЮВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ В ОБОРОННОМУ ПЛАНУВАННІ.....	... 57
Самарець Г.І., Марилів О.О. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ TLSI ДЛЯ КІБЕРЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА.....	... 60
Федорка П.П., Роль М.І. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ BIGDATEUBER.....	... 64
Шумило Н.Я., Мушка А.В. АНАЛІЗ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ.....	... 65
СЕКЦІЯ 5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Мішін О.В. АНАЛІЗ ДОСВІДУ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА КНР В ПИТАННЯХ КОНТРОЛЮ НАД СПЕЦІАЛЬНИМИ СЛУЖБАМИ ДЕРЖАВИ.....	... 67
Пилявський Ю.М. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЛІБЕРТАРІАНСТВО: ТОЧКИ ДОТИКУ...	... 70

Письменний О.О. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ.....	... 73
СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ	
Штулер Г.Г. ВІДСТРОЧЕНІ ТА ВИПЕРЕДЖАЮЧІ ІНДИКАТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПОКАЗНИКІВ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ.....	... 77
СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
Єрмошенко М.М., Антонова А.О. СУТНІСНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ РЕКЛАМИ.....	... 80
СЕКЦІЯ 8. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Веселовська Н.О. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВИ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ.....	... 90
Гайдамаченко Т.П. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	... 93
Звоненко О.О., Звоненко Я.О. ОРГАНІЗАЦІО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	... 95
Ковтонюк М.Ю. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	... 97
Стерліков О.С. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ РОЛЬОВОЇ ГРИ В СФЕРІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ РОЛЬОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АВТОГЕНЕРУЄМОЇ ГРИ (РПАГ) О. СТЕРЛІКОВА ТА Н. ВЕСЕЛОВСЬКОЇ.....	... 105

СЕКЦІЯ 9. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Довгий В.В. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ КОНГЛОМЕРАТИВ.....	... 111
Кирлик Н.Ю. ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЛОГІСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	... 113

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Біланич Людмила Віталіївна

*кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри управління, фінансів та інформаційних технологій
Карпатський університет імені Августина Волошина
м. Ужгород, Україна*

Біланич Галина Петрівна

*кандидат історичних наук, доцент
Комунального закладу вищої освіти
«Ужгородський інститут культури і мистецтв»
м. Ужгород, Україна*

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОДЕЛЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В СВІТІ

Сучасні концепції дослідження питання соціальної відповідальності бізнесу та формування соціально відповідального бізнесу стосуються як теоретичного обґрунтування соціальної відповідальності бізнесу та її значення для соціалізації суспільства, так і принципів розроблення місії підприємств, базових бізнес-стратегій, трудових відносин з працівниками, відносин зі «стейкхолдерами» (зацікавленими суб'єктами), корпоративної підзвітності, впливу на навколишнє середовище, взаємодії у соціальній політиці з місцевими органами влади тощо.

У 2006 р. представники Центру Корпоративного Громадянства та Київського міжнародного інституту соціології вперше здійснили аналіз методів впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні [1], висвітливши український досвід взаємодії бізнесу та груп впливу на досягнення цілей соціальної відповідальності бізнесу. Детальне вивчення вказує на те, що соціальна відповідальність бізнесу у різних країнах має певну специфіку.

Відповідно, дослідники виділяють дві основні моделі соціальної відповідальності бізнесу: американську та європейську. Розглянемо кожну з них.

Європейська модель. Основна мета європейської моделі – досягнення цілей компанії. Об'єкти інвестування – розвиток персоналу компанії, внесок у розвиток муніципальних утворень, де розташовані виробничі потужності компаній, природоохоронна діяльність, розвиток науки, освіти і технологій, добровільні внески за участю співробітників компанії, програми приведення діяльності компанії у відповідність до світових галузевих стандартів.

Принципи діяльності моделі соціальної відповідальності бізнесу за європейською моделлю: прозорість, надійність, стабільність, піклування.

Американська модель. Основна мета американської моделі – філантропія, о передбачає любов до людей, доброзичливе ставлення до людини взагалі, благодійність, жертвування своїм часом, грошима, репутацією задля благочинності, заступництво нужденних, людинолюбство, безкорислива допомога. Об'єкти інвестування – суспільно корисні ініціативи, благодійність. Принципи діяльності моделі соціальної відповідальності бізнесу за американською моделлю: екологічність роботи компанії, стабільність і надійність, людяність тощо.

Отже, соціальна відповідальність по-європейськи безпосередньо пов'язується з досягненням бізнесових цілей компанії. Усі ініціативи, що фінансуються компанією у межах такої моделі, безпосередньо відносяться до генерації прибутку та реалізації продукції. Найпопулярнішими об'єктами інвестицій у межах цієї моделі є: розвиток персоналу компанії, внесок у розвиток муніципальних утворень, де розташовані виробничі потужності компаній, природоохоронна діяльність, розвиток науки, освіти і технологій, добродійні внески за участю співробітників компанії, програми приведення діяльності компанії відповідно до світових галузевих стандартів. Її принципами виступають прозорість, надійність, стабільність, піклування.

В американській моделі переважає прихильність до філантропії, коли компанія надає перевагу можливості поділитися частиною прибутку, спрямовуючи її у суспільно корисні ініціативи, жертвуючи на добродійні потреби, але не прив'язує соціально відповідальні інвестиції до своїх бізнесових цілей. Основні принципи, які промислові компанії несуть цільовим групам, такі: екологічність роботи компанії, стабільність і надійність, людяність тощо.

Європейська комісія визначає корпоративну соціальну відповідальність як інтеграцію соціальної та екологічної проблематики в бізнес-операції підприємств. Отже, компанії можуть зробити свій внесок, у співпраці з партнерами, узгоджуючи свої економічні амбіції з урахуванням соціальної та екологічної складової. Зокрема, за даними Європейської Комісії – корпоративна соціальна відповідальність сприяє модернізації та зміцненню європейської соціально-економічної моделі; зміцнює соціальну згуртованість, роблячи ЄС конкурентоспроможнішим; сприяє реорганізації основної господарської діяльності підприємств, забезпечуючи при цьому управління ризиками та змінами у відповідальній манері [4].

Значною мірою Європейський Союз сприяє просуванню ідеї корпоративної соціальної відповідальності, виділяючи значні кошти на її реалізацію, зокрема, фінансування здійснюється у межах програми COSME 2014-2020 [3].

Варто зазначити, що у країнах Заходу соціальна відповідальність виникла як відповідь на невдоволення громадськості, особливо в екологічних аспектах діяльності великих корпорацій. Але в Україні КСВ стала привабливою ідеєю для компаній у процесі переходу від короткострокових шаблонів мислення «тут і зараз» у стратегічно-орієнтований підхід. Українські компанії розуміли, що сподіваючись на державу, прерогативою якої є виконання своїх функцій у галузі соціального захисту, вони не можуть отримати кваліфікований, здоровий персонал, а також завоювати довіру і лояльність споживачів.

Список використаних джерел

1. *Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-III. У редакції від 15.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 48. Ст. 409.*
2. *Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 р. № 2404-VI. В редакції від 25.05.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст. 524.*
3. *Американський та європейський шляхи соціального підприємництва [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.prostir.ua/?focus=amerykanskyj-ta-jevropejskyj-shlyahy-sotsialnoho-pidpryjemnytstva>*
4. *Гришина Я.С. Сравнительно-правовое исследование социального предпринимательства в странах Америки и Европы / Я. С. Гришина // Вестник Пермского ун-та. Серия: «Юридические науки». 2012. Вып. 2 (16). С. 111-121.*
5. *Керлин А. Дж. Социальные предприятия в США и Европе: понятие различия и извлек из них уроки / Джанель А. Керлин // Международное сообщество исследований третьего сектора и Университет Джона Хопкинса. 2006. 28 сент. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.nb-forum.ru/thlaw_365_133*

Мельник Любов Валеріївна

заступник директора з навчально-виховної роботи

Глибочицького ліцею;

студентка I курсу

Навчально-наукового інституту менеджменту та психології

Україна

КОНГРУЕНТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У МОВАХ РЕФОРМИ ОСВІТИ

Конфліктна взаємодія між людьми в сучасному світі, в епоху постмодернізму та панування соціальних мереж, останнім часом набуває особливої артикуляції. Процеси глобалізації сприяють тому, що контакти між різними людьми, з різних країн і континентів стають звичайним явищем, про що навіть у недалекому минулому було складно мріяти, але чим більше стає таких контактів, тим більше з'являється невизначеності, складності та

інформаційного різноманіття, що стають джерелами різних видів конфліктів.

Дистанційна та змішана технологія навчання – не виключення для розвитку конфліктних ситуацій в освітньому середовищі. Сьогодні спілкування та спільні дії людей, які перебувають як онлайн, так і офлайн, часто супроводжуються суперечками та непорозуміннями, оскільки ніхто вже не може претендувати на істину, а знання перестають бути чимось унікальним та тільки для обраних. Дедалі більшого значення набувають уміння та навички, які опановуються реальною практикою життєдіяльності.

У цьому контексті постать учителя є ключовою. Сучасний учитель повинен не тільки досконало знати, а й уміти ефективно працювати, продукувати навички професійних умінь та дій. Його спроможність передбачати, попереджати та вирішувати конфлікти, управляти ними є необхідною умовою ефективної взаємодії з учнями, батьками, педагогічним колективом в умовах реформи освітнього середовища. Дотримання правових норм, які регулюються нормативними документами у сфері освіти, повинні якісно впливати на перебудову освітнього процесу.

Соціальний шкільний конфлікт, спричинений появою дистанційного навчання, з подальшими карантинними обмеженнями, провокує часту появу протилежності інтересів сторін, відмінної позиції двох або більше суб'єктів правовідносин, у зв'язку з якими одній зі сторін чи обом сторонам може бути завдано моральної або матеріальної шкоди. Наприклад, забезпечення або відсутність відповідної матеріально-технічної бази в організації змішаного навчання. Це – особливий вид взаємодії, в основі якої знаходяться протилежні та несумісні цілі, інтереси, типи поведінки учасників освітнього середовища, що супроводжуються негативними психологічними проявами.

Діяльність учителя – це завжди спілкування та взаємодія в першу чергу з учнями, їх батьками, з тими, на кого він впливає, та від кого сам відчуває впливи під час здійснення професійних функцій. Впливи завжди породжують зіткнення – зіткнення думок, ставлень, оцінок, визначень тощо. Тому формування конфліктологічної компетентності сучасного вчителя є одним з головних завдань сьогодення. Поведінкові моделі, за яких учасники освітнього середовища прагнуть зберегти свою гідність, власний авторитет та дійти згоди, погодити консенсус, за якого обидві сторони будуть максимально задоволені, – це конфліктологічна компетентність особистості в дії. Уміння та навички передбачати конфлікт, застерігати від нього, зменшувати рівень його напруги та негативних наслідків – це зміст конфліктологічної компетентності сучасного вчителя.

Як зазначає Л. Богославець, нові підходи до управління освітнім процесом в закладах пов'язані з неминучим ламанням професійних стереотипів і дидактичних канонів в роботі керівників та педагогів, з формуванням у них іншого типу педагогічного мислення, серйозною перебудовою мотиваційної сфери [1].

Готовність та здатність педагога до інноваційної діяльності тісно пов'язана, навіть детермінована ступенем його креативності та загальним особистісним розвитком [5].

На відміну від конфліктів в інших організаціях проблеми і суперечності у взаєминах вчителів можуть базуватися на відмінностях у розумінні або інтерпретації педагогічних цілей, ідей, принципів і закономірностей на прагненні одних членів колективу до педагогічних новацій і прихильності інших до консерватизму.

Істотним чинником формування конгруентності як впливу на загальний психологічний клімат закладу освіти є наявність угруповань усередині педагогічного колективу. На основі особистих симпатій і антипатій, спільності поглядів, у систем цінностей, інтересів, близькості до адміністрації, прихильності до формального або неформального лідера педагога можуть об'єднуватися в групи. Функціонування груп, представники яких займають протилежні позиції, а іноді несумісні позиції, за невмілого керівництва і невдалої організації може призвести до міжгрупової конфронтації, яка істотно погіршує психологічний клімат у колективі і, відповідно, негативно впливає на освітнє середовище. А це викликає чіткі прояви мобінгу та газлайтингу у закладі.

Психологічний клімат в закладі освіти, як і будь-якій іншій установі, багато в чому визначається професіоналізмом адміністрації. Проте і тут проявляється головна специфічна особливість закладу: будь-які суперечності у взаєминах учителя і адміністрації неодмінно позначаються на учнях.

Стосунки учителів і адміністрації з батьками учнів також є характерною особливістю закладу.

За ознаками рольових сценаріїв у праці В.М. Галузьяк та І.Л. Хохловської у взаємодіях учителів, адміністрації та батьків можна простежити наступні види конгруентних зв'язків [2].

Батьки – замовники освітніх послуг, а вчителі – безпосередні виконавці замовлення на освіту. Такий розподіл ролей властивий здебільшого приватним закладам освіти, батьки яких фінансують заклад, мають право контролю якості освітніх послуг. Адміністрація та вчителі прагнуть по можливості врахувати бажання учнів та їх батьків, задовольняти їх освітні запити.

Замовник освітніх послуг – держава. Відповідальна за виконання замовлення особа – директор. Безпосередні виконавці – вчителі. Батьки – відповідальні за «постачання сировини». Такому сценарію відповідає найбільш поширена авторитарна система керівництва. Авторитарний учитель із завищеними вимогами до учнів активно використовує свої владні повноваження по відношенню до учнів, а отже і до їх батьків, що викликає з боку останніх або підтримку і частіше прагнення догодити вчителю, або роздратування, обурення і прагнення захистити своє дитя.

Демократичний учитель прагне підтримувати з батьками рівні стосунки,

розвивати конгруентність у зусиллях виховання дітей.

Актуалізується питання: чия частка виховного впливу на дитину більша: педагогічна чи батьківська? Батьки можуть співробітничати з таким учителем. Або через низку обставин мати низку конгруентності до спільного виховання.

Ліберальний учитель може прагнути до підтримки дружніх стосунків з батьками, уникати цих стосунків, поводитися непослідовно. До такого вчителя батьки можуть ставитися байдуже або зневажливо [4].

Учень – замовник, споживач і виконавець освітніх послуг. Адміністрація відповідальна за організацію найбільш оптимальних умов для отримання освітніх послуг у закладі. Вчителі – консультанти в галузі інформації, координатори діяльності учнів, виконавці освітніх послуг. Батьки відповідальні за забезпечення найбільш сприятливих умов поза закладом освіти для її здобуття. Ця позиція характерна для альтернативних типів освітніх закладів – неформальної освіти. Вона зближує ролі і функції усіх учасників педагогічного процесу, що істотно знижує напруженість, скутість стосунків, робить їх природнішими, конструктивнішими. Рівень конгруентності в такому типі освітнього середовища взаємодіє максимально на спільну користь [3].

Список використаних джерел

1. Богославец Л.Г. Управление педагогическим процессом в дошкольном образовательном учреждении инновационного типа: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01: Барнаул, 1999. 179 с
2. Галузяк В.М., Хохловська І.Л. Педагогічна конфліктологія: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 208 с.
3. Артемова В. Історія педагогіки України: Підручник. / В. Артемова К.: Либідь, 2006. 424 с.
4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневський. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
5. Підласий І.П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. / І.П. Підласий. Х.: Вид. група «Основа», 2010. 360 с.

Петрецький Іван Іванович

аспірант

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

Ідея взаємозалежності регіонального економічного розвитку та інвестицій довела свою правдивість завдяки просторовій близькості, щільність та локалізації процесів.

Насправді, розуміння регіонального економічного розвитку та інвестиції слід розуміти в ширшому контексті економічної глобалізації, враховуючи інші форми співпраці.

Три ключові особливості сучасної фази економічної глобалізації мають прямі географічні наслідки.

По-перше, частка країн, що розвиваються у світових потоках прямих іноземних інвестицій неухильно зростає. Це підтверджує значну трансформацію в географії іноземних інвестицій у всьому світі.

По-друге, більшість цих транскордонних потоків охоплюють сусідні економіки, а не є справді глобальними операціями. Цей глобальний регіоналізм характеризується також розподілом та рекомбінацією інвестицій.

По-третє, близько двох третин світових запасів прямих іноземних інвестицій зараз перебувають у сфері послуг, а решта третини – у виробництві.

Відповідно лібералізація послуг, їх зростаюча торгівля завдяки інформаційно-комунікаційних технологіям (ІКТ) та постійному зростанню ВВП, що стимулює інтернаціоналізацію послуг, пов'язаних з виробництвом.

Наведені вище умови передбачають значний перерозподіл порівняльних переваг між країнами та регіонами, що відображається у світовому ВВП.

Регіональний економічний розвиток формується за допомогою співіснування та коеволюції – в тій самій функціонально інтегрованій просторовій одиниці – потоків, диверсифікованих за просторовим обсягом, характером та спрямованістю.

По-перше, не лише просторово обмежені (внутрішньофірмові та міжфірмові) регіональні інвестиційні потоки мають значення для траєкторій регіонального розвитку. Альтернативні варіанти роблять географічний масштаб цих потоків екстралокальним, міжнародним та глобальним.

По-друге, природа інвестиційних потоків дуже різноманітна. Капітал, навички та знання поєднуються у внутрішньо- та міжфірмових зв'язках, що утворюють світовий ВВП. Фактична комбінація їх складових елементів та їх особливість і складність залежать від функції, яку виконують інвестори, «пов'язані» кожним потоком (наприклад, мережі, створені для здійснення

досліджень та розробок у різних місцях, можуть бути більше значні у знаннях та навичках, ніж ті, що рухаються капіталомісткою виробничою діяльністю).

По-третє, регіональні економіки можуть бути одночасно джерелом та / або призначенням потоків інвестицій з боку ТНК. Якщо відкритість була в значній мірі пов'язана з економічним розвитком та зростанням, то одночасний вплив припливів та відтоків іноземних інвестицій перекриваються та розмиваються. Такі процеси визначають здатність регіонів постійно оновлювати конкурентну перевагу та реагувати на потрясіння, формуючи їх довгострокові соціально-економічні показники, добробут та стійкість.

Дотримуючись наведеної вище аргументації, траєкторії регіонального економічного розвитку можна переосмислити та проаналізувати з точки зору ступеня місцевої зв'язаності за допомогою глобальних інвестиційних потоків (серед безлічі інших каналів) різного просторового масштабу, характеру та спрямованості. Зв'язок (взаємозалежність) не працює (і не формується) в територіальному вакуумі.

Під територіальним вакуумом розуміють – частина комплексу географічних, економічних та соціально-інституційних особливостей, які інтерактивно формують як інновації, так і регіональний розвиток.

Мережі (та відповідні потоки), засновані на альтернативній, непросторовій близькості, взаємодіють з чотирма іншими ключовими ознаками регіонального розвитку:

- зв'язок між місцевими інноваційними зусиллями та генеруванням знань;
- географічне поширення знань та промислова спеціалізація регіону;
- генезис та структура місцевої та регіональної політики;
- існування та ефективність регіональних інноваційних систем та підтримуючих соціально-інституційних середовищ.

Взаємодія цих ключових ознак визначає еволюційні траєкторії країн та регіонів шляхом:

1. формування спроможності місцевих суб'єктів встановлювати відносини, засновані як на просторовій, так і на непросторовій формах близькості, та визначаючи зв'язок кожного регіону та його положення в глобальній мережі;

2. вплив на те, як глобальні знання та ресурси, що надаються через регіональну підключеність, продуктивно використовуються в регіональній економіці.

Взаємозалежність та взаємозв'язок інвестицій та регіонального роблять державну політику особливо важливою. Такий підхід сприяє лобіюванню спрямованим на вирішення глобальних негативних зовнішніх факторів, які потребують виправлення за допомогою міжнародного регулювання. У цьому контексті успішні втручання ґрунтуються на наявності інтегрованих систем та

діагностичних інструментів, які повністю враховують актуальність інвестування та його багатогранну природу, механізми передачі та (асиметричні) впливи.

Список використаних джерел

1. *Городняк І.В., А.Б. Терендій. «Інституційні чинники залучення іноземних інвестицій в економіку України». Східна Європа: економіка, бізнес та управління (2020): 3-10.*
2. *Кремень В.М., Гоженко І.С. (2020). Прямі іноземні інвестиції як чинник економічного зростання. In Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку. Київський національний університет технологій та дизайну.*
3. *Сержанов В.В. Штулер І.Ю., Вплив інвестиційної політики на гомеостазис національної економічної системи крізь призму інновацій [Електронний ресурс] / І.Ю. Штулер, В.В. Сержанов // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. №2. електронне фахове видання Режим доступу до журналу: <http://www.easterneurope-bvt.in.ua/index.php/2-2016-ukr>*
4. *Штулер І.Ю. Методологічні аспекти обліку та аудиту діяльності підприємства з іноземними інвестиціями // Науковий економічний журнал «Актуальні Проблеми Економіки». 2011. №5 С. 75-81*
5. *Штулер І.Ю. Теоретичні підходи до процесу залучення прямих іноземних інвестицій // Науковий економічний журнал «Актуальні Проблеми Економіки». 2012. №5 С. 102-108*

Сержанов Віталій Вікторович
доктор економічних наук, доцент,
декан економічного факультету,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

ІНВЕСТИЦІЇ У РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Стимулююча функція держави у реалізації стратегії цифрового розвитку полягає у надходженні інвестицій у розвиток цифрових інновацій.

Державна стратегія розвитку цифрової інфраструктури має базуватися на таких основних принципах:

- вільний доступ до цифрових технологій,
- відкритий доступ до даних та результатів наукових досліджень,
- надійність цифрових технологій,
- захист прав інтелектуальної власності,
- конфіденційність інформації, тощо.

До прикладу стратегія єдиного ринку цифрових технологій ЄС побудована на трьох основних напрямках, які представлені на рис. 1.

Зарубіжний досвід засвідчує, що дієвим механізмом інвестиційної

політики є державно-приватне партнерство та індустріальні (промислові) парки. Станом на 1 січня 2018 року на засадах державно-приватного партнерства в Україні реалізується 177 проектів (укладено 146 договорів концесії, 31 договір про спільну діяльність). Натомість в багатьох країнах світу індустріальні парки мають пріоритет серед інструментів інвестиційної політики держави.

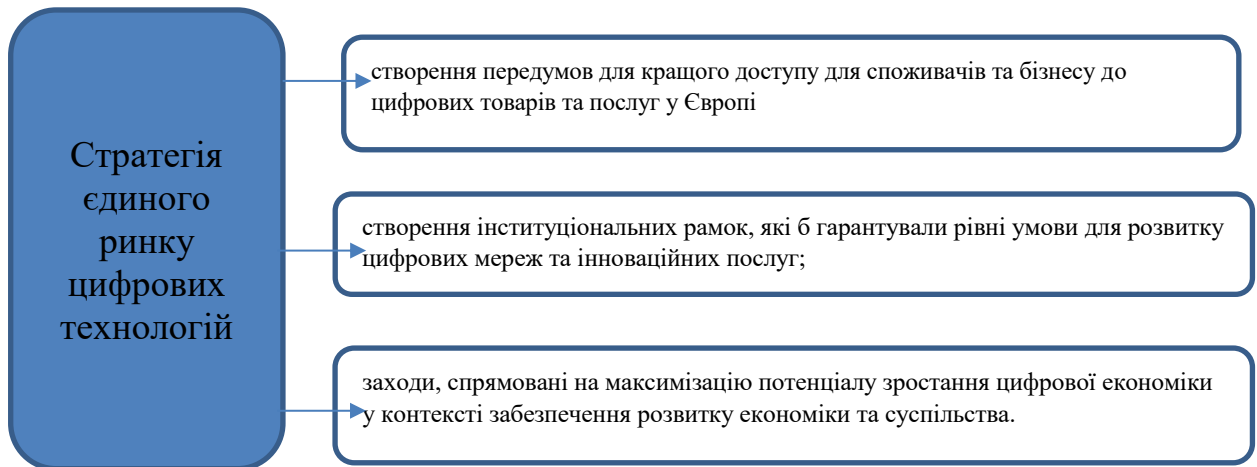

Рис.1. Напрями стратегії єдиного ринку цифрових технологій ЄС

Джерело: [7, с. 35].

Координація державної політики в цій сфері необхідна для забезпечення стимулювання інвестицій з орієнтацією в ті галузі, які можуть мати найбільший вплив на створення прямих і зворотніх зв'язків і сприяти економічному зростанню. У той же час, в країнах, що розвиваються, необхідно вирішити питання ризику іноземних інвестицій, котрі перешкоджають розвитку національних підприємств шляхом витіснення місцевих компаній, особливо в малому та середньому бізнесі.

Метою державної інвестиційної політики на макрорівні є економічне зростання національної економіки, для чого повинна бути забезпечена реалізація цільових напрямлень стратегії по створенню економічних, правових, організаційних умов і цілісної системи державної та громадської підтримки на всіх рівнях ефективного розвитку, в першу чергу пріоритетних галузей економіки, як ключового фактора для підвищення якості життя та добробуту населення, зростання зайнятості населення, насичення ринку товарами і послугами, розширення бази оподаткування, створення реального конкурентного середовища, збільшення вкладу наукомістких виробництв в валовий внутрішній продукт, підвищення ступеня участі та згоди населення з вибором поточної політики і стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку, які в підсумку призведуть до політичної стабільності.

Загальносвітові тенденції розвитку національних економічних систем характеризуються існуючою конкуренцією на ринку товарів і послуг, капіталів, технологій і робочої сили, також сюди додається глобальна

конкуренція, яка виникає в нових сферах: управлінні, розвитку потенціалу, стимулювання інновацій. Тому, для підтримки необхідного рівня конкурентоспроможності національної економіки необхідно невідкладно враховувати загальносвітові тенденції і формувати конкурентні переваги в нових сферах.

Список використаних джерел:

1. Джусов О.А., Апальков С.С. Цифрова економіка: структурні зрушення на міжнародному ринку капіталу. Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». 2016. № 9.
2. Корнєєва Ю.В. Роль держави у сприянні інвестиціям у розвиток цифрової економіки // Економіка і прогнозування. 2018. №1.120-134
3. Digital Economy and Society Index 2017. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>
4. Manyika J., Lund S., Bughin J., Woetzel J., Stamenov K., Dhingra D. Digital globalization: then ewer a of global flows. New York: McKinsey Global Institute, 2016. 156 p.
5. OECD Digital Economy Outlook 2017. Organisation for Economic Co-operation and Development. 2017. doi: <https://doi.org/10.1787/9789264276284-en>
6. The New Digital Economy. How it will transform business. Oxford Economics. 2011. URL: http://www.citibank.com/transactionservices/home/docs/the_new_digital_economy.pdf
7. World Investment Report 2017: Investment and digital economy. UNCTAD. 2017. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf.

Сугак Тетяна Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри,
завідувач кафедри фінансів,
обліку та фундаментальних економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

Нам Вікторія Геннадіївна

*старший викладач кафедри фінансів,
обліку та фундаментальних економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ БІЗНЕС АДМІНІСТРУВАННЯ

Наразі в світі проходить трансформація бізнес адміністрування, масові діджиталізації процесів, перехід на дистанційне управління та, відповідно, змінюються методи мотивації. На ринку праці в Україні спостерігається посилення протиріч між попитом і пропозицією, збільшуються очікування працівників до роботодавців, а на противагу цьому підприємства намагаються

зменшити витрати. Це наслідки карантинних заходів, що були введені владою для боротьби з пандемією коронавірусу, та призвели до ослаблення економіки і збільшенням пропозицій на ринку праці. Тому все більше підприємства вибирають менше кваліфіковану дешеву робочу силу, не витрачають кошти на підвищення кваліфікації та безпеку умов праці, але, як наслідок, збільшується плинність кадрів. З одного боку це веде до певного зменшення витрат підприємства, але також це приводить до нових додаткових витрат. Набираючи новий персонал підприємство витрачає час і кошти спочатку на пошук, що збільшує навантаження на кадровиків, потім на навчання та адаптацію нових працівників, що впливає на рівень навантаження персоналу та зменшення продуктивності праці. Наслідком цих процесів стає деформація трудових мотивів працівників та безробітних, неефективне використання робочого часу, коштів та трудового потенціалу підприємства.

Ефективно налагоджений механізм мотивації на підприємстві зумовлює збільшення продуктивності праці, більшої зацікавленості працівників у розвитку та збільшення прибутку підприємства, в отриманні задоволення від самої праці.

Вперше вжито термін «мотивація» німецьким філософом Артуром Шопенгауером (1788-1860) у статті «Чотири принципи достатньої причини», після чого його почали застосовувати для пояснення причин поведінки людей [4].

Мотивація – це сукупність внутрішніх та зовнішніх важелів впливу на поведінку людей, що спонукають до діяльності та досягненню поставлених цілей і при цьому забезпечують задоволення своїх потреб. Розуміючи головні потреби людини можна легко впливати на її поведінку та спонукати на певні дії. Основними потребами людини є забезпечення гідного рівня життя собі та близьким, безпека, задоволення духовних і психічних потреб, свобода спілкування та пересування, самоствердження, самореалізація. Усвідомлюючи свої потреби, людина намагається їх задовольнити, тобто з'являються мотиви, психологічні причини, які спонукають людину до дії. Більшість потреб людини задовольняється завдяки праці. Керівництву підприємства важливо виявити потреби працівників та розробити ефективну мотиваційну модель управління персоналом.

Американський учений Д. Аткинсон одним із перших запропонував загальну теорію мотивації. Він зазначав, що силу прагнення людини досягти поставленої мети можна відобразити такою формулою[4]:

$$M = Pду \cdot Iдм \cdot Здм,$$

де M – сила мотивації (прагнення);

$Pду$ – сила мотиву досягнення успіхів як особистісної диспозиції;

$Iдм$ – суб'єктивно оцінювана ймовірність досягнення поставленої мети (цілі);

$Здм$ – значення досягнення даної мети (цілі) для людини.

Мотивацію класифікують за основними групами потреб людини:

➤ Матеріальна мотивація – прагнення до досягнення більш якісного рівня життя, це залежить від розміру заробітної плати, отриманих премій, матеріальних заохочень та інших подібних стимулів.

➤ Трудова мотивація – внутрішня мотивація людини (самотивація) та задоволення від самого процесу виконання роботи, умов праці, організації трудового процесу, корисності виконаної роботи, важливості реалізованих проектів, а також кар'єрного росту.

➤ Статусна мотивація – внутрішня мотивація у самореалізації людини, лідерстві, авторитеті, можливості виконувати більш складну та творчу роботу, займати більш високу посаду, стати фахівцем своєї справи, працювати у престижній організації.

Основні стадії процесу мотивації:

1. Усвідомлення потреби. Потреба проявляється як відчуття того, що людині чогось бракує і вона має знайти можливості та вжити певних заходів для задоволення цієї потреби.

2. Пошук шляхів задоволення потреби. Виникає необхідність відшукати можливі рішення, які вдовольняють потребу: задовольнити або ігнорувати її.

3. Визначення напрямку дії для вирішення потреби. Людина вирішує, які саме дії необхідно виконати для задоволення своєї потреби. Під час цієї стадії вирішується декілька питань:

- яким буде результат від задоволення конкретної потреби;
- що саме потрібно зробити задля отримання бажаного;
- наскільки реальним є досягнення потрібного результату;
- наскільки отриманий результат вдовольнить потребу.

4. Здійснення необхідних дій. Людина докладает зусиль до того, що в результаті має допомогти вдовольнити її потребу.

5. Отримання винагороди за вчиненні дії. Виконавши певну роботу, людина або безпосередньо одержує те, що використовує для задоволення потреби, або те, що можливо обміняти на потрібний інструмент для задоволення потреб. На цій стадії процесу оцінюється те, наскільки виконані людиною дії допомогли отримати бажаний результат. І залежно від такої оцінки відбувається ослаблення мотивації до подальших дій, збереження її на тому ж рівні, або посилення мотивації.

6. Задоволення потреби, як результат процесу. Залежно від ступеня зняття напруги, викликаного потребою, людина або заспокоюється (якщо потреба задоволена), або продовжує шукати можливості для її задоволення.

У процесі мотивації передбачається використання певної послідовності взаємозалежних категорій: потреби людей – мотиви діяльності – стимулювання.

На практиці часто використовується мотиваційна модель з орієнтацією на результати, так називана «Управлінська решітка» Блейка-Моутона [3]. Ця модель дає можливість оцінити характер управління на підприємстві і включає п'ять основних стилів керівництва. Вертикальна вісь відображає орієнтацію керівника на колектив, а горизонтальна-виробничу спрямованість діяльності керівного складу. Виробнича спрямованість показує результати: продуктивність, кількість виробленої продукції на одиницю часу, прибутковість або конкурентоспроможність організації, тобто сукупність завдань, для вирішення яких організація наймає працівників. Орієнтація на колектив або працівника полягає у довірі та повазі, симпатії, розуміння і підтримки керівником підлеглих, створення сприятливих умов праці, використання системи бонусів.

Аналіз змістовної частини цієї моделі показав, що:

а) задовільна результативність праці підтримується шляхом постійних компромісів між вимогами виробництва та індивідуальних потреб працівників;

б) задовільна результативність праці може бути не досяжна тому, що з одного боку, співробітники ледачі, байдужі і не зацікавлені, а з іншого боку, неможливо встановити задовільні соціальні відносини між ними;

в) з людьми поводяться так само, як і з машинами. Продуктивність досягається шляхом створення таких умов праці, при яких мінімізуються «перешкоди», обумовлені індивідуальними та соціальними потребами працівників;

г) висока результативність праці є результатом оптимального співвідношення вимог виробництва і потреб окремих співробітників. При досягненні цілей організації як тим, так і іншим надається однаково важливе значення;

д) задоволення соціальних потреб приводить співробітників до невимушеної дружньої атмосфери праці і, відповідно, невимушеному темпу роботи.

Отже, мотивація це основний інструмент бізнес адміністрування, а також рушійна сила прогресу і високих показників діяльності підприємства, а також задоволення потреб працівників. Сильні мотивуючі чинники сприяють наполегливості, креативності та продуктивності праці. Кожне підприємство може розробити систему мотивацій прийнятну для своїх цілей розвитку та працівників компанії, цим самим зменшити витрати, збільшити прибутки та покращити якість життя та рівень задоволення працівників.

Список використаних джерел

1. Баксалова О.М., Рябова А.О. Мотивація як функція менеджменту в системі забезпечення ефективного використання ресурсу робочої сили персоналу підприємства / О.М. Баксалова, А.О. Рябова // Вісник Хмельницького національного університету. 2017. № 6 Том 1. С. 25-29.

2. Бериславська Г.В. Крутій І.А. Мотивація управлінського персоналу в сучасних економічних умовах / Г.В. Бериславська, І.А. Крутій // Вісник Хмельницького національного університету, 2016. 215 с.

3. Блейк Р. Наукові методи управління / Р. Блейк, Д. Мутон // пер. з англ. Київ: Вища школа, С. 2013. 274

4. Грищенко Д.С. Історичні аспекти формування мотивації персоналу /Д.С. Грищенко// «Молодий вчений» Економічні науки. № 7 (22). Частина 1. липень, 2015 р. С. 58-62.

5. Єлець О.П. Мотивація інноваційної діяльності персоналу / О.П. Єлець // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Випуск 2(02). С. 78-83.

6. Забара А.М. Сучасні проблеми мотивації персоналу [Електронний ресурс] / А.М. Забара // Технології XXI сторіччя: збірник тез за матеріалами 25-ої Міжнародної науково-практичної конференції, (Суми, 15-20 вересня 2019 р.). Суми: СНАУ, 2019. Ч. 2. С. 98-100.

Штулер Ірина Юріївна

доктор економічних наук, професор

Перший проректор

ВНЗ «Національна академія управління»

м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ОСВІТНІ СИМУЛЯТОРИ

В умовах пандемії коронавірусу застосування інноваційних підходів до навчання набуло широкого розвитку. Наразі неможливо увити сучасну дистанційну освіту, яка не супроводжується симуляційними технологіями в навчанні. Дистанційне навчання проводиться за допомогою сучасних комп'ютерних програм і он-лайн тренажерів.

Освітній симулятор слід розглядати не тільки як один з механізмів, що полегшує навчання, але як і такий, що формує логічне мислення. У освітніх симуляторах застосовуються різні сценарії, враховуючи особливості і цілі навчання. Завдяки освітнім симуляторам можна набути практичних навичок, «переживаючи» та «пробуючи» вплив дій та рішень на кінцевий результат. Перевагою освітніх симуляторів є нескінченна кількість спроб та можливість змінювати чи коригувати рішення.

Сучасні он-лайн платформи пропонують безліч варіантів освітніх симуляторів для різних професій. Найбільш поширеними є освітні симулятори пов'язані з навчанням медиків, де від кожного маніпулятивного руху та/або назначеного лікування залежить життя пацієнта. Також поширеними є освітні симулятори в сфері фінансів та всього, що пов'язано з економікою. Пригадаймо лише цікаві настільні ігри в «Монополію», «Економікус» та інші. Мережі інтернет магазинів пропонують понад 300 варіантів настільних економічних ігор.

Широкого розповсюдження набувають і он-лайн ігри економічного спрямування, які розглядаються в он-лайн освітніх симуляторах та вивчають питання економіки, фінансів, обліку, інвестування.

Наразі освітні симулятори активно використовуються в топових освітніх установах по всьому світі, зокрема: в Уортонській бізнес-школі Пенсільванського університету і Школі менеджменту Слоуна при МІТ в США, французької INSEAD і багатьох інших. У Школі лідерства та управління імені Френка Беттена в Університеті Вірджинії є центр з розробки віртуальних симуляторів та ігор для управлінців [4].

Освітні симулятори дозволяють крок за кроком в ігровій вивчати фінанси. На освітніх симуляторах можна освоїти практичні навички, як в реальному бізнесі, тільки не ризикуючи реальними коштами. Зазвичай освітні симулятори використовують в комбінації з подальшим «розбором польоту». Основні освітні економічні симулятори вивчають такі питання:

- етапи розвитку бізнесу та якою повинна бути його фінансова система;
- систематизація даних про доходи і витрати умовної компанії;
- розраховувати Cash-flow та складати Баланс;
- розраховувати точку беззбитковості і обирати бізнес-модель компанії;
- визначати ліквідність і рентабельність діяльності компанії;
- створювати індивідуальний план управління компанією;
- залучати додаткове фінансування і оцінювати вартість компанії.

Доступ до наступних етапів відкривається по мірі проходження симулятора. І завжди є можливість повернутися на вже пройдений етап.

Перевагою освітніх симуляторів є те, що на всіх етапах існує можливість поєднання практичного та теоретичного матеріалу, та пропонуються питання для закріплення пройденого матеріалу. Можна навіть встановлювати часовий ліміт для проходження кожного етапу.

Для того, щоб перевірити себе та свої знання в освітньому симуляторі пропонується проходити тестування, де після кожного питання, відображається правильна відповідь, для того, щоб можна було провести роботу над помилками.

Щоб успішно засвоїти знання та практичні навички отримані під час освітніх симуляторів пропонується додатково переглядати відеоматеріали, які імплементовані в освітній курс; виписувати ключові ідеї та думки, обговорювати в команді всі питання, які незрозумілі; консультуватися з фахівцями практиками. Таким чином, в той час коли в практичній діяльності студент стикнеться зі схожою ситуацією він зможе знайти правильне рішення.

Отже, освітні симулятори забезпечують високу засвоюваність матеріалу, що вивчається. Можливості використання симуляторів для набуття практичного досвіду майбутніми фахівцями важко переоцінити.

Віртуальна реальність дозволяє створювати і інтегрувати точні тривимірні моделі реальних об'єктів і створювати онлайн освітнє середовище, нагадує реальні ситуації. Освітні симулятори дають можливість зануритися в абсолютно штучні і в той же час справжні обставини, що робить їх ідеальними для навчання студентів. Освітні симулятори передбачають розвиток різних сценаріїв, з якими вони можуть зіткнутися при виконанні своєї роботи.

Доповнення освітнього процесу освітніми симуляторами замінює старий підхід до реальних надзвичайних ситуацій – новим, цифровим, безпечним і економічно ефективним підходом до навчання.

Список використаних джерел

1. Баранов, В.В. (2018). Використання бізнес-симуляторів: теоретичний та практичний аспект. *ВІСНИК*, 20.
2. Паздрій, В.Я., Паздрій, В.Я. (2019). Використання бізнес-симуляторів в освітній діяльності закладу професійної освіти.
3. Харковина, Л.М., & Мосякіна, С.П. Якість надання освітніх послуг в умовах карантину. *Актуальні проблеми діяльності закладів освіти у контексті формування життєвих перспектив особистості: матеріали*, 335.
4. <https://trends.rbc.ru/trends/education/5ed6a34d9a79471e3f0f6bba>
5. <https://superludi.com>

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Антонова Олена Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та
фундаментальних економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

ТІНЬОВІ ЕКОНОМІЧНІ ЯВИЩА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Тіньова економіка залишається однією з найсуттєвіших загроз для економічної безпеки держави, що загострює соціально-економічну кризу в Україні та негативно позначається на її міжнародному іміджі. Стратегія національної безпеки України вказує, що наука і сфера вищої освіти є ключовими національними пріоритетами, на яких повинні бути сконцентровані державні зусилля і ресурси. Для інноваційного розвитку народногосподарського комплексу в умовах глобального переходу до економіки знань необхідно забезпечити підвищення рівня професійної освіти, наукових досліджень, умов підготовки кадрів вищої кваліфікації. Таким чином, стабільне функціонування системи сфери вищої освіти визначає розвиток вітчизняної економіки в умовах глобалізації та інтеграції України в світову економічну систему її ефективну протидію загрозам.

Одним з аспектів сфери вищої освіти виступають тіньові економічні явища. Тіньові явища – це численні і різноманітні форми втілення тіньової економіки як специфічної системи економічних відносин в сфері виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ, що знаходиться поза правовими рамками і системи державного регулювання.

Тіньова економічна активність в системі вищої освіти представлена великою кількістю різноманітних проявів і досягає значних розмірів. За оцінками міжнародного агентства GCI, обсяг тіньових економічних явищ в системі вищої освіти становлять від 0,7 до 0,9% ВВП. За розрахунками Світового банку обсяг прихованої економічної діяльності в Україні склав 43,6% ВВП. При цьому в системі вищої освіти оборот тіньових коштів оцінений в розмірі 0,5% ВВП.

Справжні масштаби тіньових явищ в системі вищої освіти залишаються невизначеними, оскільки на сьогоднішній день відсутня єдина концептуальна модель тіньових явищ в системі вищої освіти, не розроблені методи її оцінки. Крім того, на особливу увагу заслуговує вплив тіньових явищ в системі вищої освіти України на економічну безпеку держави, розробка комплексу заходів протидії цим негативним явищам.

Тіньова економіка в системі вищої освіти досліджується в контексті економічної діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) сфери вищої освіти. Результати аналізу наукових поглядів про тіньову економіку, узагальнення практики контрольно-наглядових органів дозволили розробити систему критеріїв і ознак явищ тіньової економіки в системі вищої освіти. На основі систематизації даних пропонуємо класифікацію тіньових економічних явищ в сфері вищої освіти за сімома критеріями (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Класифікація тіньових економічних явищ в сфері вищої освіти

№	Критерії	Ознаки
1.	За сферою виникнення	що виникають у фінансово-господарській діяльності ЗВО сфери вищої освіти
		що виникають на етапі реалізації освітніх програм
		організаційно-управлінський рівень виконавчий рівень
2.	За змістом порушень	нецільове використання бюджетних коштів ЗВО сфери вищої освіти
		неправомірне відчуження майна та порушення порядку розпорядження майном ЗВО сфери вищої освіти порушення при організації навчального процесу
		порушення в сфері трудових відносин
		порушення порядку ведення касових операцій, збереження грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей
		порушення виплати стипендій і соціальної допомоги
		порушення у сфері закупівлі товарів, робіт, послуг і організації ремонтно-будівельних робіт
		неінституціолізовані практики взаємодії суб'єктів освітнього процесу
3.	За видами юридичної відповідальності	які підлягають адміністративній відповідальності
		які підлягають кримінальній відповідальності
		які підлягають цивільно-правової відповідальності
		які підлягають дисциплінарній відповідальності
		які підлягають матеріальній відповідальності
		які підлягають податковій відповідальності
4.	За величиною збитку	які заподіюють незначного збитку
		які заподіюють середній збиток
		які заподіюють великий збиток
		які заподіюють особливо великих збитків
5.	По об'єкту нанесення шкоди	які завдають шкоду фізичній особі
		які завдають шкоду іншим організаціям
		які завдають шкоду державі
6.	За характером криміналізації	діяльність яка незаборонена законом та яка неприхована від обліку
		діяльність яка дозволена законом та яка прихована від обліку
		діяльність яка заборонена законом та яка прихована від обліку

7.	За статусом суб'єктів тіньових економічних явищ	які допускаються адміністративно-управлінським складом ЗВО сфери вищої освіти
		які допускаються педагогічними працівниками ЗВО сфери вищої освіти
		які допускаються допоміжним персоналом ЗВО сфери вищої освіти

Складено автором

Запропонована класифікація уточнює характеристику тіньових економічних явищ в системі сфери вищої освіти, дозволяє прогнозувати масштаби поширення тіньових економічних явищ. Наведена сукупність критеріїв сприяє диференціації ознак тіньових явищ в ЗВО сфери вищої освіти, оцінці ступеня їх соціальної небезпеки, організації превентивних заходів з боку контрольно-наглядових органів, в тому числі і органів внутрішніх справ.

При дослідженні проблеми тіньових економічних явищ в системі сфери вищої освіти як загрози економічній безпеці держави необхідно відзначити, що тіньові явища в освіті посилюють соціальне розшарування в суспільстві, акцентуючи увагу на зниження якості вищої освіти в міру поширення тіньових явищ і, як наслідок, виходу на український ринок праці некваліфікованих випускників, в результаті чого падає конкурентоспроможність країни.

Разом з тим, проведений аналіз свідчить про неоднозначність уявлень про вплив тіньових явищ в системі вищої освіти на соціально-економічний розвиток та економічну безпеку держави.

З метою уточнення впливу тіньової діяльності в системі вищої освіти на економічну безпеку держави був застосований метод експертних оцінок.

Експертам пропонувалося оцінити роль тіньових явищ в системі сфери вищої освіти в забезпеченні економічної безпеки держави за сімома показниками (в діапазоні від 1 (низький вплив), 2 (середнє вплив), 3 (високий вплив), а також ранжувати ці показники за ступенем впливу на них тіньових явищ.

На основі проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Високий рівень впливу тіньової економіки сфери вищої освіти спостерігається на думку експертів на економічний розвиток держави; рівень криміналізації і віктимізації; соціально-економічний розвиток суспільства.

2. Визначено показники, які найбільшою мірою відчують вплив тіньових економічних явищ в системі сфери вищої освіти: розвиток інноваційної економіки, інтеграція системи вищої освіти з різними галузями національної економіки, кількість злочинів, скоєних громадянами. Перевірка статистичної значущості коефіцієнта конкордації здійснювалася за допомогою критерію Х Пірсона. Отримане значення коефіцієнта статистично значимо ($p < 0,05$). Значення коефіцієнта конкордації свідчить про узгодженість думок експертів (відповідно до шкали Харрінгтона $(0,64 < W < 0,8)$). Зокрема, по рангах експертної оцінки критеріїв розділу 1

анкет $W = 0,68$, критеріїв розділу 2 – $W = 0,64$, критеріїв розділу 3 – $W = 0,65$, що передбачає збіг думок експертів щодо впливу тіньових явищ у сфері вищої освіти на показники соціально-економічного розвитку суспільства і держави.

Отримані результати узгоджуються з висновками досліджень, ризиків національної безпеки, відносин між тіньовими явищами в освіті і рівнем інтелектуального розвитку, якістю життя і рівнем криміналізації населення.

Певною новизною є дані про роль тіньових економічних явищ в системі сфери вищої освіти які є перешкодою для економічного розвитку держави, перетворення національної економіки в інноваційну, позначаючись на одному з ключових аспектів цього процесу – підготовці кваліфікованих фахівців.

Проведена експертна оцінка уточнила і розширила існуючі уявлення про вплив тіньових економічних явищ в системі сфери вищої освіти на економічну безпеку держави і соціально-економічний розвиток суспільства.

Оцінка сучасних тенденцій розвитку системи освіти в умовах, що змінюються економічної діяльності, необхідність їх сталого функціонування і модернізації у відповідність з новими вимогами до системи освіти зумовлює потребу в переосмисленні сутності економічної безпеки системи української вищої освіти.

Беручи до уваги цілі функціонування системи сфери вищої освіти як джерела інновацій і забезпечення високої мобільності сучасної економіки, ми спираємося на концептуальні ідеї Л.І. Абалкін, уточнюючи визначення економічної безпеки системи сфери вищої освіти представляє економічну безпеку системи сфери вищої освіти як економічну захищеність системи сфери вищої освіти від зовнішніх і внутрішніх загроз, впливу деструктивних чинників, що дозволяє забезпечити її економічну незалежність, економічну стійкість, здатність до саморозвитку. Визначення інтегрує положення функціональної та інституційної моделей економічної безпеки, синтезуючи позитивні риси кожної з них: представляючи захищеність і стійкість розвитку в якості ключових ознак.

Введення показників економічної незалежності, економічної стійкості, здатності до саморозвитку в якості ключових складових економічної безпеки узгоджується з сучасним станом системи сфери вищої освіти. Зокрема, з тим, що діяльність ЗВО системи сфери вищої освіти обумовлена ринковими відносинами, які регулюють і координують її параметри в українській економічній системі.

Через призму концепцій економічної безпеки ЗВО системи сфери вищої освіти нами запропоновано поелементно описати її складові, що подаються в параметрах фінансово-господарської діяльності ЗВО сфери вищої освіти (рис. 1).

В сучасних умовах, довгострокове стабільне фінансування діяльності ЗВО системи сфери вищої освіти визначається державним замовленням на

підготовку фахівців для державних ЗВО і переважанням частки здобувачів, які оплачують своє навчання самостійно, для приватних ЗВО.

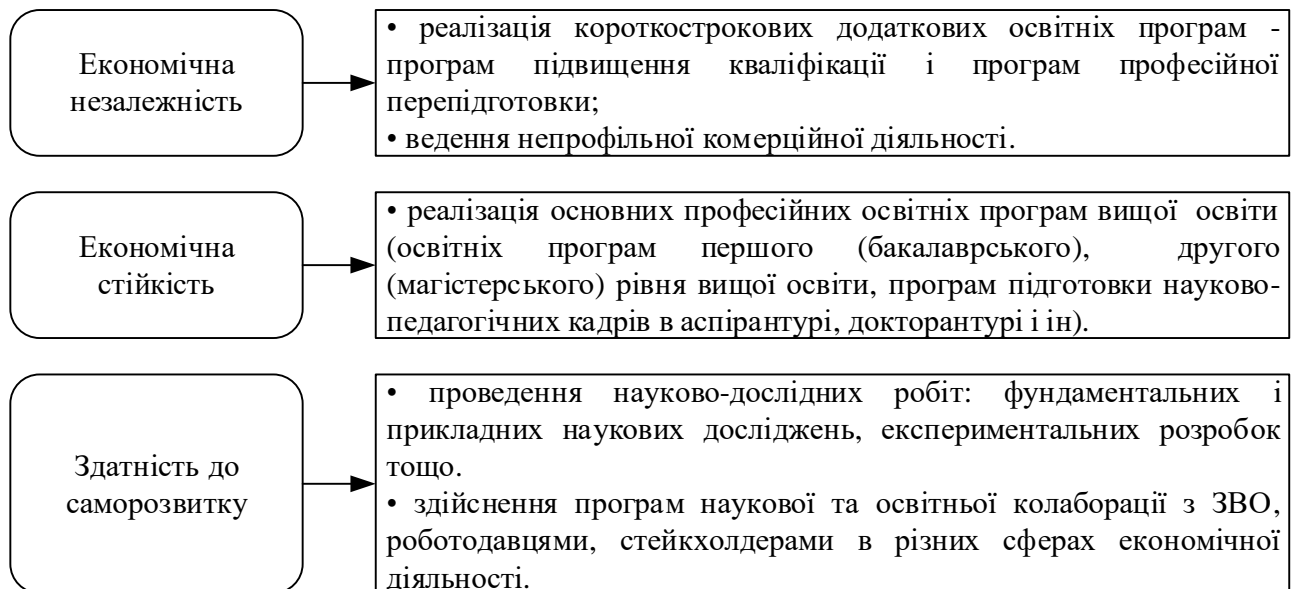

Рис. 1. Показники та критерії економічної безпеки ЗВО системи сфери вищої освіти. *Складено автором*

Тому, ключовою характеристикою економічної стабільності ЗВО є реалізація освітніх програм, які мають максимальну тривалість навчання (перший (бакалаврський) рівень, другий (магістерський), третій (науковий)).

Запропоновані критерії виявлення тіньових економічних явищ – зворотна залежність між надходженнями від прикладної наукової та непрофільної комерційної діяльності та надходженнями від фундаментально-наукової та інноваційної діяльності; зворотна залежність між надходженнями від фундаментально-наукової та інноваційної діяльності і від освітньої діяльності; переважання доходу від непрофільної комерційної діяльності над доходом від реалізації освітніх програм – можуть бути використані при оцінці ризиків тінізації економіки ЗВО системи сфери вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение. / Абалкин Л. // Вопросы экономики. 1994. №12. С. 4-13.
2. Антонова О. М. Причины та наслідки послаблення економічної безпеки в умовах ринкової трансформації економіки України / Антонова О.М. // Актуальні проблеми економіки №10(231). 2020. К.; НАУ, 2020. С. 6-21.
3. Антонова О.М. Забезпечення економічної безпеки освітньої сфери в нових умовах фінансування / Антонова О.М. // Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Випуск 5(61). С. 33-42.
4. Антонова О.М. Протидія тіньовій економіці в системі забезпечення економічної безпеки України / Антонова О.М. // Актуальні проблеми економіки №9. 2018. К.; НАУ, 2018. С. 13-22
5. Антонова О.М. Управління економічною безпекою сфери вищої освіти України:

Дис. кан. екон. наук: 08.00.03 / О.М. Антонова; ВНЗ «Національна академія управління». К., 2018. 262 с.

6. Економічна безпека / за ред. З. Варналія. К.: Знання, 2009. 647 с.

7. Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання [Текст]: аналіт. огляд / [упоряд.: С.С. Чернявський, В.А. Некрасов, А.В. Титко та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 5.

8. Тюленев Г.Д. Основні напрями підвищення економічної безпеки вітчизняних ВНЗ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ete.usoz.ua/pdf/251/25Tyul.pdf>

Звоненко Олена Олександрівна
*кандидат юридичних наук, адвокат
м. Київ, Україна*

Звоненко Ярослав Олександрович
*студент 2-ого курсу,
Інститут права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Постійний моніторинг соціально-економічних процесів суспільства з точки зору їхнього впливу на стан економічної безпеки передбачає система забезпечення економічної безпеки.

Необхідною умовою для стійкого розвитку будь-якої країни є забезпечення захисту важливих інтересів громадян, суспільства та держави. Економічна безпека країни, з однієї сторони, є важливою складовою системи національної безпеки, що формує захист національних інтересів, з іншої – є безпосередньою умовою дотримання і реалізації національних інтересів щодо забезпечення фінансування, формування доходів та витрат тощо.

Зазначимо, що термін «національна безпека» започатковано у США, який вперше офіційно було використано Президентом Сполучених Штатів Теодором Рузвельтом. Так у посланні Конгресу в 1934 р. Рузвельт Т. виправдовував захоплення зони майбутнього Панамського каналу інтересами «національної безпеки США». У 1947 р. Конгресом США було прийнято Закон «Про національну безпеку». З цього часу проблема національної безпеки стала однією із стрижневих у наукових дослідженнях американських і західноєвропейських учених у соціологічній та економічній галузях.

Таким чином, Законом США «Про національну безпеку» було зобов'язано усі державні структури провадити цілеспрямовану політику щодо воєнно-політичного протистояння з Радянським Союзом та державами Варшавського договору [1].

Л.І. Дмитриченко слушно зазначає, що економічна безпека такий стан держави, за якого держава має можливість створювати і розвивати ефективні

умови для перспективного розвитку та зростання добробуту громадян. Основним критерієм економічної безпеки країни вважається здатність її економіки зберігати або швидко поновлювати рівень суспільного відтворення в умовах критичного зменшення поставок ресурсів [2]. Визначення вітчизняних та зарубіжних фахівців відрізняються різними підходами [3]. Наприклад, на думку В. А. Ліпкана, національна безпека – це свідомий цілеспрямований організований вплив суб'єкта управління на реальні загрози й небезпеки, завдяки якому державні та недержавні інституції створюють сприятливі умови для прогресуючого розвитку українських національних інтересів, джерел добробуту конкретної особи, суспільства й держави, а також забезпечують ефективне функціонування системи національної безпеки України [4, с. 26].

Не дивлячись на інтерес науковців до даної проблеми на сьогодні вона так і не вирішена. Ситуацію ускладнює відсутність системного підходу стосовно понятійного апарату у цій сфері, а також обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей управління економічною безпекою на всіх рівнях управління економікою.

У системі національної безпеки економічна безпека забезпечує чітко визначені функції та несе суттєве функціональне навантаження. Сутність полягає у матеріальній основі національної суверенності, що визначає реальні можливості у забезпеченні інших видів безпеки.

В узагальненому, синтезованому змісті національну безпеку найбільш об'єктивно трактують як спроможність держави своєчасно реагувати на внутрішні та зовнішні дестабілізуючі чинники, які існують у формі економічної, соціальної, політичної, військової загроз. Наявність даних загроз спричиняє глибокі соціально-економічні потрясіння та порушення цілісності країни.

Безпека кожної держави у всіх її формах реалізується через відповідне державне фінансування. Вона характеризується таким станом національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечує конкурентоспроможність держави, її незалежність від зовнішнього середовища та економічний добробут населення.

Загалом можна дотримуватись позиції, що забезпечення економічної безпеки держави має здійснюватися як складова національної безпеки держави, що потребує орієнтації на стратегічні напрями її розвитку. Сьогодні надзвичайно важливим питання є забезпечення економічної безпеки України. Забезпечення економічної безпеки є гарантом нашої державності, умовою сталого розвитку та зростання добробуту громадян.

Список використаних джерел

1. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / О.А. Кириченко, В.С. Сідак, С.М. Лантєв та ін. К.: УЕП «Крок», 2008. 401 с.

2. Дмитриченко Л.И. Государственное регулирование экономики: методология и теория: монография. Донецк: УкрИТЭК, 2008. 330 с.
3. Бесчастний А.В. Економічна безпека України у контексті світової економічної кризи // Економіка і держава. 2009. № 15. С. 67-69.
4. Ліпкан В.А. Теоретико-методологічні засади управління у сфері національної безпеки України / В.А. Ліпкан. К.: Текст, 2005. 350 с.

Штулер Юдіта Юріївна
*аспірант PhD програми за спеціальністю 051 «Економіка»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗБІЛЬШЕННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Господарська активність підприємства полягає в утворенні економічних благ, тобто створення нової цінності. Інформаційне забезпечення являє собою джерело формування вартості з точки зору діяльнісного підходу. Саме через реалізацію виробництва та здійснення збутових операцій відбувається виникнення складної мережі інформаційних потоків.

Інформаційні потоки та їх забезпечення являють собою результат реалізації прийнятих керівництвом рішень, з урахуванням інтересів зацікавлених осіб.

Інформаційне забезпечення супроводжується визначеною динамікою руху, обсягів формування, конфігурації розподілу потоків уречевлених та нематеріальних ресурсів тощо.

В сукупності інформаційні потоки та інформаційне забезпечення сприяють втіленню нової цінності – інформаційного гудвілу підприємства: частки внеску інформації у прибуток, у покращення фінансового стану підприємства та в інші складові зростання вартості.

Інформаційне забезпечення результатів господарської діяльності підприємства та взаємодія підсистем внутрішнього середовища із зовнішнім визначають об'єктивні передумови для збільшення вартості підприємства. Таким чином, результативна складова інформаційного забезпечення виступає не тільки відображенням масштабу створеного корисного ефекту як базового елементу формування вартості, але й визначає привабливість підприємства як цілісного активу – гудвілу.

Слід відзначити, що проблематика теоретичного обґрунтування та практичного опрацювання питань інформаційного забезпечення характеризується надзвичайною широтою охоплення різних складових здійснення господарської діяльності підприємства. До таких складових належать: виробничо-технологічні, соціально-економічні, маркетингово-збутові, організаційно-управлінські, логістично-розподільні та інші

інформаційні потоки.

Різноманіття складових процесу інформаційного забезпечення у формуванні вартості підприємства визначається особливостями виявлення як в поточному так і в довгостроковому аспектах.

Формування вартості підприємства завдяки інформаційному забезпеченню знаходить відображення у вартісному та ціннісному наповненню та перебігу трансформації станів та явищ у розвитку підприємства.

Функціонування та розвиток підприємства в сучасних надзвичайно мінливих та змінних умовах господарювання визначаються ускладненням методології та методики здійснення планового процесу інформаційного забезпечення. До того ж сучасні умови характеризуються наростанням інтенсивності та збільшення масштабів розмаїття непередбачуваних трансформацій і перетворень ринкового середовища.

Для інформаційного забезпечення господарської діяльності підприємства важливим є обґрунтування та упорядкування сукупності управлінських рішень щодо забезпечення досягнення комплексу поставлених перед підприємством цілей. Прийняття та реалізація плану дій при цьому обов'язково мають бути орієнтовані на довгострокову перспективу.

Першочерговим для інформаційного забезпечення є збереження, насамперед, високого рівня прибутковості економічної діяльності, формування стійких конкурентних переваг та досягнення певних позицій у ринковому середовищі, забезпечення високих темпів розширеного інноваційно-спрямованого відтворення техніко-технологічної бази виробництва, підвищення якості людського капіталу тощо.

Відображенням неоднозначності та різноманітності проблемних питань щодо інформаційного забезпечення у мінливих умовах господарювання є необхідність визначення, в першу чергу, потенціалу підприємства, що має відображати його здатність та спроможність до розвитку.

Список використаних джерел

1. Палагута, С.С. Особливості інформаційного забезпечення управління підприємств і організацій. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2017, 16: 418-421.
2. Панчишин, Б.О. Інформаційне забезпечення процесу управління на підприємстві в сучасних умовах господарювання. *Економіка і суспільство*, 2017, 10: 326-329.
3. Петухова О.М., Скліфус І.С. Напрями удосконалення інформаційних потоків на підприємстві. 2019. С. 45-51.
4. Пуцентайло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства / П.Р. Пуцентайло // *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 1. С. 168-174.
5. Штулер І.Ю., Болдуєва О.В., Богма О.С. Генезис економічної безпеки країни як категорії // *Актуальні проблеми економіки*. 2019. №1. С.4-11

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА, НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Єрохін Сергій Аркадійович
доктор економічних наук, професор
Ректор
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Державна політика є важливим фактором, що впливає на низку важливих соціальних показників та їх наслідки для широких верств населення. На конкретну державну політику завжди впливає конкретна економічна та соціальна ситуація в країні. Реалізується державна політика за певних умов та відносин.

В даний час, серед основних проблеми, що виникають у багатьох розвинених країнах є питання впливу економіки на поведінку людей та суспільства. Питання економічного розвитку та економічного зростання є одними з найбільш обговорюваних соціальних проблем. Економічна система і система державної політики має цілий ряд впливів. У різних економіках може бути дуже важко дійти до загальноприйнятних висновків. Однак, добре відомо що економічні зміни стосуються кожної людини. Відповідно особа реагує на них та пристосовує свою поведінку до цих змін, що згодом відображається у суспільстві. Логічно можна передбачити, що негативні економічні наслідки у вигляді криз спричиняють низку соціальних наслідків, таких як: безробіття, бідність, посилення злочинності, безпритульність та інші негативні соціальні явища.

Оскільки людина є частиною всіх економічних систем тому дослідники зосереджуються на економічних змінах та поведінці особистості. В основі їх досліджень є намагання пояснити, як індивідуальні та загальні умови впливають на економічну та неекономічну поведінку.

Економічний процес є безперервним процесом. Історичний розвиток показав, що країни, за певних умов досягають стадії прогресу, а потім занепаду і потрібно пізніше запускати новий процес розвитку. Масовий розвиток і розширення культурного та економічного розвитку імперії ацтеків може слугувати прикладом розвитку та занепаду суспільства, де індивідуальні, культурні, антропологічні та економічні фактори відігравали значну роль у розширенні культури.

На важливість цих впливів вказували дослідження багатьох дослідників.

Наприклад, «економічна теорія» Мак Клееланда [8] підкреслила важливість гіпотези про те, що культури різняться ступенем, в якому вони підтримують особисті перетворення, орієнтовані на потребу у високій продуктивності. Отримані результати досліджень вказували на важливість взаємозв'язку між освітою та вихованням дітей та мотивацією досягнень або у зв'язку між мотивацією досягнень та економічним зростанням у межах країни. Це означає, що там, де акцент робився на прогресі та процвітанні, що відображалось у доступі до освіти та робота, користь для кожної людини, як символу культури, також існує.

Довготривалі результати досліджень порівнювали із витонченістю культури Стародавньої Греції на час економічного розквіту. Заява Мак Клееланда щодо необхідності високої мотивації діяльності чи досягнення – це скоріше результат економічного розвитку, що дозволяє і заохочує особистісний розвиток. Це означає, що розвинена економіка позитивно впливає на індивідуальний розвиток, а отже, також продуктивність та мотивацію.

Дж. Ковер та Н. Джонсон [4] дійшли подібних висновків у своїх дослідженнях.

Інші дослідники [3] зосереджувались на питаннях системи цінностей, певної культури, яка є важливим засобом для досягнення цілей та соціального розвитку.

Багато десятиліть тому такі дослідники, як Т. Холмс і Р. Рахе [5] вказували на негативні наслідки високого економічного розвитку, тобто ряд стресових подій, що відбуваються в розвинених економіках, що спричиняє виникнення у людини фізичних та психічних розладів, спричинених стресом.

Дж. Гелбрейт [6] дійшов висновку, що причиною бідності, пов'язаної з нижчим рівнем розвитку, є низька вмотивованість у досягненні успіху та відсутність очікування підвищення рівня життя. Тобто якщо економічна культура сприяє підвищенню рівня життя – то це призводить до більшого прагнення відновлення.

Економічні умови впливають на поведінку людини, а також на ставлення, яке відображається на поведінці. Це означає, що задоволеність економічною та соціальною системою країни та власне сприйняття економічних умов стає предметом оцінки соціальної поведінки. Дослідження, проведені в цій сфері відображають співвідношення між задоволенням та доходом, яке отримує людина. Люди пояснюють своє економічне становище співвідношенням задоволеністю від праці та можливістю додаткового заробітку із сильним впливом на сприйняття власної справедливості чи несправедливості. Бідні люди сприймають причину свого станом структурно, тобто вважають, що це спричинено зовнішнім впливом (або державним контролем над економікою), а не власними внутрішніми зусиллями (мотивація, навички). Це також пояснює так званий ефект точкового впливу на поведінку людини.

Список використаних джерел:

1. Гончаров, Ю.В., Павлов, В.В. Джерела ресурсного забезпечення розвитку інноваційної економіки: характеристика, особливості, взаємозв'язок.
2. Кучинський, В.А., Неманіхіна, Н.В. (2020). Роль і місце оцінки персоналу для забезпечення ефективності його трудової діяльності (Doctoral dissertation, TOB «Планета-Прінт»).
3. Ayal, E.B. (1963). Value systems and economic development in Japan and Thailand. *Journal of Social Issues* 19 (1), p 35-51
4. Cover, J.D., Johnson, N.R. (1976). Need Achievement, Phase Movement and the business cycle. *Social Forces* 54, p 760-774
5. Holmes, T.H., Rahe, R.H. (1967). The social readjustment rating scale. *Journal of Research Psychosomatic* 11, p 213-218
6. Gailbraith, J.K. (1980). *The nature of mass poverty*. Harmondsworth: Penguin
7. Strumpel, B. (1976). *Economic Means for Human Leeds*. Ann Arbor, MI: Survey Research Center, Institute for Social Research, University of Michigan
8. Golovkova, L., Grynoch, N., Dyachenko, L. (2017). Еволюція поведінки індивідуальних споживачів на ринку туристичних послуг у контексті поведінкової економіки. *Проблеми економіки транспорту*, (14).
8. McClelland, D.C. (1961). *The Achieving Society*. Princeton, NJ: Nostrand

Evgenia Fronimaki

*PhD Candidate, Department of Business Administration,
University of the Aegean
Greece*

STUDY OF THE COST OF 3D PRINTING

The goal of this study is to determine the hidden side of 3D printing, which is the side of the manufacture cost of printed objects. We identify three different groups of costs associated with the manufacture process, we identify costs which are absent in this new form of production and finally we notice that the volume of production still makes matters and determines the marginal unit cost.

3D printing is the technology that has the potential to change the manufacture industry. 3D printing will affect every area of the production value chain: Design; Manufacturing; Supply chain; and Distribution. According to literature, 3D printing is a new «industrial revolution» that can dramatically change supply chains, firm strategies, competition, industrial geographies, sustainability and production [7].

3D printing has three main characteristics:

- rapidness; as it is easy to manufacture a new product or produce an existing one with changes [2],
- cheap; as it costs the same to produce two identical or two different variants of a product [9],
- flexible; as someone could upload a file and then make replications to parts that are not manufacturable through traditional methods [1].

Moreover, 3D printers have very low changeover costs, which lead to smaller

economic batch sizes. As a result, increased product flexibility, lower inventory levels and lower customers' order response time are observed in this process. Companies can reduce delivery times and the demand risk of the production network. This leads to lower safety stock levels and higher customer satisfaction. In other words, demand for customized products and demand from specialized geographies will be advanced by AM technology [6].

3D printing can be applied to various manufacturing markets. The decision to invest in 3D printers must be linked to product characteristics and addressed market; customized products; products with increased functionality through design optimization; products of low volume [5].

According to Berman the barriers of this industry are high costs of materials and energy consumption, speed of production, lack of safety and quality standards and other technological limitations. The high investments for 3D printers and the high prices of materials suitable for AM machines account for approximately 60-80% of the total production costs depending on the technology used [8].

Hornick claims that 3D printers are the most powerful machines that humans have ever constructed because they can make finished products, with all their parts fully assembled [3]. 3D printing gives regular people powerful new tools of design and production. In a 3D printed future world, people will make what they need, when and where they need it [4]. 3D printing has the potential to change completely the way we think of supply chain, service operations and retail distribution.

The research has focused on the most important aspect of 3D printing process, the manufacturing cost. This paper shows that three different costs contribute to the cost of manufacture a product: the investment cost, the operational cost and the cost of consumption energy. Although that many other costs define these three groups of costs, a number of costs such as prototyping cost, inventory cost, assembly cost are absent at this new type of manufacturing process. We also notice that the speed of production and the quality of printed objects are still highly correlated with the features of the 3D printers. Thus, the investment cost of purchase printers is not a cost of primary importance. Concerning the marginal cost of production, we conclude that the volume of production still makes matter.

Further research includes the determination of manufacturing cost based on different raw materials used for printing (PLA, ABS, powder, etc.) and on different methods of printing (Filament Deposition Modeling, stereolithography), and on the determination of price of printed objects.

References

1. Alpern P (2010) *Beam me up, Scotty*. *Industry Week* 259(2):46-47.
2. Casey L (2009) *Prototype pronto*. *Packaging Digest* 46(8):54-56.
3. Hornick J (2015) *3D printing will rock the world*. *CreateSpace Independent Publishing Platform*.
4. Lipson H, Kurman M (2013) *Fabricated: The new world of 3D printing*, 1st edn. John Wiley & Sons, Inc.
5. Murmura F, Bravi L (2018) *Additive manufacturing in the wood-furniture sector*.

Sustainability of the technology, benefits and limitations of adoption. Journal of Manufacturing Technology Management 29(2):350-371.

6. *Ruffo M, Hague R (2007) Cost estimation for rapid manufacturing simultaneous production of mixed components using laser sintering. Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part B: Journal of Engineering Manufacture 221(11): 1585-1591.*

7. *Sasson A, Johnson J (2015) The 3D printing order: variability, supercenters and supply chain reconfigurations. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 46(1): 82-94.*

8. *Spalt P, Bauernhansl T (2016) A Framework for Integration of Additive Manufacturing Technologies in Production Networks. Procedia CIRP 57:716-721*

9. *Thilmany J (2009) A new kind of design. Mechanical Engineering 131(1):36-40.*

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

Білак Юрій Юрійович

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
завідувач кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

Красніков Владислав Всеволодович

*здобувач вищої освіти II-го курсу,
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЖИТТЯ У МІСТІ

На початку XXI століття більше половини населення світу проживає в містах. За прогнозами експертів, до 2030 року частка міського населення досягне відмітки в 60% [1]. Ріст населення спонукає міста впроваджувати нові технології, а стрімкий їх розвиток дозволяє оптимізувати та покращити деякі аспекти життя у ньому. Це призвело до розвитку інфраструктури міста та прискорило темпи урбанізації, оскільки зріс достаток проживання населення. У деяких містах, таких як: Дубай, Амстердам та навіть Київ вже активно впроваджуються технології з використанням ШНМ, а їх використання дозволяє розвивати та швидко впроваджувати нові інформаційні системи в місто.

Штучні нейронні мережі (ШНМ) – це програмна імплементація нейронних структур нашого мозку. Нейронна мережа у людському мозку – величезна взаємопов'язана система нейронів, де сигнал, який передається одним нейроном, може передаватися у тисячі інших нейронів. *Навчання* відбувається через повторну активацію деяких нейронних з'єднань. Через це збільшується імовірність виведення потрібного результату при відповідній вхідній інформації (сигналах). Такий вид навчання використовує *зворотний зв'язок* – при правильному результаті нейронні зв'язки, які виводять його, стають більш щільними. Штучні нейронні мережі імітують поведінку мозку у простішому вигляді. Вони можуть бути навчені *контрольованим* та *неконтрольованим* шляхами.

- У *контрольованій* ШНМ, мережа навчається шляхом передавання відповідної вхідної інформації та прикладів вихідної інформації. Наприклад, спам-фільтр у електронній поштовій скриньці: вхідною інформацією може

бути список слів, які зазвичай містяться у спам-повідомленнях, а вихідною інформацією – класифікація для відповідного повідомлення (спам, чи не спам).

- *Неконтрольоване* навчання у ШНМ намагається «змусити» ШНМ «зрозуміти» структуру переданої вхідної інформації «самостійно» [2].

Після того, як штучна нейронна мережа натренувалась, її необхідно перевірити на тестах. Для визначення точності результату необхідно вирахувати відсоток разів, коли ШНМ видала правильний результат. Згідно з думками експертів, щоб використання ШНМ було безпечним і ефективним для міста, потрібно досягти точності приблизно 99%, оскільки від цього можуть залежати життя людей.

Штучні нейронні мережі вже втілені і широко використовуються в фінансових системах, медицині та навіть у телекомунікаційних системах. Найвідоміші компанії, які використовують штучні нейронні мережі у своїх продуктах, які використовує людство є: Google, Apple та Yandex. Завдяки розробкам цих компаній можна, не торкаючись телефону, поставити будильник, оплатити рахунок, підтвердивши свою особу обличчям, а також прокласти маршрут до необхідного місця або навіть викликати швидку допомогу.

На даний момент ШНМ вже активно втілюють у інфраструктуру міст, тому що їх вдосконалення приваблює нових жителів [3]. Наприклад, використання ШНМ, у місті Амстердам дозволило оптимізувати паркування та ввести автоматичне штрафування порушників.

Наступна послуга, яка вже активно тестується у Китаї та інших провідних країнах – безпілотні таксі [4, 5]. На жаль, зростають випадки домагання водіїв таксі до пасажирів, а також часто таксисти порушують правила дорожнього руху, тому впровадження безпілотних таксі покращить безпеку не тільки пасажирів, а й дорожнього руху в цілому [6].

Сучасні технології з використанням ШНМ в майбутньому, також, дозволять захистити людей на вулицях міста [7]. Таким чином, зафіксувавши камерами бійку чи травмовану людину, ШНМ автоматично може повідомити про це поліцію або швидку допомогу і врятувати у такий спосіб численні життя людей.

Вже багато років розробляється найочікуваніша ШНМ для діагностування та прогнозування хвороб, оскільки вона б прискорила розвиток медичної галузі. Ця технологія повідомляла б про виникнення захворювань, виявляла їх на ранніх стадіях та допомагала б людству побороти рак [8].

Отже, завдяки ІТ фахівцям, навіть сьогодні можливо покращити життя у будь-якому місті, а у майбутньому, використовуючи штучні нейронні мережі, суттєво зросте безпека і буде врятовано мільйони людських життів.

Список використаних джерел

1. *Уровень урбанизации мира. [Електронний ресурс] / Режим доступу:*

<https://theworldonly.org/uroven-urbanizatsii-mira/>

2. Нейронні мережі – шлях до глибинного навчання. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://codeguida.com/post/739>

3. Smart city. [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Smart_city

4. China cities will soon be crawling with self-driving robotaxis. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.fastcompany.com/90553995/chinas-cities-will-soon-be-crawling-with-self-driving-robotaxis>

5. China's robot taxis: Would you ride in one? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/av/business-54379914>

6. A criminologists Says Uber's Crime Report Is 'High Alarming'. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.wired.com/story/criminologist-uber-crime-report-highly-alarming/#:~:text=More%20than%203%2C000%20people%20reported,same%20rate%20that%20riders%20did>

7. Street style: machine learning takes to the streets. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.nesta.org.uk/report/street-style-machine-learning-takes-streets/>

8. A. Maithili, R. Vasantha Kumari, S. Rajamanickam. Neural networks towards medica. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ijmer.com/papers/vol%201%20issue%201/H011057064.pdf>

Кляп Михайло Петрович

кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін факультету інформаційних технологій ДВНЗ «Ужгородський національний університет» м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

Шапочка Андрій Ігорович

здобувач вищої освіти II-го курсу факультету інформаційних технологій ДВНЗ «Ужгородський національний університет» м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Хвороби сільськогосподарських культур в Україні та світі можуть спричинити руйнівні епідемії, які загрожуватимуть світовому продовольчому забезпеченню та широко відрізнятимуться за своєю структурою розповсюдження, поширеністю та тяжкістю. Динаміка захворювань сільськогосподарських культур включає складну взаємодію між фермером, патогеном та навколишнім середовищем, що є одним із найбільших ризиків, з якими стикається довгострокова стійкість сільського господарства. Новий повітряний посівний матеріал, погода, супутникова та інформаційна технологія надає нові можливості для поєднання даних моніторингу захворювань та прогнозних моделей, але для цього потрібна надійна база

аналітичних вимірювань [1].

Потрібно використовувати нове покоління інструментів, заснованих на найсучасніших знаннях та технологіях, що дозволить аналізувати системи, включаючи ключові процеси та їх динаміку за відповідним діапазоном змінних середовища [2].

Одну з провідних європейських систем моніторингу та аналізу даних створила австрійська компанія PESSL GmbH.

Компанія PESSL Instruments та Davis Instruments, два провідні світові виробники метеостанцій, обладнання для збору даних та програмного забезпечення для сільського господарства. Дані компаній об'єдналися для інтеграції даних із хмарної платформи Davis Instruments WeatherLink із програмним забезпеченням PESSL Instruments FieldClimate.

FieldClimate – одна з перших і найбільших веб-платформ, спеціально створена для збору, аналізу, відображення агрономічних, метеорологічних, ґрунтових, комах та даних відстеження. Дана платформа доступна різними мовами для десятків тисяч власників метеостанцій METOS, вона може легко збирати дані з інших метеостанцій та датчиків. Інтеграція з даними платформами WeatherLink надає клієнтам компаній Davis Instruments доступ до платформи FieldClimate та вдосконалених інструментів підтримки прийняття рішень PESSL [3].

Інша платформа розроблена компанією з Нідерландів RIMpro BV.

RIMpro Cloud Service – це інтерактивна система підтримки прийняття рішень (DSS) для боротьби з шкідниками та хворобами у виробництві фруктів та винограду.

Дана платформа розроблена з використанням даних із метеостанцій DAVIS. Дані беруться з хмари, яка може отримувати інформацію в режимі реального часу для управління захистом врожаю в інтегрованих системах з низьким рівнем вводу або органічного виробництва.

Імітаційні моделі компанії RIMpro BV ретельно розробляються у співпраці зі спеціалістами з інших компаній і перевіряються у всьому світі. Зручний інтерфейс показує, що потрібно знати, щоб прийняти правильне рішення. В інтерфейсі RIMpro пояснено всі біологічні процеси в моделях, і ви можете встановити всі параметри моделювання відповідно до власного досвіду. RIMpro постійно вдосконалюється на основі відгуків користувачів, даних робочих груп та проектів, а також нових уявлень про біологію шкідників та хвороб [4].

Ще одна світова компанія в сільськогосподарській галузі – система ADCON від ОТТ Hydromet Group, що розташована в Німеччині. ADCON зосереджується на телеметричних рішеннях, заснованих на власній радіотехнології ультранизького енергоспоживання та модемах GSM (GPRS / UMTS), обидва інтегровані у власний асортимент реєстраторів [5].

Боротьба зі шкідниками та хворобами відповідно до керівних принципів Інтегрованої Системи Захисту неможлива без використання комп'ютерних моделей. Агрохімікати слід застосовувати з максимальною обережністю, лише коли це дійсно необхідно, для захисту користувачів та навколишнього середовища. Таким чином, найсучасніша модель захворювання є ідеальним доповненням до метеостанції In-Situ.

Висновки: Отже, інформаційна система збору даних для моделювання захворювань сільськогосподарських рослин дає можливість ефективно використовувати пестициди з метою захисту навколишнього середовища та покращення продовольчої безпеки світу.

Список використаних джерел

1. Donatelli M. *Modelling the impacts of pests and diseases on agricultural systems* /M.Donatelli R.D.Magarey S.Bregaglio L.Willocquet J.P.M.Whish S.Savary. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308521X1730104X>
2. Nathaniel K. *Model-Based Forecasting of Agricultural Crop Disease Risk at the Regional Scale, Integrating Airborne Inoculum, Environmental, and Satellite-Based Monitoring Data* /Nathaniel K. Newlands. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fenvs.2018.00063/full>
3. *Plant Disease Models*. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://metos.at/disease-models/>
4. *Real time information and forecast of pest and disease development*. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.rimpro.eu/>
5. *Disease models*. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.adcon.com/solutions/disease-models-104/>

Лозниця Світлана Альфредівна

кандидат філософських наук,

науковий співробітник відділу філософії культури, етики і естетики

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України

м. Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ВПЛИВИ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Безпека громадян. Національна безпека. З появою новітніх засобів комунікації ці та інші значення поняття «безпеки» з тлумачення безпосередньої інтервенції інших держав, доповнилося іншим виміром – а саме інформаційною безпекою. З одного боку поява ЗМІ уможливила досяжність різноманітних підходів, що ускладнило усталення тоталітарних режимів, а з іншого – інформація стала потужним засобом впливу на громадян, а відтак з'явилася необхідність у розрізненні достеменних даних від «фейків». Наскільки важливим є уміти розрізнити інформацію, можна побачити із ситуацією пандемії коронавірусу, що охопила світ з 2019 року. Здавалося б, чи можна пов'язати між собою два такі різні аспекти як інформація (чи

інформаційний вплив) та глобалізація економіки, але поєднання цих двох аспектів склало чи не найпоширеніший «міф» різноманітних конспірологічних теорій, що так стрімко заповнили інформаційний простір. «Світова змова», «світовий уряд», «економічна доцільність» – усі ці та інші фрази «вихлюпувалися» та «вихлюпуються» звідусіль на і так вкрай пригнічених громадян. Але чи насправді так просто можна знаходити погоджувальні рішення навіть між двома особами, чи настільки б можливо було б дійти згоди у взаєминах держав у «світовому вимірі»? Відтак, видається важливим прояснити, що являє собою явище глобалізації, які структури дотичні до управління процесами глобалізації економіки, а також, що являє собою інформаційний простір, чи завжди доцільно ототожнювати поняття «ЗМІ» та «достеменність даних»?

Розкриваючи тему інформаційних впливів, що отримали значний вплив з появою явища глобалізації, зокрема глобалізації економіки, насамперед зверну увагу на тлумачення терміна глобалізації. Так, у праці авторів Д. Мартен, Ж-Л. Менцжер, Ф. П'єр. «Метаморфози світу: соціології глобалізації» зазначається: «Щодо терміна *глобалізація*, то, на думку [...] А. Матляра (1996), він з'явився у 1980-ті рр., для позначення «процесу об'єднання економічної сфери і, екстраполюючи, для відображення загального стану планети» [Цит. за: 9, с. 14], тобто, можна сказати, що термін *глобалізація* є досить новим. Також слід розрізняти поняття «глобалізація» та «глобальність», на що звертає увагу Уільям Бек. Під *глобальністю*, за словами автора, розуміється те, що *ми вже давно живемо у світовому суспільстві*, у тому сенсі, що уявлення про замкнуті простори перетворилися у фікцію. Жодна країна чи група країн не може відмежуватися одна від одної [1, с. 25]. Натомість під *глобалізацією* розуміються *процеси*, в яких національні держави та їх суверенітет влітаються в павутину транснаціональних акторів і підпорядковуються їх власним можливостям, їх орієнтації та ідентичності [1, с. 26]. Певна річ, глобалізація також означає появу спільного простору через сучасні засоби зв'язку, на чому застановляється Мануель Кастельс, інтерпретуючи явище глобалізації, зокрема, через концепт «глобального мережевого суспільства»: «Мережеве суспільство – це суспільство, соціальна структура якого вибудовується навколо мереж, що активуються за допомогою перенесеної у цифрову форму інформації та заснованих на мікроелектроніці комунікаційних технологій» [7, с. 41]».

Також одним із вимірів глобалізації є глобалізація економіки. Так, Джозеф Стігліц пояснює явище глобалізації, ґрунтуючись, зокрема, на економічних чинниках: «Із самого початку це – тісніша інтеграція держав і народів світу, спричинена величезним зниженням цін транспортування і комунікації та зламом штучних перепон потокам товарів, послуг, капіталу, знань і (меншою мірою) людей через кордони. Глобалізація супроводжується створенням нових інституцій, які приєднуються до існуючих по різні боки

кордонів [10, с. 32]. Потужними рушіями глобалізації, продовжує автор, виступають міжнародні корпорації, які переносять через кордони не тільки товари і послуги, а й технології» [10, с. 32]. Розмірковуючи над можливим неприйняттям глобалізації, дослідник зауважує: «Щоб зрозуміти, що відбувається неправильно, важливо розглянути три головні установи, які керують глобалізацією: МВФ, Світовий банк і СОТ. На додачу існує ще ціла низка інших інституцій, що відіграють свою роль у міжнародній економічній системі, – численні регіональні банки, менші й молодші сестри Світового банку, а також численні організації ООН, такі як Програма розвитку ООН чи Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) [10, с. 33]. Започаткування цих установ було частиною узгоджених зусиль, які мали на меті організацію фінансування відбудови зруйнованої війною Європи та недопущення можливої світової економічної депресії [10, с. 33]. Організацію Об'єднаних Націй можна розглядати як таку, що зосереджується на питаннях глобальної політичної безпеки, тоді як міжнародні фінансові інституції, і особливо МВФ, мають зосереджувати свою увагу на глобальній економічній стабільності [10, с. 212]. Утім, як застерігає дослідник, «економічне зростання, включно з тим, яке спричиняється глобалізацією, своїм наслідком має урбанізацію, руйнування традиційних сільськогосподарських суспільств. На жаль, досі ті хто є відповідальним за упровадження глобалізації, схвалюючи її позитивні результати, все ще надто часто недооцінюють цього негативного боку, загрози культурній ідентичності і цінностям» [10, с. 232].

Проте, явище глобалізації і досяжність інформації, певна річ, містить і позитивні моменти, пов'язані з «інформаційною відкритістю». Кажучи словами Ентоні Гіденса: «...у добу глобальних засобів масової інформації виявився нежиттєздатним контроль над ідеологією та культурою, що на нього спиралася комуністична політична влада» [4, с. 15]. Водночас, поява «глобальної мережі» замінила можливість безпосереднього впливу на громадян опосередкованим, що, значною мірою, упроваджується через ЗМІ.

Так, особливістю мас-медіа, за словами Нікласа Лумана, є невизначеність кола адресатів: «...для мас-медіа – на відміну від взаємодії між присутніми – важко визначити коло адресатів, що наразі беруть участь у комунікації. Тому, здебільшого, однозначна присутність учасників комунікації повинна замінюватися на припущення такої присутності» [8, с. 27]. Відтак, прикметною ознакою ЗМІ є підбір та фільтрування інформації. За словами П'єра Бурд'є, «журналісти мають особливі «окуляри», крізь які вони бачать одне й не бачать інше, завдяки цим окулярам вони бачать речі доволі специфічно. Вони роблять вибір і конструюють відібрані ними факти» [3, с. 29]. Розмірковуючи над станом телебачення та журналістики автор зауважує: «...помалу телебачення, що, за ідеєю, є інструментом відображення реальності, перетворюється в інструмент створення реальності» [3, с. 31]. Як зазначає дослідник, «політична небезпека породжена звичайним

використанням телебачення, власне, й полягає в особливій здатності зображення робити те, що літературні критики називають ефектом реальності: телебачення показує й змушує повірити в те, що воно показує. Така сила навіювання може породити ефект мобілізації, створюючи ідеї й уявлення, а також реальні соціальні групи» [3, с. 30]. Прикметно, що «рівень залежності індивідів від ЗМІ та інтенсивність медіавпливу щільно пов'язані зі стабільністю чи нестабільністю суспільства і ступенем соціальної важливості, яка надається мас-медіа як джерелу інформації» [2, с. 29], про що йдеться у праці Дженінгз Брайант та Сузан Томпсон «Основи впливів ЗМІ». Так, «прикладом прояву медіазалежності постає споживання новин у періоди кризи. У критичній ситуації [...] люди звертаються до ЗМІ як джерела інформації і навіть психологічного комфорту. Залежність індивідуальних членів суспільства від мас-медіа в таких ситуаціях зростає» [2, с. 29].

Отож, розмірковуючи над концептами, зокрема, цитованих у даному дослідженні, видається доцільним застановитися на кількох аспектах. Здавалося б, є такі очевидності: «Глобалізація є складний процес, що охоплює різні царини життєдіяльності суспільства». «Інформація може бути істинною та хибною». Але попри розуміння та усвідомлення цих двох очевидностей, можемо побачити, що у час непевності, яким наразі є наш сучасний світ, може зростати поширення різноманітних конспірологічних теорій, що ще більше дезорієнтує громадян. Відтак, у цій ситуації, що склалася, значущим виміром «безпеки» кожного з нас, є збільшення кількості (та якості) знань. У цьому сенсі можна виокремити два підходи, які би, вочевидь, могли би зменшувати «інформаційну уразливість». Це – підхід, який можна назвати «самостійність мислення», чи, кажучи словами Імануїла Канта, «вихід із стану неповноліття» («Неповноліття є неспроможність користуватися своїм розумом без керівництва з боку когось іншого» [6, с. 27]) та усвідомлення значущості «безперервної освіти», як запоруки тим чи іншим інформаційним впливам. Як стверджують Гордон Драйден та Джаннетт Вос у праці «Революція в навчанні»: «Нам конче потрібна революція в навчанні (упродовж життя), яка б ішла паралельно до інформаційної революції, щоб усі могли користати з плодів потенційного добробуту» [5, с. 17].

Список використаних джерел

1. Бек У. *Что такое глобализация?/ пер. с нем. А. Григорьева и В. Сидельника; общ. ред. и послесл. А. Филиппова. М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 304 с.*
2. Брайант, Дж. Томпсон С. *Основы воздействия СМИ/ пер. с англ. В.В. Кулебы и Я.А. Лебедевка; под ред. Э.В. Крайникова. М.: Издательский дом «Вильяме», 2004. 432 с.*
3. Бурд'є П. *Про телебачення і журналістику/пер. М. Возняк// І: незалежний культурологічний часопис/гол. ред. Т. Возняк. 2009. № 59. С. 28-40.*
4. Гіденс Е. *Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя/ пер. з англ. Н. Поліщук. К.: Альтерпрес, 2004. («Сучасна гуманітарна бібліотека»). 100 с.*
5. Драйден Г., Вос Д. *Революція а навчанні/ пер. з англ. М. Олійник, Львів: Літопис, 2005. 542 с.*

6. Кант И. Ответ на вопрос: что такое просвещение? 1784// Кант И. Соч. в шести томах/ АН СССР. Ин-т философии; под общ. ред. В.Ф. Асмуса, А.В. Гулыги, Т.И. Ойзермана; Т. 6. ред. Т.И. Ойзерман.– М.: изд. «Мысль», 1966. С. 25-35 (Философское наследие).

7. Кастельс М. Власть коммуникации: учеб, пособие/ пер. с англ. Н. М. Тылевич ; под науч. ред. А.И. Черных ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2016. 564, [4] с. (Переводные учебники ВШЭ).

8. Луман Н. Реальність мас-медіа/ пер. з нім. Климченко В.; за ред. Иванова В. та Мінакова М. – К.: ЦВП, 2010. – 158 с.

9. Мартен Д., Менцжер Ж.-Л., Ф. П'єр. Метаморфози світу: соціологія глобалізації/ пер. з фр. Є. Марічева. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2005. 302 с.

10. Стігліц Д. Глобалізація та її тягар/ пер. з англ. А. Іценка. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. 252 с.

Лях Ігор Михайлович

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри
інформатики та фізико-математичних дисциплін
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

Товтин Михайло Михайлович

здобувач вищої освіти II-го курсу
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДИСТРИБУЦІЇ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО КОНТЕНТУ

На сьогодні інформаційні технології посіли провідне місце у більшості сфер людського життя. Важко уявити сферу медицини без застосування комп'ютерної томографії, машинобудування без систем автоматизованого проектування чи індустрію гостинності без електронних систем бронювання і продажу туристичних послуг. Не меншою мірою процес діджиталізації торкнувся й індустрії розваг.

Якщо ще в кінці ХХ століття не можна було уявити іншого способу купівлі музики, аніж придбання фізичних носіїв на кшталт компакт-дисків, касет, вінілових платівок, то тепер більша частина споживання аудіо-контенту припадає на потокові сервіси та онлайн-магазини, які пропонують музику у формі цифрового звуку.

Цифровий звук – це відображення звуку, записаного в цифровій формі або перетвореного в таку форму. У цифровому аудіо хвиля кодується як числові семпли у безперервній послідовності [1].

За допомогою онлайн-систем дистрибуції компанії продають цифрові звукові файли споживачам через мережу Інтернет.

Серед споживання музичного контенту виділяють два основні шляхи:

- Передплата потокового сервісу.
- Придбання пісень/альбомів поштучно.

До найпопулярніших музичних потокових (стримінг) сервісів належать такі, як: Spotify, Apple Music, Deezer, Youtube Music та Amazon Music. iTunes Store, у свою чергу, залишається найпоширенішим музичним Інтернет-магазином.

Протягом останніх 5 років можна простежити відчутне зменшення значимості музичних Інтернет-магазинів проти стримінгових сервісів. Так, починаючи з 2016 року, дохід музичної індустрії від користувачів потокових сервісів, які оформили платну підписку, щорічно збільшується [2].

Користувачі віддають перевагу саме такому формату, адже *важко переоцінити зручність потокових музичних сервісів. Передплатники потокових сервісів мають можливість моментально увімкнути будь-яку композицію із великої медіатеки, сплачуючи водночас незначну суму щомісячно/щорічно (залежно від обраного тарифного плану). Щодо візуального контенту, він розповсюджується у вигляді цифрового відео.*

Цифрове відео – це технологія представлення рухомих відеозображень в цифровій формі. Воно є відмінним від аналогового відео, що працює з відеозображенням у формі аналогових сигналів. Цифрове відео містить ряд цифрових зображень, що відображаються у швидкій послідовності [3]. Цифрове зображення представляється матрицею значень, де кожне значення є функцією інформації, що оточує відповідну точку зображення [4].

Щодо дистрибуції продуктів кіноіндустрії, спостерігаються подібні до музичної індустрії тенденції поширення контенту. Інтернет-магазини, які пропонують придбання фільмів та серіалів онлайн, ніколи не мали такого впливу, як їхні музичні відповідники. Однак, потокові сервіси та онлайн-кінотеатри за останні роки стали конкурентами звичайним кінотеатрам.

Найпопулярнішими стримінговими платформами у світі є: Netflix, Apple TV+, Disney+ та Prime Video. Кількість платних користувачів сервісу Netflix, станом на 2021 рік, сягає понад 200 мільйонів [5].

Отже, на теренах світу та України інформаційні технології є рушієм просування музики та кіно внаслідок надання користувачам можливості споживання мультимедійного контенту за допомогою онлайн-ретејлерів та потокових сервісів.

Список використаних джерел

1. *Streaming overtakes downloads and physical sales*
<https://www.factmag.com/2017/03/31/streaming-overtakes-downloads-physical-sales-2016/>
2. *Цифровий звук.* https://uk.wikipedia.org/wiki/Цифровий_звук
3. *Цифрове відео.* https://uk.wikipedia.org/wiki/Цифрове_відео

4. Poynton Ch.A. *A Technical Introduction to Digital Video* / Poynton, Charles A. // New York: Chichester Wiley, 1996. 352 p.

5. Netflix subscribers count worldwide 2013-2020.
<https://www.statista.com/statistics/250934/quarterly-number-of-netflix-streaming-subscribers-worldwide/>

Міца Олександр Володимирович

*кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри
інформаційних управляючих систем та технологій
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

Рябощук Олег Михайлович

*здобувач вищої освіти II-го курсу
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Сьогодні ставлення людей до застосування штучного інтелекту (ШІ) в галузі охорони здоров'я відзначаються неоднозначністю поглядів.

З одного боку, в розробку програмних засобів для даної галузі залучаються значні інвестиційні вклади. За оцінками експертів в 2019 році серед сфер інвестицій в світі значна частка належала інвестиціям в компанії, які займаються розробкою ШІ в галузі охорони здоров'я. Розмір інвестицій, за приблизними оцінками експертів, склав 4 млрд. доларів США, що може свідчити про зацікавленість інвестиційних компаній і великих корпорацій в подальшому впровадженні ШІ в галузь охорони здоров'я [1, 2].

З іншого боку, більша частина населення з недовірою ставиться до впровадження ШІ в медицину і вважає, що такі системи не зможуть замінити високваліфікованих фахівців в цій галузі. Такі висновки можна зробити, спираючись на результати досліджень, які проводились у Великобританії та Німеччині [3, 4]. Неоднозначність поглядів, також спостерігається в міністерствах з охорони здоров'я. Так, відповідаючи на питання про перспективи використання ШІ, керівники організацій охорони здоров'я США стверджують, що він покращить сучасний стан медицини. Проте приблизно половина з них також відзначають, що він може стати причиною фатальних помилок і не відповідатиме очікуванням [5].

Незважаючи на ситуацію, яка склалась в суспільстві, вже сьогодні ШІ відмінно справляється з простими завданнями. Наприклад, він здатний виявити наявність стороннього тіла або патології, спираючись на

рентгенівські знімки, а також визначити наявність ракових клітин в тілі людини.

У 2018 році було розроблено алгоритм прогнозування аномального падіння тиску в процесі хірургічного втручання. Для створення цього алгоритму було використано технологію машинного навчання – штучний інтелект проаналізував дані 1334 пацієнтів, в процесі оперування яких проводилася реєстрація артеріального тиску. Алгоритм повторно перевіряли на наборі даних інших 204 пацієнтів. ШІ зумів правильно передбачити раптове падіння артеріального тиску в 84% випадків за 15 хвилин до падіння, в 84% випадків – за 10 хвилин, і в 87% випадків – за 5 хвилин [6].

21 січня 2021 року компанія Lightpoint Medical, яка розробляє хірургічні інструменти для інтраопераційного виявлення раку, отримала сертифікат CE на роботизований гамма-зонд SENSEI, що дає дозвіл на реалізацію даної продукції на території Європейського Союзу. Це значне досягнення, оскільки є знаком визнання ефективності використання даної розробки. За словами розробників, гамма-зонд SENSEI дозволяє виявляти ракові ураження лімфовузлів в режимі реального часу при роботизованій хірургії пухлин і уникнути поширення раку по лімфатичній системі під час операції [7].

IBM Watson for Oncology – проект реалізований на базі супер комп'ютера оснащеного системою штучного інтелекту, під назвою IBM Watson. Починаючи з 2013 року, його використовують для допомоги в прийнятті управлінських рішень під час лікування хворих на рак легень. Перед запуском цієї програми в базу для навчання були завантажені сотні тисяч медичних документів, в тому числі 25 тисяч історій хвороб, понад 300 медичних журналів і понад 200 підручників, загальним обсягом близько 15 млн. сторінок тексту. У липні 2016 року Manipal Hospitals почала використовувати IBM Watson for Oncology для допомоги лікарям, а також пацієнтам у визначенні персоналізованих методик боротьби з раком [2].

Вже сьогодні можна спостерігати процеси інтеграції ШІ в різноманітні аспекти життя людини, в тому числі в галузь охорони здоров'я. Варто відзначити, що досі не існує достатньої нормативно-правової бази, яка б сприяла подальшій інтеграції та визначала норми регулювання її функціонування, особливо з питань захисту персональних даних, питань цивільно-правової та кримінальної відповідальності, дискримінації. Роботи в цьому напрямку вже ведуться. Так, 23 вересня 2020 року комітет Ради Європи з питань штучного інтелекту представив проміжний звіт. У звіті були визначені чіткі кроки для створення правового інструменту Ради Європи з питань ШІ, заснованого на правах людини, верховенстві закону і демократії [8].

17 січня 2020 року в Україні було створено комітет з питань ШІ. Пріоритетними напрямками його роботи були визначені галузі кібербезпеки та оборони. Проте сьогодні ШІ потребує врегулювання на рівні закону

України [9].

Аналізуючи ситуацію, яка склалась в сфері охорони здоров'я, можна зробити висновок, що ШІ в майбутньому матиме серйозний вплив на галузь охорони здоров'я.

Технологія потребує насамперед нормативно-правового регулювання, таким чином проблема недовіри суспільства до використання ШІ, що спостерігається сьогодні, буде частково вирішеною. Вирішення цієї проблеми посприє розвитку ШІ в галузі охорони здоров'я та подальшому використанні отриманих результатів в медичній практиці, оскільки зменшиться опір громадськості.

Варто зауважити, що ШІ вже досягнув значних успіхів у виявленні сторонніх тіл або патології, спираючись на рентгенівські знімки, прогнозуванні артеріального тиску під час операцій та в інших найпростіших задачах. Проте сьогодні ці системи ще розвиваються і поки не можуть значно покращити існуючі методи лікування або створити нові. Але вони здатні допомагати людині слідкувати за станом її здоров'я, а також надавати рекомендації для його покращення. Крім того вони можуть оптимізувати деякі аспекти роботи лікаря.

Список використаних джерел

1. Johnson K. *CB Insights: AI startup funding hit new high of \$26.6 billion in 2019.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://venturebeat.com/2020/01/22/cb-insights-ai-startup-funding-hit-new-high-of-26-6-billion-in-2019>
2. Ренуар А. *Искусственный интеллект в медицине.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://22century.ru/popular-science-publications/artificial-intelligence-in-medicine>.
3. Fenech M, Strukelj N, Buston O. *Ethical, social and political challenges of artificial intelligence in health.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://futureadvocacy.com/wp-content/uploads/2018/04/1804_26_FA_ETHICS_08-DIGITAL.pdf.
4. Pinto dos Santos D, Giese D, Brodehl S, Chon SH, Staab W et al. *Medical students' attitude towards artificial intelligence: a multicentre survey.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00330-018-5601-1>.
5. Intel Corporation. *Overcoming barriers in AI adoption in healthcare.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://newsroom.intel.com/wp-content/uploads/sites/11/2018/07/healthcare-iot-infographic.pdf>.
6. TAdviser. *Искусственный интеллект в медицине.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dialog-e.ru/market-news/763>.
7. *Robotic gamma probe for intra-operative cancer detection gains CE mark.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.med-technews.com/news/Medtech-Regulatory-News/robotic-gamma-probe-for-intra-operative-cancer-detection-gai>.
8. *Ad hoc Committee on Artificial Intelligence (CAHAI) - Draft progress report.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016809ed062
9. Бараншова Л. *У Мінцифри взялися за штучний інтелект.* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/biz/tech/shtuchniy-intelekt-v-ukrajini-mincifri-rozrobilo-koncepciyu-rozvitku-shi-novini-ukrajini-50089519.html>.

Мішков Олександр Миколайович
Заслужений працівник освіти України,
кандидат військових наук, доцент, завідувач кафедри
Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка
м. Київ, Україна

ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЗАХИСТУ КНР НАЦІОНАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Вище державне керівництво КНР продовжує посилення контролю у кіберпросторі з метою зниження вразливості інформаційних систем. Дана система контролю охоплює, у тому числі і контроль за кожним громадянином країни.

Починаючи з 2014 року, в Китаї у якості пілотного проекту була введена (а з 2020 року – впроваджена на регулярній основі) так звана **Система соціального кредиту**.

Механізм даної програми полягає у присвоєнні кожному громадянину *рейтингу*. За відсутність правопорушень, корисну суспільну діяльність нараховуватимуться відповідні бали. За проступки різного ступеню тяжкості будуть відраховуватися. Зокрема, громадяни КНР підпадатимуть під контроль за такими обліками рейтингу:

Державний облік: оплата ПДВ; погашення кредитів; оплата рахунків по кредитній карті; оплата рахунків за комунальні послуги; виплати по постанові суду.

Громадський облік: дотримання правил дорожнього руху; дотримання норм народжуваності; оплата громадського транспорту; правдивість в освіті; громадська діяльність; повага до батьків; судимість.

Онлайн облік: взаємодія з Інтернет-користувачами; надійність інформації, що розміщується або копіюється в мережі; купувальні звички.

Володарі низьких рейтингів підпадатимуть під такі санкції: заборона на роботу в державних установах; відмова в соціальному забезпеченні; особливо ретельний огляд на митниці; заборона на призначення на керівні посади у харчовій та фармацевтичній промисловості; відмова у авіаквитках та спальному місці у нічних потягах; відмова у місцях в люксових готелях та ресторанах; заборона у навчанні дітей в дорогих приватних школах.

У рамках практичного опрацювання Державної концепції КНР з кібербезпеки, починаючи з 22 січня 2017 р. стартував «пілотний проект», розроблений Міністерство державної безпеки (МДБ) КНР спільно з Міністерством інформації КНР та Адміністрацією з питань кіберпростору КНР «Щодо тотального контролю кіберпростору та усіх сфер комунікацій на території Китаю». Термін дії проекту – 14 місяців. За результатами виконання проекту, у період квітень-травень 2018 року, керівництво МДБ КНР

завершило опрацювання доповнень до Державної концепції з кібербезпеки КНР. Затвердження даної концепції відбулося у другому півріччі 2018 року.

01 березня 2017 року МЗС та Адміністрація з питань кіберпростору КНР оприлюднили першу офіційну китайську *«Міжнародну стратегію співпраці у сфері кіберпростору»*.

Метою Стратегії було створення «спільноти спільного майбутнього у кіберпросторі» та заохочення міжнародного співтовариства до дотримання принципів миру, суверенітету, розумного управління та спільних дивідендів, посилення діалогу та співпраці, а також розбудови об'єднаними зусиллями мирного, безпечного відкритого, кооперативного та упорядкованого кіберпростору.

Стратегією визначено шість стратегічних цілей КНР щодо участі в міжнародній співпраці у сфері кіберпростору, а саме:

- гарантування інтересів суверенітету, безпеки та розвитку КНР у кіберпросторі;
- розробка системи міжнародних правил;
- просування справедливого інтернет-управління;
- захист легітимних прав та інтересів громадян;
- просування глобальної співпраці у сфері цифрової економіки;
- розбудова платформи для обмінів у сфері кібернетичної культури.

Документом було передбачено План дій з просування міжнародної кіберпросторової співпраці. Документ ухвалено у відповідь на актуальне загострення тематики кібер-тероризму, глобального Інтернет-слідкування за іншими країнами та втручання у внутрішньополітичні процеси інших держав, передусім, з боку США та РФ, а також непоодиноких звинувачень у хакерських атаках на електронні системи установ США з території самого Китаю.

Дана стратегія покликана, насамперед, закріпити у правовому полі та обґрунтувати захист національних інтересів КНР за рахунок створення нового механізму здійснення тотального контролю держави у кіберпросторі через відповідні структурні підрозділи кібербезпеки при міністерствах та відомствах КНР.

Питання забезпечення кібербезпеки КНР як на території Китаю, так і за його межами, регулюється Законом «Про кібербезпеку КНР» від 07 листопада 2016 р., який набрав чинності 01 червня 2017 року.

Відповідно до зазначеного Закону, повноваження державних органів щодо забезпечення кібербезпеки розподілені таким чином:

Центральна група з безпеки в мережі Інтернет та інформатизації відповідальна за загальну координацію забезпечення кібербезпеки, а також пов'язані з нею контроль та управління;

Міністерство промисловості та інформатизації, Міністерство громадської безпеки, Міністерство державної безпеки, Об'єднаний штаб

Центральної Військової Ради (далі – ЦВР) та інші відомства відповідальні за захист безпеки у мережі, відповідальні за контроль та адміністрування в рамках визначених їм повноважень (у відповідності з іншими нормативно-правовими актами КНР).

Загальна структура підрозділів кібербезпеки КНР за функціональною складовою охоплює усі сфери життєдіяльності держави.

У структурі ЦВР КНР та Народно-визвольної армії Китаю (НВАК) вже значний період часу функціонують підрозділи кібербезпеки (рис. 1), які були створені у період 2016-2017 років. Зазначені підрозділи є установами закритого типу, із суворими обмеженнями будь-якого доступу до їх структури, завдань та особового складу.

Крім того, підрозділи кібербезпеки ЦВР КНР та НВАК можуть активно використовувати установи прикриття з метою забезпечення виключно прихованого та опосередкованого використання зазначених структурних одиниць. Зазначені центри в містах Пекін та Шанхай «можуть функціонувати» під прикриттям існуючих ІТ-компаній, які орендують офіси у приміщеннях крупних готельних комплексів.

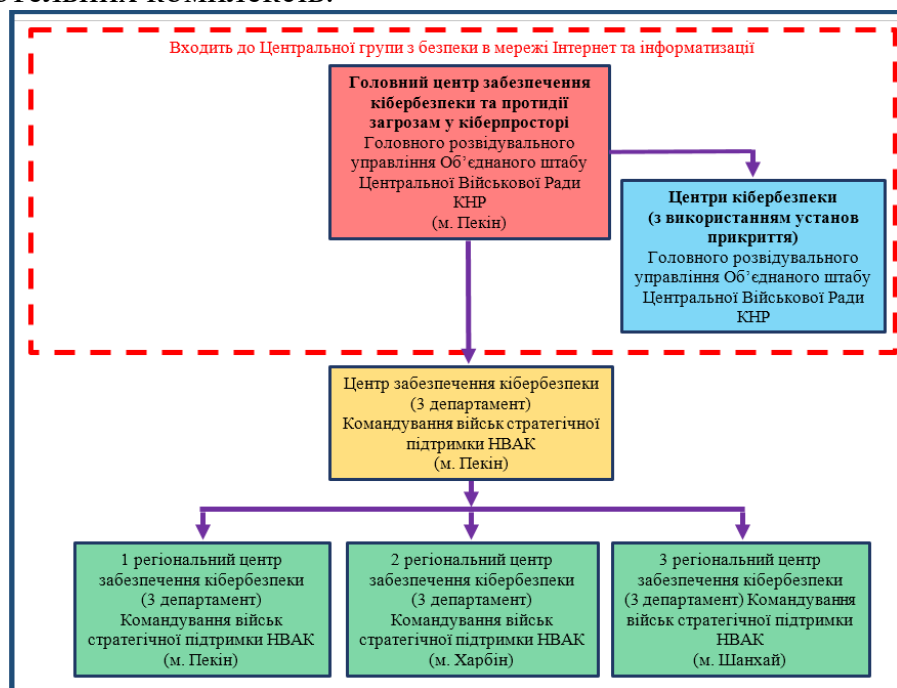

Рис.1. Структурні підрозділи кібербезпеки ЦВР КНР та НВАК

Слід зазначити, що у складі Політико-юридичної комісії ЦВР КНР наприкінці травня 2017 року було створено тимчасову робочу групу правового сектору з опрацювання питань Проекту нового закону КНР «Про розвідувальну діяльність та розвідувальні органи КНР» (далі – Проект закону). Саме в новому Проекті закону можуть бути враховані і регламентовані юридично-правові аспекти, механізми функціонування та забезпечення установ (центрів), відповідальних за кібернетичну безпеку інформаційного

простору КНР.

З метою підготовки спеціалістів з кібербезпеки Адміністрація з кібернетичного простору та Міністерство освіти КНР протягом наступних 5-6 років планують відкриття до 6 навчальних закладів світового рівня.

За наявною інформацією, на теперішній час лише 10% з 1200 китайських науково-технічних університетів готують спеціалістів з кібербезпеки. Близько 100 провідних університетів не мають взагалі такої спеціалізації. Лише 15 університетів мають школи з кібербезпеки, але китайські фахівці визнають відсутність систематичного методу навчання в даній області.

Слід відмітити, що китайським університетам останнім часом наполегливо пропонується збільшити набір студентів серед бакалаврів в галузі кібербезпеки без вступних іспитів. Крім того, навчальним закладам пропонується проводити спеціальний відбір для талановитої та геніальної молоді.

Також вживаються заходи із заохочення студентів до участі у інноваційних проектах або підприємстві, а також заохочення китайських університетів до співробітництва з іноземними навчальними закладами, підприємствами та дослідницькими центрами з метою залучення талантів.

За словами заступника міністра освіти КНР Лінь Хуейцин, у 2016 році кількість випускників китайських університетів, що спеціалізуються на кібернетичній безпеці, інформаційній безпеці та управлінні в сфері конфіденційної інформації, склала 120 осіб, а кількість інших студентів, пов'язаних з кібернетичною безпекою, склала 4800 осіб, що є явно недостатнім для забезпечення захисту інформаційного простору КНР.

З метою протидії розміщенню незаконних, з точки зору китайської влади, публікацій в Інтернет-форумах, з 01 жовтня 2017 року розпочато вживання відповідних заходів.

Так, володарям, адміністраторам та іншим співробітникам Інтернет-платформ заборонятиметься отримувати будь-яку неправомірну користь шляхом публікацій, передрукування, видалення інформації та іншими способами (порнографічного, насильницького, терористичного, хибного тощо характеру). Користувачі мають реєструватися під своїм реальним іменем.

Таким чином, Китай активно вживає заходи з тотального контролю за Інтернет-ресурсами та діяльністю кожного свого громадянина. Зазначена система кібернетичної безпеки діє досить ефективно та дозволяє виявляти факти зовнішнього втручання в інформаційні системи держави.

Нестеренко Олександр Васильович

*доктор технічних наук, доцент, старший дослідник,
дійсний член Міжнародної академії інформатики,
професор ВНЗ «Національна академія управління»,
Заслужений працівник сфери послуг України,
м. Київ, Україна*

Нетесін Ігор Євгенійович

*кандидат фізико-математичних наук,
провідний науковий співробітник ДП «УкрНЦРІТ»,
м. Київ, Україна*

Поліщук Валерій Борисович

*кандидат технічних наук,
директор ДП «УкрНЦРІТ»,
м. Київ, Україна*

МЕТОДОЛОГІЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ЕКСПЕРТНОГО ОЦІНЮВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ В ОБОРОННОМУ ПЛАНУВАННІ

У останні роки в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України проводяться заходи щодо інтеграції у процес оборонного планування (*Defence Planning Process*) моделі оборонного планування на основі спроможностей (ОПОС) (*Capability-Based Defence Planning*), яка застосовується в країнах-членах НАТО [1]. ОПОС полягає у формуванні за визначених економічних умов комплексних оперативних спроможностей сил оборони щодо протидії загрозам для гарантованого виконання ними завдань за призначенням.

Планування здійснюється у складному інформаційно насиченому середовищі на основі варіантів застосування різних складових сил оборони для виконання завдань, визначених за прогнозованими сценаріями. При цьому в рамках ОПОС потрібно також забезпечити прийняття раціональних рішень щодо розвитку спроможностей військових сил і засобів виконувати певні завдання. Ця процедура включає низку заходів щодо оцінювання спроможностей та формування цільового пакету необхідних спроможностей (див. рис. 1). Тому вкрай важливим є надання військовим підрозділам достатньо простої і в той же час науково-обґрунтованої методики оцінювання спроможностей. Така методика має забезпечувати експертам оперативно здійснювати вибір спроможностей або інших складових оборонного планування за простою уніфікованою процедурою.

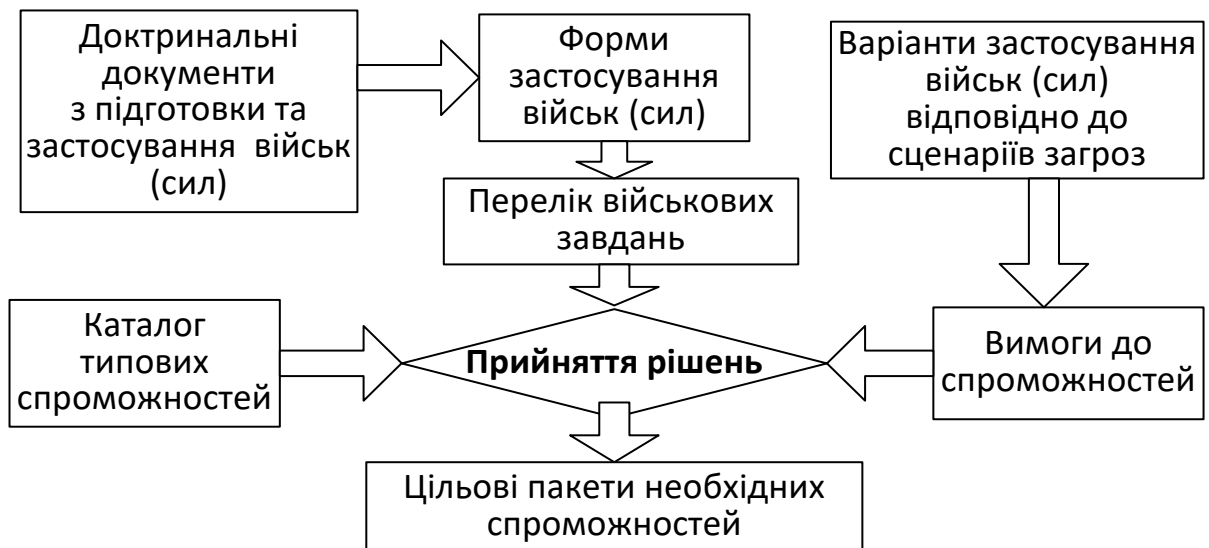

Рис. 1. Процедура формування цільового пакету необхідних спроможностей

Основною технологією процедури формування цільового пакету спроможностей є аналітична діяльність зі встановлення причинно-наслідкових зв'язків між різного роду даними та їхнє дослідження під всілякими кутами зору. Тому найважливішою умовою успішної аналітичної роботи експерта в органі військового управління (ОВУ) є наявність у його розпорядженні інформаційного поля досліджуваної предметної області (ПдО). Це поле представляє множину структурованих і неструктурованих інформаційних масивів (інформаційних ресурсів), потрібних для екстракції з них необхідних даних. Можливість експерту-аналітику керувати процесами обробки і аналізу таких даних можуть забезпечити лише засоби відповідної інформаційно-аналітичної системи (ІАС).

Діяльність в системі військового управління в умовах функціонування ІАС ґрунтується на моделях інформаційних потоків. На шляху цих потоків зазвичай існують певні бар'єри та перешкоди, інформаційні перенавантаження, втрачання інформації, що потребує управління потоками, яке базується на процесно-орієнтованому підході. Згідно зі стандартами НАТО систематику процесів та сервісів для ОВУ представляє поняття «бізнес-процес». Таким чином в умовах застосування ІАС побудова причинно-наслідкових ланцюжків у відповідності до бізнес-процесів дозволяє оброблені дані перетворити в нове знання та синтезувати відповідні рекомендації для осіб, що приймають рішення [2].

На якість підготовленого рішення впливає складність відображення і сприйняття експертом властивостей та функціональності складових об'єктів та процесів ПдО, тому об'єктні представлення предметних областей та описи конкретних процесів, що базуються на певних судженнях і твердженнях, мають бути задані відповідними інформаційними моделями, які з певним рівнем деталізації можуть бути подані ієрархічними структурами. Одним з інструментів, який може забезпечити відображення взаємодії усіх

інформаційних компонентів та допомогти достатньо ефективно спроектувати та реалізувати механізми управління ієрархією компонентів є онтологічна модель [3, 4].

Ієрархії, в яких відображаються властивості інформаційних процесів і ресурсів, дозволяють застосовувати експертні методи багатокритеріального вибору альтернатив, серед яких для ранжування спроможностей за певними критеріями в багатьох роботах, наприклад, в [5] пропонується застосувати метод аналізу ієрархій (МАІ). Водночас треба зауважити, що МАІ не позбавлений певних недоліків, зокрема щодо чутливості до чіткості визначення переліку альтернатив та обмежень, а також щодо відношень узгодженості як показників якості експертних оцінок. Тому для подолання вищезазначених недоліків пропонується вдосконалити МАІ шляхом застосування методу схвального голосування експертів на етапі визначення переліку альтернатив, а також візуалізацією процесу парного порівняння альтернатив на основі ациклічних орієнтованих графів із застосуванням процедури транзитивного замкнення з автоматичним контролем узгодженості суджень експертів. Такий підхід до вирішення проблеми виходить із природної схильності людей оперувати візуальними образами та їх здатністю не тільки порівнювати об'єкти/властивості, а й оцінювати інтенсивність переваги.

Подібні підходи дозволяють знаходити найбільш прийнятні рішення у випадках, коли стан ПдО чітко відомий із заданим ступенем точності, а його формалізований опис поданий у вигляді визначених множин концептів та їх властивостей. Ця частина проблеми може бути вирішеною шляхом поєднання формалізації ПдО та структурування інформації, що базується на онтологічній моделі, з фреймовими структурами [6]. Фрейм містить на підставі семантичних ознак порожні рольові позиції (слоти), які після заповнення конкретними даними перетворюють фрейм у носій конкретного знання про предметну область з можливістю навігації контентом.

Сукупність запропонованих методів та підходів апробовано в системі автоматизованого супроводу розв'язання експертних задач на модельному прикладі оцінювання спроможностей для забезпечення ведення розвідки в інтересах наземної артилерії. Реалізована методологія дозволяє віднести вказану систему до категорії інтелектуальних систем.

Список використаних джерел

1. *Оборонна реформа: системний підхід до оборонного менеджменту: монографія / А. Павліковський та ін. За заг. ред. д. військ. н. А. Сиротенка. Київ: НУОУ, 2020. 274 с.*
2. *Поліщук В.Б., Нетесін І.Є., Нестеренко О.В. Інформаційні технології в управлінні оборонними ресурсами: методологічний контекст та приклади практичної реалізації. Частина 1: Монографія / За ред. В.Б. Поліщука. Київ: УкрНЦ РІТ, 2019. 120 с.*
3. *Gruninger M. Ontologies to support process integration in enterprise engineering / M. Gruninger, K. Atefi, M. Fox // Computational and Mathematical Organization Theory. 2000. Issue 6. P. 381-394.*

4. Nesterenko O., Trofymchuk O. Patterns in forming the ontology-based environment of information-analytical activity in administrative management. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 2019, № 5/2 (101). P. 33-42. DOI: 10.15587/1729-4061.2019.180107

5. Oleksandr Nesterenko, Igor Netesin, Valery Polischuk, Oleksandr Trofymchuk. Development of a procedure for expert estimation of capabilities in defense planning under multicriterial conditions. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2020. № 4/2 (106). P. 33-43. DOI: 10.15587/1729-4061.2020.208603.

6. Литвин В.В. Базис знань інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 240 с.

Самарець Георгій Іванович

кандидат політичних наук

Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

Марилів Олександр Олександрович

кандидат технічних наук

Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ TISI ДЛЯ КІБЕРЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

З початком російської військової агресії у 2014 році кількість загроз у кіберпросторі України невідомо збільшується. Методи проведення кібератак на державні та приватні об'єкти господарства постійно вдосконалюються. Як наслідок, держава зазнає значних матеріальних збитків, що викликане втратою або спотворенням стратегічно важливої інформації. Однією з цілей проведених кібератак було виведення з ладу енергетичної системи в окремих районах України. Кібератаки зазнали комп'ютерні системи управління трьох енергопостачальних компаній на заході України. Загалом, було вимкнено близько 30 електропідстанцій, 230 тисяч мешканців Прикарпаття залишались без світла протягом шести годин. Для кібератаки використовувалась троянська програма «Black Energy». Таким чином, кібератаки на об'єкти національного господарства можуть призвести до різних негативних наслідків, наприклад: техногенні катастрофи, фінансові збитки, виведення з ладу критичної і військової інфраструктури держави тощо [1].

На жаль, Україна на даний час все ще залишається полігоном сучасних кібервійни та платить високу ціну за ігнорування питаннями безпеки кіберпростору. Таким чином, питання удосконалення методів ведення кібероборони, впровадження новітніх технологій кіберзахисту та їх постійне вдосконалення є актуальним напрямом наукових досліджень в даній області.

Для захисту інформації (державної, корпоративної або особистої) адміністратори мережевої безпеки використовують політику шифрування мережевого трафіку в середині локальної мережі та за її межами. Проте і

зловмисники використовують шифрування, в якості методу приховуваного розповсюдження шкідливого програмного забезпечення. Наслідком потрапляння шкідливого програмного забезпечення в комп'ютерні мережі об'єктів національного господарювання є втрата управління та контролю за системами функціонування об'єктів, розповсюдження шкідливого програмного забезпечення в середині локальної мережі та крадіжка конфіденційної інформації. Виявлення протиправних дій в кіберпросторі можливе за допомогою пристроїв контролю мережевого трафіку, але дані технічні засоби нездатні перевіряти зашифроване мережеве з'єднання.

Функціонування мережевого трафіку здійснюється на транспортному рівні моделі OSI (open systems interconnection model), який призначений для забезпечення передачі інформації між відправником та утримувачем. На сьогоднішній час розроблено велику кількість протоколів, що забезпечують роботу комп'ютерної мережі з високим рівнем надійності та достовірності пакетів даних. Серед існуючих протоколів транспортного рівня моделі OSI виділяється протокол TLS (transport layer security) [2]. Згаданий протокол, як і його попередник SSL (secure sockets layer), призначений для криптографічного закриття інформації в мережевому трафіку, що дозволяє забезпечити захищену передачу даних між вузлами локальної мережі та мережею Інтернет. Протокол TLS використовує асиметричне шифрування для аутентифікації, симетричне шифрування для конфіденційності з'єднання і коди автентичності повідомлень. Також, TLS використовується в додатках, які працюють з мережею Інтернет, наприклад: веб-браузери, електронна пошта, обмін повідомленнями та IP-телефонія. Загальна схема роботи TLS протоколу представлена на рис. 1.

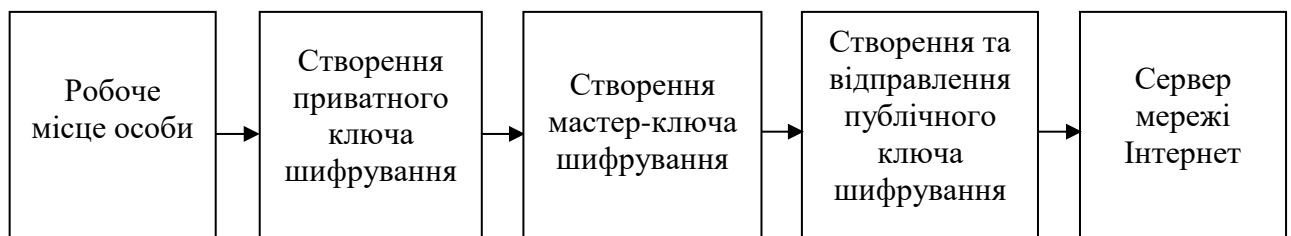

Рис. 1. Схема відправлення зашифрованої інформації в мережу Інтернет з використанням протоколу TLS

З метою перевірки зашифрованого мережевого трафіку у 2019 році було розроблено технологію перевірки безпеки транспортного рівня (TLSI). Технологія TLSI базується на програмно-апаратному комплексі, який дозволяє розшифровувати мережевий трафік, перевіряти розшифровані дані на наявність кіберзагроз та повторно шифрувати мережевий трафік перед виходом його з локальної мережі, рис. 2. Впровадження технології TLSI дає можливість об'єктам національного господарства підвищити рівень кібербезпеки, хоча і створює додаткові але несуттєві ризики кібербезпеці [3].

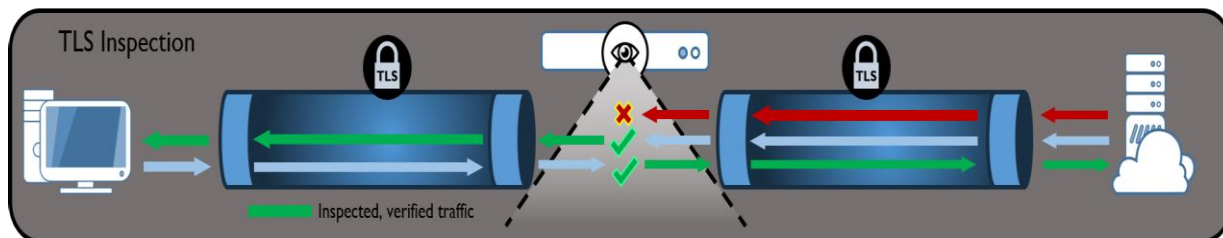

Рис. 2. Передача мережевого трафіку з використанням технології TLSI

Технологія TLSI реалізована на базі проксі-пристроїв, що використовуються для роботи TLS протоколу. Це дозволяє засобам контролю мережевого трафіку, таким як міжмереві екрани, системи виявлення несанкціонованого входу (IDS) і системи блокування несанкціонованого з'єднання (IPS), виявляти індикатори кіберзагроз [4-5]. Також, технологія TLSI здатна перевірити застарілий мережевий трафік, що використовує протокол SSL. Основними функціями TLSI під час прямого проксі-з'єднання є: управління потоками мережевого трафіку, встановлення сеансів мережевого з'єднання TLS та видача довірчих сертифікатів на мережеве з'єднання.

Функціонування TLSI відбувається в режимі реального часу, коли користувачі протоколу TLS встановлюють зашифроване з'єднання з зовнішнім сервером. Відбувається розшифрування мережевого трафіку за допомогою заміни наскрізного сеансу мережевого з'єднання TLS «ланцюгом TLS». Такий «ланцюг» складається з двох незалежних мережевих з'єднань TLS: перше синхронізується між зовнішнім сервером і проксі-сервером прямого доступу; друге – між проксі-сервером прямого доступу і користувачем TLS, який намагається ініціювати сеанс зашифрованого мережевого з'єднання із зовнішнім сервером. Два з'єднання TLS дозволяють приймати рішення про те, яким чином опрацювати мережевий трафік (блокувати, обходити, перевіряти чи перенаправляти) в одному із з'єднань перед виходом користувача до мережі Інтернет. Незважаючи на існування двох окремих з'єднань, інформація передається так, ніби з'єднання лише одне [4].

Пристрої прямого проксі-з'єднання TLSI включають в себе функцію цифрової сертифікації, яка створює і підписує нові сертифікати, що надаються зовнішніми серверами для користувача. Цифровий сертифікат, встановлений в проксі-сервер прямого з'єднання видає сертифікат, який вказує на властивості запрошеного сертифікату із зовнішнього сервера. Технологія TLSI використовує даний сертифікат під час опрацювання мережевого трафіку за протоколом TLS у з'єднанні «користувач – проксі-сервер» [5]. Підміна цифрових сертифікатів відбувається на основі встановлення по замовчуванню системних налаштувань користувачам протоколів TLS, відповідно до чого, додаткове підтвердження цифровим сертифікатам не вимагається, рис. 3.

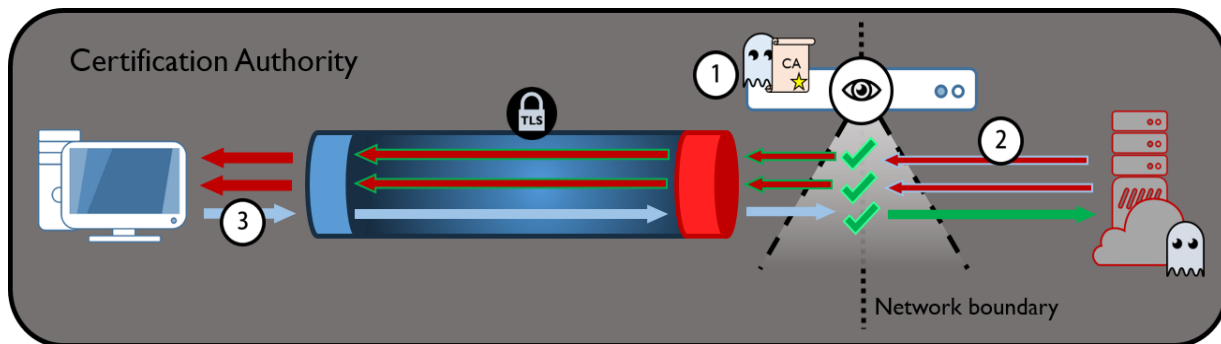

Рис. 3. Перевірка зашифрованого мережевого трафіку за технологією TLSI:
1) проксі-пристрій перевірки та шифрування/дешифрування мережевого трафіку; 2) зовнішній сервер; 3) зашифрований мережевий трафік користувача

Отже, сучасні тактики, техніки і процедури, що використовують зловмисники для проведення кібератак, дозволяють використовувати зашифрований мережевий трафік для обходу засобів кіберзахисту об'єктів національного господарства. З метою недопущення проведення кібератак, рекомендується використовувати технологію TLSI. Проксі-пристрої, на базі яких функціонує технологія TLSI, дозволяє адміністраторам комп'ютерної мережі підприємств, установ та організацій ознайомитись із зашифрованим мережевим трафіком TLS та виявляти факти присутності шкідливого програмного забезпечення. Проте, самі програмно-апаратні комплекси TLSI також є високопріоритетними цілями для кібератак. Об'єкти національного господарства для забезпечення кіберзахисту повинні провести аналіз ризиків та переваг, що створюються при впровадженні технології TLSI. Пристрої, які несумісні з технологією TLSI, можуть викликати затримки та помилки у мережевому трафіку, що створює додаткові незручності для роботи користувачів. Тому, технологія TLSI вимагає періодичної перевірки її працездатності зі сторони адміністраторів локальної мережі об'єктів національного господарства. Також, існує можливість додатково знизити ризики пов'язані з використанням технології TLSI за рахунок внесення відповідних змін адміністратором локальної мережі.

Список використаних джерел

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Дата оновлення: 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 20.01.2021).
2. The transport layer security (TLS) protocol. Internet engineering task force (IETF). August 2018. Version 1.3, 152 p. URL: <https://tools.ietf.org/html/rfc8446> (дата звернення: 02.02.2021).
3. The SSL protocol. Transport layer security working group. November 18, 1996. Version 3.0, 63 p. URL: <https://tools.ietf.org/html/draft-ietf-tls-ssl-version3-00> (дата звернення: 02.02.2021).

4. *Segment networks and deploy application-aware defenses. National Security Agency. Cybersecurity information. September 2019. 3 p. – URL: <https://media.defense.gov/2019/Sep/09/2002180325/-1/-1/0/Segment%20Networks%20and%20Deploy%20Application%20Aware%20Defenses%20-%20Copy.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).*

5. *Managing risk from transport layer security inspection. National Security Agency. Cybersecurity information. General Cybersecurity Inquiries: Cybersecurity Requirements Center (CRC). Press Desk. December 16, 2019. 4 p. URL: <https://media.defense.gov/2019/Dec/16/2002225460/-1/-1/0/Info%20Sheet%20-%20Managing%20Risk%20From%20Transport%20Layer%20Security%20Inspection.pdf> (дата звернення: 19.01.2021).*

Федорка Павло Павлович

*асистент кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

Роль Мар'яна Іллівна

*старший лаборант кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ BIGDATEUBER

Сьогодні платформа Uber в Україні та світі прагне забезпечити все більш безпечні та надійні перевезення через світові логістичні ринки. Для досягнення цього, платформа Uber, багато в чому ґрунтується на прийнятті рішень керованими даними на кожному рівні, а саме від прогнозування попиту водіїв під час проведення замовлення, до виявлення та усунення вузьких місць у процесі реєстрації водія-партнера під час влаштування ним на роботу. З плином часу потреба у більшій кількості оглядів пропозицій призвела до отримання понад 100 петабайт аналітичних даних, які необхідно очистити, зберегти та обслуговувати з мінімальною затримкою через існуючу платформу BigData на базі Hadoop [1].

Починаючи з 2014 року, роботи над розробкою рішення BigData, яке забезпечує надійність даних, масштабованість та зручність у використанні, призвело до збільшення швидкості та ефективності цієї платформи.

Перспективи розвитку платформи Uber є наступними:

- Збільшення водіїв, які користуються даною послугою в кожному місті.
- Збільшення кількості вхідного трафіку.
- Необхідність доступу та аналізу всіх даних.

Для досягнення розвитку платформи Uber, класифікує користувачів на

три основні категорії, а саме:

1. **Міські операційні команди:** ці наземні екіпажі керують та масштабують транспортну мережу Uber.

2. **Вчені та аналітики даних:** це аналітики та вчені, які розділяються на різні функціональні групи, яким потрібні дані, щоб допомогти користувачам забезпечити найкращий процес транспортування.

3. **Інженерні команди:** розробники компанії, які зосередилися на створенні автоматизованих додатків даних, таких як платформи виявлення шахрайства та платформи Driver Onboarding [2].

З ростом попиту на послуги використання платформи UBER компанія масштабує сховища даних, щоб зменшити ці витрати, потрібно видаляти застарілі дані, і звільнити місце для нових. На додаток до цього, значна частина платформи BigData не була горизонтально масштабованою. Тому основною метою було розблокувати критичну потребу бізнесу в централізованому доступі до даних. Сховище даних платформи UBER ефективно використовується як «озеро даних», накопичуючи всі необроблені дані, а також виконуючи все моделювання та їх обслуговування.

Список використаних джерел

1. *Bill Schmarzo Big Data: Understanding How Data Powers Big Business; Wiley. M., 2013. 240 с.*
2. *Instatruck. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://instatruck.com.au/onboarding-process/>*

Шумило Наталія Ярославівна

старший викладач

*кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін,
факультету інформаційних технологій*

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

Мушка Андрій Васильович

здобувач вищої освіти III курсу факультету інформаційних технологій

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

АНАЛІЗ ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

Визначення поняття «інформація з відкритих джерел» (open source information (OSIF)) змінювалася у процесі свого формування. У широкому розумінні в зміст даного терміну прийнято вкладати визначення інформації без грифу «секретно». Фахівці називають таку інформацію загальнодоступним матеріалом, який кожен може отримати законним шляхом через запит,

купівлю чи спостереження. Збір такої інформації повинен відповідати діючим вимогам захисту авторських прав[1].

У сферу інтересів відкритих джерел інформації входить:

- добування та аналіз офіційних документів, проектів та статутів;
- відстеження нових наукових розробок;
- відстеження баз даних;
- аналіз та відстеження комерційних і державних сайтів;
- аналіз та відстеження мережевих щоденників, тощо.

Застосування відкритих джерел інформації дає змогу отримати відповідь на багато питань, що виникають у керівництв і країни. Сьогодні всі центри відкритих джерел інформації об'єднані в єдину інформаційну систему, яка спочатку називалась «Інформаційна система відкритих джерел інформації OSIS». Починаючи з 2006 року, інформаційні ресурси (WWW-сервери) даної системи стали називатися Intelink-U, водночас як апаратні засоби мережі – DNI-U [2].

Незважаючи на це, рівень довіри до побудованої логічної мережі не залежить від рівня довіри до базових мереж завдяки використанню сучасних засобів криптографії (шифрування, ауто- ідентифікація, інфраструктура публічних ключів, засоби для захисту від повторів і змін).

Таким чином нові загрози (різного характеру кризи, тероризм), стрімке збільшення інформаційного потоку, зростання ролі та цінності інформації як такої – все це стало причиною активізації зусиль інформаційних технологій, програмних та апаратних засобів, доступність мережі Інтернет для надання електронної інформації. Збільшення інформаційного потоку відкритої інформації сприяли створенню актуальних джерел інформації та зробили її ще більш необхідною.

Список використаних джерел

1. *IntelligenceCommunityDirective (ICD 301), July 2006 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dni.gov/electronic_reading_room/ICD_301.pdf*

2. *Hamilton, B. The DNI's Open Source Center: An Organizational Communication Perspective / B. Hamilton //International Journal of Intelligence and CounterIntelligence [Електроннийресурс]. Режимдоступу:http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/110802/98532478899216432d3d76e2f9d4534c/2011-0802%20Dr.%20Bean%20IJIC%20Open%20Source%20Center.pdf*

СЕКЦІЯ 5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Мішин Олександр Владиславович

викладач кафедри

Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ДОСВІДУ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА КНР В ПИТАННЯХ КОНТРОЛЮ НАД СПЕЦІАЛЬНИМИ СЛУЖБАМИ ДЕРЖАВИ

Трансформація процесів переходу до тотального контролю над внутрішньополітичною та соціально-економічною ситуацією в середині КНР розпочалася наприкінці 2015 року та на теперішній час знаходиться у фазі завершальних етапів. Реалізація політики «завантаження нового соціалізму» здійснюється вищим державним керівництвом (ВДК) КНР на чолі із її Головою Сі Цзіньпіном практично в усіх сферах життєдіяльності країни. Зазначена політика реалізується за рахунок поетапного проведення комплексу масштабних заходів внутрішньополітичного спрямування з метою зосередження усієї повноти влади в руках діючого лідера Китаю Сі Цзіньпіна, зокрема, й у сфері повного та безальтернативного контролю за силовими структурами та спецслужбами Китаю.

Слід зауважити, що з березня 2018 р. за результатами 1-ї сесії 13-го скликання Всекитайських зборів народних представників (ВЗНП, парламент КНР) у контексті встановлення повного контролю нинішнього Голови КНР над системою державної влади і державним апаратом Китаю, важливим фактором посилення вертикалі влади Сі Цзіньпіна стали кадрові призначення на вищі державні та військово-політичні посади представників провладної команди, які характеризуються виключною відданістю та прихильністю діючому лідеру КНР.

Крім того, кардинальні рішення щодо фактичної відміни можливості зміни влади в КНР як мінімум до 2032 року за результатами 1-ї сесії 13-го скликання ВЗНП КНР потенційно можуть призвести до загострення внутрішньополітичної ситуації у середині Китаю за рахунок активізації антивладної радикальної діяльності «Шанхайської групи» – противників Сі Цзіньпіна «проамериканського» та «прозахідного спрямування», які займають близько 40 відсотків керівних посад у державній системі управління регіональними суб'єктами КНР (керівники провінцій, мери міст, керівники потужних бізнес структур).

Проте, до можливого загострення внутрішньополітичної боротьби в країні лідер КНР підготувався заздалегідь. Так, у період 2016-2018 рр. було реалізовано два основних етапи реформування національних збройних сил

(ЗС) та спецслужб. А починаючи з 2018 року, відповідно до рішення Центрального комітету КПК, Народна озброєна міліція (НОМ) КНР виведена з підпорядкування Держради КНР («прозахідним» очільником якої залишився Глава Уряду КНР Лі Кецянь) з одночасною передачею функції управління лише Центральній військовій раді (ЦВР) КНР. Зазначеним рішенням ЦК КПК, Сі Цзіньпін, одночасно обіймаючи посаду голови ЦВР КНР, фактично зосередив контроль над діяльністю усіх силових структур та спецслужб КНР у своїх руках.

Крім того, створення потужної групи лояльного генералітету всередині ЦВР та спеціальних служб держави, яка призначена на ключові військово-політичні посади протягом 2017-2019 рр., є фактичною реалізацією подальших кроків лідера КНР щодо зміцнення та “цементування” власних позицій у сфері контролю над силовими структурами і спецслужбами КНР.

До спецслужб КНР входять:

- Міністерство державної безпеки (МДБ, Служба державної розвідки та контррозвідки);
- Міністерство громадської безпеки (МГБ);
- військова розвідка (розвідувальне управління Об'єднаного штабу ЦВР КНР);
- військова контррозвідка (Служба внутрішньої безпеки Головного управління Політичного управління НВАК);
- Головне митне управління;
- Державне управління з питань контролю за валютою;
- Податкове управління міністерства фінансів.

З метою практичної реалізації сучасних стратегічних завдань у сфері безпеки Китаю на т.ч. відпрацьовано ефективно діючий механізм управління та реалізації повного контролю Головою КНР керівних органів спецслужб КНР, а саме:

1. ЦК КПК (як політичний орган);
2. Держрада КНР (як державний орган);
3. Політико-юридична комісія ЦК КПК;
4. Центральна військова рада КНР (як державний орган);
5. Військова рада ЦК КПК;
6. Центральна комісія ЦК КПК з комплексного забезпечення громадського порядку;
7. Центральна комісія ЦК КПК з перевірки партійної дисципліни (як політичні органи).

ЦК КПК та Держрада КНР у межах своєї компетенції здійснюють керівництво і контроль над діяльністю спецслужб КНР і покладають на них такі спеціальні завдання:

- захист державного ладу;
- зовнішня розвідка;

- протидія діяльності іноземних розвідок;
- придушення заворушень населення проти внутрішньої політики правлячої еліти і ЦК КПК;
- охорона державного кордону та боротьба з контрабандою і незаконною торгівлею;
- охорона державної таємниці;
- контроль за в'їздом до країни іноземців і виїздом громадян КНР за кордон;
- охорона та забезпечення власної безпеки представників правлячих кіл країни;
- контррозвідувальне забезпечення урядових закладів, важливих промислових і військових об'єктів;
- підтримання в країні громадського порядку та боротьба проти організованої злочинності;
- контроль за надходженням валюти;
- податковий контроль за приватними підприємствами.

Політико-юридична комісія ЦК КПК є головним органом, який здійснює загальне керівництво і контроль за діяльністю китайських спецслужб, створена у 1983 році. До складу цієї комісії входять, зокрема, впливові посадові особи: міністр державної безпеки, міністр громадської безпеки, Генеральний прокурор, Голова Верховного Суду КНР).

Центральна військова рада КНР (як державний орган); Військова рада ЦК КПК; Центральна комісія ЦК КПК з комплексного забезпечення громадського порядку; Центральна комісія ЦК КПК з перевірки партійної дисципліни (як політичні органи) є також органами, причетними до керівництва і контролю за діяльністю розвідувальних і контррозвідувальних служб, органів громадської безпеки Китаю.

Центральна військова рада КНР є свого роду державним виконавчим органом політичного органу – Військової ради ЦК КПК: проводить у життя і доводить до безпосередніх виконавців – МДБ, МГБ, військової розвідки – всі постанови, директиви, вказівки та інші директивно-розпорядчі документи, прийняті Військовою радою ЦК КПК.

Таким чином, Політико-юридична комісія ЦК КПК, Центральна комісія ЦК КПК із комплексного забезпечення громадського порядку, Центральна комісія ЦК КПК з перевірки партійної дисципліни, Військова рада ЦК КПК і Центральна військова рада КНР є органами загального управління і контролю за діяльністю спецслужб.

Законодавчий аспект діяльності китайських спецслужб та контролю за ними визначається у першу чергу «ручним режимом управління» вищим політико-державним керівництвом КНР на чолі із Сі Цзіньпіном, а також законами КНР «Про розвідувальну діяльність та розвідувальні органи КНР», «Про національну безпеку КНР», «Про кібербезпеку КНР» та іншими

законодавчими актами, інструкціями та розпорядженнями.

Крім того, у період 2017-2019 рр. було відмічено активізацію діяльності вищого військового керівництва КНР щодо внесення змін в існуючу нормативно-правову базу.

Отже, протягом 2017-2018 рр. в системі державного управління та структурі розвідувальних органів КНР були проведені структурні та кадрові зміни, які пов'язані зі змінами існуючої нормативно-правової бази для їх функціонування. Ця робота продовжується й зараз.

Пилявський Юлій Миколайович

аспірант

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЛІБЕРТАРІАНСТВО: ТОЧКИ ДОТИКУ

Важливою складовою ринкових трансформацій української економіки є децентралізація управління національним господарством. Децентралізація з точки зору лібертаріанської теорії означає обмеження функцій держави та сприяння демократичним процесам в суспільстві та в економіці.

І.А. Грицяк під децентралізацією управління розуміє процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій при одночасному звуженні прав і повноважень відповідного центру [1, с. 54]. Отже, не зупиняючись детально на поглядах науковців на сутнісних аспектах децентралізації, оскільки це не є предметом нашого дослідження, відзначимо, що класичними методами децентралізації в економіці є роздержавлення, приватизація, надання місцевим органам влади повноважень щодо управління розвитком важливих сфер економіки. Головною формою децентралізації в економіці є фінансова.

«Значний внесок у розвиток теорії децентралізації, зокрема фіскальної, зробив англійський учений-економіст В. Оутс, який запропонував таке визначення цього терміну: «децентралізація – право незалежного ухвалення рішень децентралізованими одиницями. Таким чином, регіональні й місцеві органи мають змогу самостійно приймати рішення щодо фінансових питань і питань з управління територією. В 1972 році у своїй праці «Фіскальний федералізм» В. Оутс вивів теорему децентралізації, за основу якої взято ідеї Ч. Тіббу. Якщо децентралізація не впливає на рівень витрат, то децентралізовано ухвалені рішення щодо постачання локального суспільного блага має бути більш ефективним за централізоване або не поступатися йому з точки зору ефективності. Інакше кажучи, при децентралізації доцільно зіставляти суспільні витрати і переваги від надання благ на місцевому рівні. Ідея В. Оутса ґрунтується на таких твердженнях: блага, пов'язані з децентралізацією

суспільних послуг, просторово обмежені; надання споживачами переваги приватним чи суспільним благам, а також їхнє ставлення до різних суспільних благ неоднакове; реагування споживачів на «чинники бюджетної локалізації» мобільне. Йдеться про різницю між послугами, що надаються на місцевому рівні та ставками податків. Інакше кажучи, кожен споживач, змінюючи місце проживання, може підібрати для себе найбільш вигідні послуги й плату за них (ставки місцевих податків). Якщо ці умови не виконуються, то, на думку В. Оутса, підстав для децентралізації в умовах економічної ефективності немає. До того ж, учений зазначає: «Традиційна теорія фіскального федералізму дає набір рекомендацій для закріплення за різними рівнями державної влади певних функцій та відповідних фіскальних інструментів» [12, с. 215-216].

Реформа у напрямку децентралізації триває в Україні з 2014 року. У квітні 2014 року Уряд схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. «Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад» [11]. Положення Концепції відповідають Європейській хартії місцевого самоврядування і найкращим світовим стандартам суспільних відносин у цій сфері. Після цього було затверджений План заходів щодо її реалізації. Для реалізації положень Концепції та завдань Плану заходів, необхідно було внести відповідні зміни до Конституції України, а також сформулювати пакет нового законодавства. Зміни до Конституції перш за все мали вирішити питання утворення виконавчих органів обласних і районних рад, реорганізації місцевих державних адміністрацій в органи контрольно-наглядового типу, дати чітке визначення адміністративно-територіальної одиниці – громади. Зусиллями вітчизняних фахівців, практиків, науковців, експертів проєкт змін до Конституції був розроблений і переданий на широке публічне обговорення. Запропоновані зміни високо оцінила Венеціанська Комісія. Однак, політичні обставини не дозволили Верховній Раді України прийняти подані Президентом України зміни до Конституції щодо децентралізації, тому Уряд з 2014 року розпочав реформу в межах чинної Конституції.

23 січня 2019 року Кабінет Міністрів України ініціював перехід до нового етапу реформи децентралізації, який передбачає закріплення вже набутих успіхів і формування спроможних громад, зміну територіального устрою на рівні районів та громад, чітке розмежування повноважень та функцій контролю різних рівнів управління, а також розвиток форм місцевої демократії. Завдання другого етапу викладені в Плані реалізації державної політики по досягненню цілі 10.3 «Українці мають реальну можливість

впливати на організацію свого життєвого простору як мешканці спроможних громад», яке передбачає виконання двох «підцілей», а саме:

- 1) формування спроможних територіальних громад;
- 2) формування нової системи адміністративно-територіальних одиниць субрегіонального рівня;
- 3) розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади;
- 4) утворення префектур (у разі внесення змін до Конституції України щодо територіальної організації влади) [13].

Отже, Мінрегіон планує, що «з 2020 року 100% жителів України проживатимуть в спроможних громадах, і за 5 років зменшиться кількість громад (мінімум до 30%), які потребуватимуть підтримки держави. Планується також, що вся територія України буде охоплена районами, які відповідають стандартам територіального поділу країн ЄС для статистичних цілей рівня NUTS-3. Функції органів державної влади та ОМС будуть розмежовані, тобто їхні повноваження не дублюватимуться. Місцеві державні адміністрації будуть переформатовані в органи префектурного типу, основним повноваженням яких буде забезпечення адміністративного нагляду за органами місцевого самоврядування».

Список використаних джерел

1. Грицяк І.А. Місцеве самоврядування України в історії і сучасності. Вісник УАДУ. 1996. № 1. С. 53-67.
10. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
11. Котенко В. Либерализация – это не просто способ реагирования на требования, а насущная необходимость. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/4499?issue=101>
12. Місцеве оподаткування в Україні: еволюція та перспективи розвитку: монографія / Т.Ю. Александрюк, Т.О. Дулік, Н.І. Захарова [та ін.]; За ред. Л.Б. Баранник. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 256 с.
13. План реалізації державної політики по досягненню цілі 10.3 «Українці мають реальну можливість впливати на організацію свого життєвого простору як мешканці спроможних громад». URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/520/План_10_3.pdf

Письменний Олексій Олексійович
*кандидат політичних наук, заступник начальника відділу
Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ

Застосування Російською Федерацією (РФ) технологій гібридної війни проти України перетворило інформаційну сферу на ключову арену протиборства [1]. Інформаційна безпека є невід'ємною складовою кожної зі сфер національної безпеки держави. Водночас інформаційна безпека є важливою самостійною сферою забезпечення національної безпеки, яка характеризує стан захищеності національних інтересів в інформаційній сфері від зовнішніх та внутрішніх загроз [2].

Донедавна у світі основною загрозою інформаційній безпеці вважалася кіберзагроза (кібератаки на системи управління державних установ, електронні фінансові системи та життєво важливі сфери забезпечення життєдіяльності суспільства). Відповідно і основними складовими загрози в цьому контексті були блокування роботи інформаційних систем і систем управління, викрадення таємної і конфіденційної інформації, крадіжка електронних грошей, поширення дезінформації в кіберпросторі тощо [3, 4].

Слід зауважити, що поняття інформаційної безпеки є комплексним і воно не обмежується лише кібербезпекою. Кібербезпека відображає інформаційно-технічну (інформаційно-технологічну) складову вузького сегмента інформаційної безпеки. Натомість іншим, більш важливим компонентом є інформаційно-психологічна складова. І саме ця складова, на нашу думку, може завдати суттєвішої шкоди державі та суспільству.

Важливість інформаційно-психологічної складової обумовлена тим, що інформаційно-психологічні акції вражають свідомість громадян. Людський ресурс держави під таким впливом приймає хибні рішення, що мають негативні наслідки. Крім того, відновлення суспільної та індивідуальної свідомості громадян є процесом інертним і потребує, навіть за сприятливих умов, багато часу. А відтак людина, свідомість якої вражена в наслідок інформаційно-психологічного впливу в рамках інформаційної кампанії, протягом цього часу не здатний адекватно сприймати об'єктивну дійсність. Упродовж цього часу своїми діями він несвідомо завдає шкоди суспільству і державі.

Для відображення стану захищеності національних інтересів в інформаційно-психологічній складовій інформаційної безпеки держави пропонується використовувати поняття інформаційно-психологічна безпека та інформаційно-психологічна загроза.

У контексті інформаційно-психологічного впливу на населення України пропонується розглянути два напрями інформаційних загроз:

пряма інформаційно-психологічна загроза – така, що безпосередньо здатна завдати шкоди життєво важливим інтересам у політичній, економічній, науково-технічній, соціальній чи будь-якій іншій суспільній сфері життя нашої держави;

непряма інформаційно-психологічна загроза – така, що характеризується політичним, економічним, військовим та іншими негативними впливами на нашу країну з боку третіх країн, спричинена інформаційним впливом на них.

Так, прикладом *прямой інформаційно-психологічної загрози* є поширення російськими засобами масової інформації спеціально підготовленої (в рамках ведення інформаційної кампанії) інформаційної продукції на окупованих територіях, а також на прилеглих до них територіях України та на окремих територіях регіонів України, що межують з РФ.

Прикладом *непрямой інформаційної загрози* для України є діяльність проросійських політичних партій в Європі та проросійська спрямованість політики деяких країн митного союзу з політичних, економічних та військових питань, які спричинені агресивною інформаційною політикою, що підкріплена фінансовою допомогою РФ. Лояльні до РФ рухи в Європі претендують на визнання альтернативного погляду на російську агресивну політику щодо України. Іншим прикладом є проросійське лоббі в окремих секторах економіки європейських держав та з боку іноземних фінансово-промислових груп, прибуток яких, певним чином залежить від економічної та політичної ситуації в Росії. У такій ситуації посилюються суперечності між європейськими країнами щодо реагування на російську агресію. У наслідок цього відбувається загострення протиріч всередині європейських країн та в їх взаємовідносинах. Генеровані Росією внутрішні протиріччя в країнах Європейського союзу та проблеми в їхніх міждержавних відносинах розпорошують зусилля влади цих країн на подолання власних проблем. Це, безумовно, знижує активність і результативність реагування на агресивні деструктивні дії РФ щодо України.

Структура національного, як і будь-якого інформаційного суспільства, включає: *суб'єкти інформаційних процесів*; власне саму *інформацію*, призначену для використання суб'єктами інформаційного суспільства; *інформаційну інфраструктуру* та *суспільні відносини*, які формуються у зв'язку зі створенням, зберіганням, передачею та розповсюдженням інформації. Відповідно до Закону України «Про інформацію» [5] суб'єктами інформаційних процесів є громадяни, юридичні особи й сама держава. Законом [5] також передбачено що суб'єктами інформаційних процесів також можуть бути інші держави та їхні громадяни та юридичні особи. Відтак, основним суб'єктом інформаційної політики є держава. Тобто в інформаційних відносинах, що склалися між Україною та Росією

результативність залежить передусім від державної політики щодо протидії деструктивній інформативній політиці РФ по відношенню до України.

Необхідно зауважити, що сьогодні Україна поступається РФ в інформаційному протиборстві. Основною причиною такої ситуації, на наш погляд, є слабка державна політика щодо відновлення контролю за окупованими територіями Донбасу та Кримом. За нашими спостереженнями населення східних районів Луганської і Донецької областей продовжує споживати деструктивну інформацію, продукovanу російськими ЗМІ. Відсутність з боку нашої держави чіткої стратегії щодо протидії цій ситуації підтверджує наявність суттєвих недоопрацювань в інформаційній політиці.

Варто зауважити, що вироблення, збереження й використання інформації відбувається за допомогою *інформаційної інфраструктури*. Аналіз вітчизняної інформаційної інфраструктури підтверджує слабкість останньої. Українські засоби масової інформації поступаються технологічним можливостям російським як у питаннях вироблення, так і поширення інформації. Низький рівень фінансування презентації України за кордоном не дає можливості протистояти таким російським інформаційним проектам, як «Russia today». Недостатня розвиненість вітчизняної телевізійної інфраструктури негативно впливає на інформування населення східних регіонів країни. Крім того Україна не має достатньої кількості засобів радіоелектронного заглушування шкідливих для України телевізійних і радіоканалів. Тож вплив стану інформаційної інфраструктури на інформаційну безпеку України в цій ситуації є досить великим.

Суспільні відносини пов'язані зі створенням зберіганням та передачею інформації в Україні реалізуються у відповідному нормативно-правовому полі за визначеними правилами. Вітчизняна нормативно-правова база з питань інформаційної безпеки держави унормовує відносини у цій сфері, однак вона не є досконалою. Результативність протидії інформаційним загрозам знижується у наслідок відсутності концептуальних документів таких, як концепція та стратегія інформаційної безпеки.

Таким чином, рівень інформаційної загрози для України залишається високим. Чинна система інформаційної безпеки пом'якшує зовнішню інформаційну загрозу, проте нейтралізувати її не в змозі.

Висновки.

1. Основним джерелом загрози в інформаційній сфері для України сьогодні є інформаційно-психологічні акції, які проводить РФ у межах гібридної війни. Зокрема, поширення через ЗМІ у світовому інформаційному просторі викривленої, недостовірної та упередженої інформації, що завдає шкоди національним інтересам України.

2. У зв'язку з необхідністю побудови ефективною системи інформаційної безпеки держави є нагальна потреба у розробленні і введенні в

дію концептуальних нормативних документів щодо національної інформаційної безпеки (концепції і стратегії інформаційної безпеки).

3. Діяльність суб'єктів інформаційних процесів у рамках забезпечення інформаційної безпеки України є розпорошеною і потребує узгодження. Тому, на нашу думку, буде доцільно утворити міжвідомчу робочу групу щодо моніторингу стану інформаційної безпеки і ступеня загроз зі сторони РФ та вироблення оперативних рішень щодо реагування на інформаційні виклики та застосування заходів з їх упередження.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про доктрину інформаційної безпеки України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (дата звернення: 15.02.2021).

2. Горбулін В.П. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання: монографія. Київ: Інтертехнологія, 2009. 164 с.

3. З якими кіберзагрози зіткнувся бізнес в 2015 році? URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/365269/z-yakymy-kiberzagrozy-zitknuvsya-biznes-v-2015-rotsi> (дата звернення: 15.02.2021).

4. Американська розвідка відзначає ріст кіберзагрози з боку Росії. URL: <http://24tv.ua/amerikanska-rozvidka-vidznachaye-rist-kiberzagrozi-z-boku-rosiyi-n548716> (дата звернення: 15.02.2021).

5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992, № 48, ст. 650.

СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Штулер Ганна Гордіївна
*старший викладач кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

ВІДСТРОЧЕНІ ТА ВИПЕРЕДЖАЮЧІ ІНДИКАТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПОКАЗНИКІВ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Керівники, в сучасних світових економічних тенденціях вдаються до формування дієвої системи управління витратами своєї діяльності. Управління витратами потребує систематизації даних параметрів-показників, що характеризують взаємини з клієнтами, фінанси і внутрішні бізнес-процеси. Відповідно є необхідним виділення відстрочених і випереджаючих індикаторів діяльності в системі показників процесу управління витратами.

Особливої уваги потребує підхід до визначення системи показників процесу управління витратами спрямований на визначення всіх механізмів управління витратами.

Інтегрований комплекс критеріїв процесу управління витратами розглядає стратегію організації процесу управління витратами крізь призму системи показників, що охоплює сфери діяльності підприємства.

В основі комплексу показників лежать встановлені нами взаємозв'язки між складовими контрольних параметрів оцінки стану системи управління витратами [1].

Система показників управління витратами повинна включати поєднання випереджаючих індикаторів факторів випереджаючої ефективності (оцінка перспектив) і відстрочених індикаторів результатів (оцінка минулого). Без випереджальних показників відстрочені не дають інформації про те, як реалізується визначена стратегія. Випереджаючі характеристики без відстрочених демонструють тимчасові покращення, але не відображають чи призвели ці поліпшення до підвищення результатів діяльності. Дана концептуальна основа сприяє зміцненню дисципліни реалізації стратегії.

До відстрочених індикаторів складової «внутрішні бізнес-процеси» належать:

- тривалість та швидкість потоку;
- коефіцієнт наближення до потенційного часу циклу, характеризує відношення фактичної тривалості до потенційного часу циклу;
- коефіцієнт виробітку на одного працівника в цілому по організації;
- коефіцієнт виробітку на одного робітника, зайнятого в процесі

виробництва.

– вартість основних засобів, що обслуговують зайві процеси, що не створюють вартості.

До випереджаючих індикаторів складової «внутрішні бізнес-процеси» належать:

- затрати часу на зайві процеси, що не створюють вартості;
- обсяг запасів, що перевищують продуктивність процесу.

До відстрочених індикаторів складової «фінанси» належать наступні коефіцієнти:

– тривалість зберігання запасів;

– частка власних оборотних коштів в покритті запасів

– коефіцієнт наближення поточної ліквідності до швидкої. Показник пов'язаний з рівнем ефективності управління запасами, культуру організації технологічного потоку з мінімальними партіями запасів.

– коефіцієнт співвідношення скоригованого рівня валової прибутку і рівня незв'язаних з запасами витрат. Показник характеризує рентабельність вкладень в запаси цінностей;

– рівень комерційних витрат

– рівень загальногосподарських витрат

– частка витрат, що не додають споживчої вартості продукту;

– частка прихованих витрат;

– коефіцієнт корисності витрат. Під цим коефіцієнтом визначають внесок певних ресурсів в створення споживчої цінності і скорочення витрат, що не додають споживчої вартості продукту.

– коефіцієнт затратовіддачі, що характеризує розмір виручки на кожен гривню затрат. Цей показник відображає ефективність використання ресурсів.

До випереджаючих індикаторів складової «фінанси» належать ті ж показники, що і для відстрочених індикаторів складової «внутрішні бізнес-процес».

До відстрочених індикаторів складової «клієнти» належать:

- виручка від продажу товарів, робіт, послуг;
- індекс споживчої довіри;
- кількість повторних закупок;
- частка споживчого ринку.

До випереджаючих індикаторів складової «клієнти» належать ті ж показники, що і для відстрочених індикаторів складової «фінанси».

Застосування цієї системи показників дозволить оцінити систему управління витратами і підпорядкувати її функціонування кінцевим результатами діяльності.

Список використаних джерел

1. *Городкова, С.А. Основные слагаемые современной системы управления*

затратами / С.А. Городкова // Вестник Сибирского университета потребительской кооперации. 2011. № 1. С. 137-147.

2. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2008. 320 с.

3. Козаченко Г.В. Особливості витрат як об'єкта управління. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ua-referat.com/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82_%D1%8F%D0%BA_%D0%BE%D0%B1%60%D1%94%D0%BA%D1%82%D0%B0_%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F

4. Маршал А. Принципы экономической науки. Экономическая мысль запада. М.: Издательская группа «Прогресс». 1993. 375 с.

5. Панасюк В. Управління витратами виробництва. Тернопіль: «Економічна думка», 1999. 118 с

6. Паламарчук, А.С. Формирование и списание затрат при производстве продукции / А.С. Паламарчук // Справочник экономиста. 2009. № 3. С. 38-45.

7. Пивкин, С.А. Особенности выбора базы распределения косвенных расходов при расчете себестоимости продукции производственного предприятия / С.А. Пивкин // Экономический анализ: теория и практика. 2007. № 9. С. 63-67

8. Турило А.М. Управління витратами підприємства: навч. посібник / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. К.: Центр навч. літератури, 2006. 120 с.

9. Череп А. В. Управління собівартістю / А. В. Череп. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2005. 373 с.

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Єрмошенко Микола Миколайович

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри маркетингу, економіки, управління та адміністрування
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

Антонова Анна Олександрівна

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОП Маркетинг
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

СУТНІСНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ РЕКЛАМИ

В умовах сучасної економіки, що характеризується своєю нестабільністю та жорсткою конкуренцією на ринку товарів і послуг, метою кожного підприємства є створення сприятливих умов для успішного існування та розвитку. Для цього підприємства повинні витримувати той натиск і виконувати умови, що висуває сучасний ринок. Однією з найважливіших складових прибутковості підприємств будь-якої сфери є маркетингова діяльність. Для забезпечення ефективності маркетингової діяльності треба розуміти її сутність.

Нині маркетинг потребує розширеного, комплексного підходу, що починається з розуміння його сутності. Застосувавши класичний підхід у дослідженні, розпочнемо з етимології поняття маркетинг. Слово «маркетинг» походить від англ. market, що означає «ринок», «базар», «збут», «торгівля», «ціна», «курс», у США це «продовольчий магазин», це слово співзвучне виразу англ. marketgetting – «оволодіння ринком» [2]. Сьогодні маркетинг пропонується розглядати як: вид людської діяльності, спрямований на задоволення потреб за допомогою обміну [2]; діяльність щодо забезпечення наявності потрібних товарів і послуг для потрібної аудиторії, у потрібному місці, у потрібний час і за ціною, яка підходить, при здійсненні необхідної комунікації [2]; як планування і здійснення всебічної діяльності, пов'язаної з товаром, з метою здійснення оптимального впливу на споживача для забезпечення максимального споживання за оптимальної ціни та одержання в результаті цього довгострокового прибутку [2]. Універсальний словник-енциклопедія розглядає поняття «маркетинг» як діяльність, спрямовану на

визначення потреб споживачів, формування продукту, створення й утримання попиту, формування ринкової політики [20]. А.Ф. Павленко зазначає, що маркетинг зорієнтований на «створення» задоволених потреб споживачів, що забезпечує прибутковість підприємства та його конкурентоспроможність, інші підрозділи та функції підприємства орієнтуються на його внутрішні потреби та питання [12]. На думку автора, маркетинг – це стиль мислення керівництва підприємства, що ґрунтується на виявленні потреб споживача; це управління підприємством шляхом продажу товарів і послуг, що ґрунтується на споживачах, користувачах, клієнтах і покупцях; це сприйняття ринку, забезпечене системою маркетингових досліджень щодо ринкових умов і можливостей підприємства претендувати на свою ланку; це використання ресурсів і можливостей підприємства з творчим підходом для досягнення відповідності між існуючими потребами споживачів і цілями самого підприємства; це активне охоплення ринку та збільшення сфери свого впливу, формування потреб споживачів; це чітко визначена, інтегрована й розрахована, короткострокова й довгострокова стратегія дій підприємця [12].

Варто також зазначити науковий інтерес до дослідження сутності поняття маркетингу та різноманітності його трактування. І як продовження – маркетинг є: філософією бізнесу; набором ефективних інструментів, необхідних для функціонування підприємства в умовах високої конкуренції; важливою частиною системи управління підприємством [2]. З цим варто погодитись, оскільки ефективне управління підприємством обов'язково маркетинго-орієнтоване, базується на власному інструментарії та індивідуалізованому підході до визначення пріоритетів. Тому власне нами і зроблено акцент на ефективність маркетингової діяльності підприємств сфери реклами.

Розвиток маркетингу поступово призвів до того, що він став невід'ємною частиною діяльності підприємств будь-якої сфери. Однією з головних проблем, що перешкоджає активному впровадженню маркетингової діяльності у вітчизняну економіку, є неоднозначність трактування основних понять «маркетингова діяльність» і «маркетинг».

Маркетинг має термінологію, що переважно стосується теоретичного розуміння маркетингової концепції. Маркетингова діяльність – це практичний досвід реалізації маркетингової концепції на конкретних підприємствах. А отже, дане поняття більше підходить для визначення тих процесів, що відбуваються у нинішній діяльності підприємств.

Визначимо сутність маркетингової діяльності для підприємств сфери реклами. З одного боку, маркетингова діяльність таких підприємств полягає в такому процесі, коли підприємства сфер реклами стають посередниками між виробником продукції та її споживачем, впливаючи на поведінку споживача своєю діяльністю в процесі купування. У даному варіанті результативність визначається у вигляді економічного ефекту від рекламної кампанії, а саме як

збільшення обсягів реалізації означеного товару після її проведення.

З іншого боку, маркетингова діяльність підприємств сфери реклами – це засіб отримання прибутку таких підприємств, основна діяльність яких зорієнтована на отримання доходу від продажу рекламних послуг підприємствам-замовникам. У даному випадку підприємство сфери реклами виступає виконавцем замовлення виробничого чи торговельного підприємства на рекламу товару. Саме результат рекламування визначає ефективність підприємства сфери реклами від виконаної роботи.

Науковці Т.В. Архипова та О.М. Мельникович зазначають, що метою маркетингової діяльності підприємства сфери реклами є виконання триєдиного завдання, яке полягає в наступному [1; 11]:

- отримання прибутку підприємствами сфери реклами;
- задоволення виявлених вимог і латентних очікувань підприємства-замовника рекламних послуг;
- позитивне або хоча б нейтральне сприйняття рекламної послуги її споживачами, які є цільовою аудиторією підприємства-замовника.

Отже, для задоволення таких потреб підприємствам сфери реклами необхідне визначення основних напрямів маркетингової діяльності, яка в даному випадку має суттєві відмінності. Основні відмінності маркетингової діяльності для підприємств сфери реклами полягають у посередницькій позиції між замовником рекламних послуг та їх споживачем, що спрямована на узгодженість та реалізацію їх потреб. Отже, основним нашим завданням є удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності маркетингової діяльності підприємств сфери реклами, що вказує на необхідність дослідження маркетингової діяльності, спрямованої на виконання триєдиного завдання.

Для досягнення поставленої мети пропонуємо провести аналіз існуючих досліджень щодо термінів «маркетингова діяльність» та «сутність маркетингової діяльності підприємств сфери реклами».

Розкриємо зміст поняття «маркетингова діяльність» через дослідження класичних і наукових трактувань.

Виділяють різні підходи до визначення поняття маркетингова діяльність. В англо-російському словнику з реклами і паблік рилейшнз пропонується під маркетинговою діяльністю розуміти систему планування, ціноутворення, просування і розповсюдження ідей, товарів і послуг для задоволення потреб і бажань окремих осіб і організацій; реклама є лише одним із чинників процесу маркетингу [6]. Сучасна енциклопедія це поняття трактує як систему управління виробничо-збутовою діяльністю підприємств і фірм, засновану на комплексному аналізі ринку. Включає вивчення та прогнозування попиту, цін, організацію науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт зі створення нових видів продукції, рекламу, координацію внутрішньофірмового планування та фінансування та інше. У

країнах з розвинутою ринковою економікою існують спеціалізовані фірми, що надають послуги з маркетингу [16].

Аналогічне трактування запропоновано у великому енциклопедичному словнику, де зазначено, що «маркетингова діяльність» (англ. marketing – від market – ринок) – сучасна система управління виробничо-збутовою діяльністю підприємств, заснована на комплексному аналізі ринку. Включає вивчення та прогнозування попиту, цін, організацію зі створення нових видів продукції, рекламу, координацію внутрішньофірмового планування та фінансування.

За тлумачним словником маркетингова діяльність – це процес виявлення, максимізації і задоволення споживчого попиту на вироби компанії. Маркетинг виробів включає такі завдання, як передбачення змін у попиті (зазвичай на основі маркетингових досліджень (marketing research), просування виробів (стимулювання збуту (sales promotion), забезпечення такого положення, щоб його якість, наявність і ціна відповідали потребам ринку, а також надання післяпродажного обслуговування [18].

Фінансовий словник маркетингову діяльність розуміє як поняття в широкому сенсі – філософія управління, згідно з якою вирішуються проблеми споживачів шляхом ефективного задоволення їхніх запитів, що призводить до успіху організації і приносить користь суспільству [21].

Сучасний економічний словник дане поняття розуміє як діяльність у сфері ринку товарів, послуг, цінних паперів, що здійснюється з метою стимулювання збуту товарів, розвитку та прискорення обміну, для кращого задоволення потреб та отримання прибутку; покликана пристосувати виробництво до вимог ринку; включає розробку товару (визначення виду та встановлення характеристик товару, що продається), аналіз ринку (поділ ринків, виділення бажаних ринків, сегментація і позиціонування ринку), цінову стратегію і політику. Складовою частиною маркетингу є реклама [14]. Колектив авторів на чолі з Б.А. Райзбергом вважає, що маркетингова діяльність – це «обширна діяльність», покликана пристосувати виробництво до вимог ринку [14].

На окрему увагу заслуговує підхід Ф. Котлера до розкриття поняття «маркетингова діяльність», який на життєвих прикладах пояснює значення «маркетингової діяльності» та дає просте визначення цього поняття, відмічаючи, що це різновид людської діяльності, спрямований на задоволення потреб і ґрунтується на обміні [8].

Т.В. Григорчук зазначає, що маркетингова діяльність – це середнє поняття між точною наукою та мистецтвом ефективної роботи у продажі [21].

М.О. Турченко маркетинг розуміє як війну, в якій конкурент є вашим супротивником, а споживач – територією, що підлягає завоюванню; як підприємницьку діяльність, що перетворює потреби покупців на доходи підприємства; або як активну підприємницьку діяльність, орієнтовану на отримання прибутку шляхом максимального задоволення потреб споживачів;

систему поглядів, функцію координації різних аспектів комерційної діяльності, філософію бізнесу, мета якої – пом'якшення криз виробництва, процес збалансування попиту та пропозиції [19].

Н.В. Карпенко поняття «маркетингова діяльність» розглядає: як різновид діяльності у сфері ринкового підприємництва, як інтегруючу функцію теоретичних положень маркетингової концепції з практичним запровадженням обраних до виконання маркетингових стратегій і планів [7]. На думку науковця, «маркетингова діяльність» пов'язана з виконанням функцій маркетингу та передбачає процес послідовного впровадження філософії та інструментарію маркетингу на кожному етапі відтворення ринкового процесу з метою забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Виходячи з різноманіття обґрунтованих наукових підходів до поняття «маркетингова діяльність», пропонуємо маркетингову діяльність розглядати як сукупність дій, спрямованих на реалізацію певного продукту, товару, послуги та створення сприятливих умов для довгострокової успішної діяльності на основі прибутковості підприємства в умовах сучасної швидкозмінної економіки.

Підприємства сфери реклами є двигуном маркетингової діяльності підприємств інших сфер. Але для успішного існування підприємства сфери реклами, в першу чергу для себе, повинні вести ефективну маркетингову діяльність, що потребує розуміння її сутності. Отже, розглянемо більш детально поняття «сутність маркетингової діяльності підприємств сфери реклами».

Нині ринок сфери реклами характеризується значною насиченістю, що обумовлюється високою конкуренцією серед підприємств сфери реклами. Як зазначає Advertising.UA, кількість рекламних агентств в Україні становить 3206, а мас-медіа – 1257 [23].

Кожне з підприємств сфери реклами займається різними видами реклами. До основних видів реклами відносяться: соціальна реклама; реклама на телебаченні та радіо; реклама у друкованих засобах масової інформації; реклама послуг, що надаються з використанням електрозв'язку; зовнішня реклама; внутрішня реклама; реклама на транспорті; реклама під час демонстрування кінофільмів і відеофільмів [14]. Отже, для ефективного функціонування цих видів реклами необхідно розуміти сутність маркетингової діяльності кожного з підприємств такої сфери. Тому це є важливою частиною нашого дослідження.

Для визначення сутності маркетингової діяльності підприємств сфери реклами проведемо аналіз її складових. Як зазначає професор міжнародного маркетингу Філіп Котлер, до основних елементів маркетингової діяльності відносять такі: потреби, попит, товар, угода, ринок і маркетинг [9].

На думку О.О. Мамулай, потреби – це будь-який стан незадоволення, з якого людина намагається вийти, або, навпаки, стан задоволення, який вона

прагне продовжити [10].

А.Ф. Павленко й А.В. Войчак вважають, що однією з найпоширеніших класифікацій потреб є теорія потреб А. Маслоу, за якою всі потреби споживачів складаються з двох категорій та п'яти рівнів. А. Маслоу розмістив потреби в ієрархічній послідовності. Тільки при задоволенні потреб нижчого рівня потреби вищого рівня стають основою поведінки споживача [12].

Дослідження потреб проводилось такими вченими, як Мерей, Мак-Клелланд і Герцберг [12]. Сутність теорії Меррея полягає у класифікації потреб залежно від їх походження на першочергові та другочергові; від ставлення до них індивіда – на привабливі та ті, що викликають негатив; від міри певного виявлення – на явні та латентні; від міри зв'язку з інтроспективними процесами індивідів – на усвідомлені та неусвідомлені; від джерела стимулювання задоволення цих потреб – на залежні від внутрішнього та зовнішнього середовища; від стану, в якому вони перебувають – на рефракторні, стимульовані будь-яким збудженням і активні, які діють [12]. На думку авторів, теорія Мак-Клелланда свідчить, що люди зацікавлені в отриманні влади, успіху та причетності, а теорія Герцберга свідчить про те, що потреби й поведінка людей ґрунтуються на двох групах таких аспектів: перша – залежні від навколишнього середовища, друга група полягає у мотивації дій, пов'язаних з видом і сутністю роботи, кар'єрним зростанням, нагородами за результати й інше [12]. Також автори зазначають, що теорії Меррея і Маслоу мають універсальний маркетинговий характер, а теорії Мак-Клелланда та Герцберга можуть бути використані лише щодо специфічного товару – робочої сили [12].

О.О. Мамалуй вважає, що потреби людей безмежні, перебувають у постійному розвитку та потребують нових засобів і джерел задоволення [10].

Попит як одну із основних категорій маркетингової концепції розглядає колектив авторів на чолі з Л.С. Шевченком. На їхню думку, попит – це платоспроможна потреба або та кількість продукції, яку споживачі не просто хочуть, а й можуть купити за певною ціною протягом певного періоду часу на певному ринку [22]. О.О. Мамалуй зазначає, що об'єктом попиту споживачів є продукт, а основними формами продукту-товару в маркетингу вважаються виробни, послуги та ідеї [10].

Науковці А.Ф. Павленко й А.В. Вовчак, О.О. Мамалуй, Л.С. Шевченко основним засобом задоволення потреб людини вважають обмін, а комерційний обмін цінностями між двома сторонами – угодою. Ринок вони розглядають як сукупність економічних відносин у сфері обміну з приводу реалізації товару [10, 12, 22].

До основних категорій маркетингової діяльності Т.О. Примака, окрім вищезазначених, відносить ще нестатки, цінність товару, трансакцію, споживачів, посередників, виробників, постачальників та інфраструктуру ринку [13].

Комплекс маркетингової діяльності на основі теорії 4P пропонує розглянути С.С. Гаркавенко: product (продукт, товар), price (ціна), place (місце, збут, розподіл), promotion (просування) [3]. Він зазначає, що «уміння правильно «змішувати» елементи маркетингу є запорукою успіху фірми у вирішенні маркетингових проблем» [3].

Для кращого розкриття сутності маркетингової діяльності пропонуємо розглянути її принципи. А.Ф. Павленко виділяє такі принципи маркетингової діяльності [3]:

- свобода вибору цілей і стратегій функціонування та розвитку;
- обернення до споживача;
- спрямованість на кінцевий результат;
- комплексний підхід до вирішення маркетингових проблем;
- оптимальне поєднання централізації та децентралізації;
- активна політика;
- науковий підхід до вирішення маркетингових проблем;
- гнучкість у досягненні поставлених цілей;
- вартісність;
- наявність відповідної інфраструктури та фахівців.

У свою чергу, М.О. Турченко будує маркетингову діяльність на таких принципах, як [19]:

- орієнтація на споживачів і гнучке реагування виробництва та збуту на зміни попиту. Підприємство має виготовляти те, що потрібно споживачам, а не навпаки, продавати те, що можна виготовити;

- сегментування ринку передбачає виявлення конкретної групи споживачів (сегмента ринку), на задоволення потреб якої через товари та послуги слід зорієнтувати діяльність підприємства;

- принцип глибокого дослідження ринку включає визначення місткості ринку, споживчих якостей товарів, підходів до ціноутворення, ефективних каналів збуту, методів стимулювання продажу тощо. Урахування результатів таких досліджень у діяльності підприємства обумовлює комерційний успіх його товару на ринку;

- націленість маркетингу – це достроковий результат, що забезпечується інноваціями виробничої та збутової діяльності, а саме: створення нових товарів, технологій, удосконалення форм і методів виходу на нові ринки, стимулювання збуту, каналів товарообігу.

В основу маркетингової діяльності І.В. Тирпак покладає такі принципи [17]:

- необхідність повної і достовірної інформації про зовнішні умови функціонування підприємства;

- пристосування виробництва до умов ринку, вимог потенційних покупців з одночасним цілеспрямованим впливом на них;

- виробництво продукції, що базується на точному знанні вимог покупців, ринкової ситуації та реальних можливостей підприємства;
- ефективна реалізація продукції та послуг на певних ринках у запланованих обсягах і в намічені строки;
- забезпечення довгострокової результативності виробничо-комерційної діяльності підприємства, тобто його спрямованість не на сьогоднішній, а на довгостроковий результат маркетингової діяльності підприємства, що передбачає забезпечення науково-технічних ідей та впроваджень для готовності виробництва нових товарів і послуг;
- поєднання стратегії й тактики активного пристосування до вимог потенційних покупців з одночасним цілеспрямованим впливом на них, на попит і ринок для досягнення максимально можливого контролю над сферою реалізації продукції, послуг.

Ураховуючи результати наукового аналізу та відтіняючи особливості діяльності підприємств сфери реклами, пропонуємо виділити основні принципи маркетингової діяльності підприємств сфери реклами, зокрема:

- обернення дій підприємства на споживача; спрямованість на кінцевий результат;
- науковий підхід до вирішення маркетингових питань;
- собівартість товарів і послуг;
- гнучкість у виробництві та збуті;
- дослідження ринків збуту;
- програмування та впровадження інновацій щодо виробництва та збуту;
- контроль зовнішніх умов діяльності підприємства.

Такі різнопланові наукові погляди, вважаємо, можна пояснити складністю самого поняття «маркетингова діяльність», широким спектром його дії, складністю реалізації та цільового використання.

Отже, під сутністю маркетингової діяльності підприємств сфери реклами розуміємо:

- орієнтацію дій на рекламодавців і споживачів реклами для задоволення їх потреб;
- постійне вдосконалення своїх продуктів, товарів і послуг для зацікавлення рекламодавців і суспільства загалом;
- координування позицій на рекламному ринку для підтримки високого рівня та переваг над іншими підприємствами сфери реклами;
- дослідження стадій руху рекламних засобів для подальшого розвитку підприємств сфери реклами.

Список використаних джерел

1. *Архипова Т.В. Маркетинг у рекламному бізнесі / Т.В. Архипова // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць молодих учених та аспірантів / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. С.І. Дем'яненко. 2012.*

Вип. 29. С. 182-192.

2. Вікіпедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс]: офіц. веб-сайт. Електрон. дані. [2013]. Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>
3. Гаркавенко С.С. Маркетинг: підручник / С.С. Гаркавенко. Київ: Лібра, 2002. 712 с.; [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>
4. Григорчук Т.В. Маркетинг. Частина друга [Електронний ресурс]: електрон. посіб. / Т.В. Григорчук; Ун-т «Україна» // Тарас Григорчук: [сайт]. [Київ], 2007. Режим доступу: <https://sites.google.com>
5. Загребельна І.Л. Маркетингова стратегія розвитку як фактор досягнення цілей аграрного господарства [Електронний ресурс] / І.Л. Загребельна // Наук. праці Полтав. держ. аграр. акад. Серія: «Екон. науки». 2013. Вип. 2(7), т. 1. С. 124-129. Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua>
6. Иванова К.А. Англо-русский словарь по рекламе и публичным рилейшнз (с толкованиями) / К.А. Иванова. Санкт-Петербург: 1998. 22 с.
7. Карпенко Н.В. Маркетингова діяльність підприємств споживчої кооперації: монографія / Н.В. Карпенко. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 259 с.
8. Кожаринова Е. Из истории маркетинга [Електронний ресурс]: тематический портал «Маркетинг» / Е. Кожаринова // Web-3: сайт. Режим доступу: <http://marketing.web-3.ru>
9. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс [Електронний ресурс]: [пер. с англ.] / Ф. Котлер. Москва; Санкт-Петербург; Киев: Вильямс, 2007. 656 с. Режим доступу: <http://www.bookz.com.ua>
10. Мамалуй О.О. Основы економічної теорії: підручник / за заг. ред. О.О. Мамалуй; М-во освіти і науки України. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 478 с. Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/>
11. Мельникович О.М. Парадигма маркетингу підприємств рекламної галузі / О.М. Мельникович // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2010. № 690: Логістика. С. 381-387.
12. Педченко Н.С. Бюджетний потенціал регіону: оцінка та перспективи розвитку: монографія / Н.С. Педченко, В.Ю. Стрілець. – Полтава: ПУЕТ, 2014. 219 с.
13. Про рекламу [Електронний ресурс]: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР // Верховна Рада України: офіц. веб-портал / Прогр.-техн. підтримка. Упр. комп'ютеризов. систем. Електрон. дані. [Київ], 1994-2016. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
14. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь [Електронний ресурс] / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. [2-е изд., испр.]. Москва: ИНФРА-М, 1999. 479 с. Режим доступу: <http://dic.academic.ru>
15. Рогоза М.Є. Моделювання розвитку підприємства / М.Є. Рогоза, О.К. Кузьменко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2013. № 3 (59). С. 141-146.
16. Сокогутун Г.О. Організаційно-економічний механізм управління машинобудівним підприємством / Г.О. Сокогутун // Наук. вісн. Полтав. ун-ту економіки і торгівлі. 2013. № 1(56). С. 192-197.
17. Ткаченко Т.П. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємства [Електронний ресурс] / Т. Ткаченко // Екон. вісн. НТУУ «КПІ». 2014. №11. С. 48-53. Режим доступу: <http://economy.kpi.ua>
18. Тоцкая И.В. Тенденции, проблемы и перспективы развития наружной рекламы в Украине / И.В. Тоцкая // Управление развитием. 2014. № 5. С. 146-148.
19. УСЕ (Універсальний словник-енциклопедія) [Електронний ресурс] // ukrsllov.com: [сайт]. Режим доступу: <http://ukrslov.com>

20. Финансовый словарь [Электронный ресурс] // Академик: [сайт]. Режим доступа: <http://dic.academic.ru>
21. Фінанси підприємств: підручник // А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. [6-те вид., перероб. та допов.]. Київ: КНЕУ, 2006. 552 с. Режим доступа: <http://ukrkniga.org.ua>
22. Экологический словарь [Электронный ресурс] // Академик: [сайт]. Режим доступа: <http://dic.academic.ru>
23. EFFIE Awards Ukraine 2009 // Маркетинговые исследования в Украине. 2009. № 6 (37). С. 7-8.

СЕКЦІЯ 8. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Веселовська Наталія Олександрівна
*старший викладач кафедри кримінального права, кримінології,
цивільного та господарського права
ВНЗ «Національної академії управління»
м. Київ, Україна*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВИ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

В сучасному суспільстві особливого значення набуває така проблема як віктимна поведінка жертви втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.

Так, спираючись на дані офіційної статистичної звітності 2015-2020 рр. встановлено, що 88,6 жертв втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність – чоловічої статі, з них: 1,4% – молодше 11 років; 22,4 віком 11-13 років; 45,4 – 14-15 років; 30,8 – 16-17 років.

Проведене автором опитування серед 70 неповнолітніх потерпілих чи свідків показало, що у 92% випадках відповідали більш відверто на запитання у «зеленій кімнаті» чи такому приміщенні, де могли відчувати спокій та захищеність [1].

Неповнолітній, який став жертвою втягнення у протиправну діяльність, у 96% не відчуває себе безпечно дома (постійні сварки; алкоголізм або вживання рідними наркотичних речовин тощо) приводить до пошуку неповнолітнім нової компанії, яка сприйматиме його таким, яким він відчуває себе або яким хоче здаватися чи стати [1].

В цьому сенсі варто відзначити, що жертва злочину часто сама провокує іншу особу до вчинення злочину, передбаченого ст. 304 Кримінального кодексу України: злочинці часто шукають майбутню жертву злочину, проте знаходять її досить легко саме завдяки відповідній поведінці неповнолітнього, її розмовам із однолітками чи завдяки інформації, яка викладена у соціальних мережах неповнолітніх.

Досліджуючи проблему втягнення неповнолітнього у протиправну діяльність, автор дійшла висновку, що для вірної характеристики особи жертви злочину, передбаченого ст. 304 КК України [2], необхідно враховувати рівень розвитку та мови неповнолітнього, його душевний стан, наявність специфічних проблем та медичні діагнози, пізнавальну здатність та культурні відмінності сім'ї, а також бажання брати участь у розмові.

Для неповнолітньої жертви природним є прагнення применшити свою провину та участь у злочині. Навіть якщо неповнолітній сам провокував

злочинця чи шукав шляхів потрапити у певну групу, то як правило не погоджується з тим, що він може бути в цьому винен.

Серед опитуваних неповнолітніх, які вчинили правопорушення, у 88% спостерігається ставлення до суспільства, де не від його дій щось залежить, а що він – постійна жертва: погана родина, вчителі, друзі, хтось показав приклад, машина була відкрита, тощо, тобто всі і все провокувало його на вчинення правопорушення, проте сам би неповнолітній на це не наважився [3].

Якщо неповнолітній має стабільний розпорядок дня та перебуває у постійній занятості, – йому важче знайти в реальному суспільстві злочинця, який втягне його у протиправну діяльність.

Проте неповнолітні, які схильні до перебування вдома, ведуть пасивний спосіб життя, батьки не усвідомлюють, що втягнення їхньої дитини у протиправну діяльність може відбутися за допомогою мережі Інтернет. Як правило, батьки хвилюються, що дитина багато часу проводить в іграх, а про спілкування із дорослими в соціальних мережах та про вплив реальної дорослої особи (як правило із кримінальним минулим) замислюється лише 23% опитаних батьків [1].

Ще однією важливою особливістю неповнолітніх є те, що вони не можуть заздалегідь продумати всі сторони «легенди», тому допускає невідповідності у бесіді. Так, завчені фрази чи відповіді неповнолітнього можна відчуті і просте запитання може показати що відбувається насправді: дитина може розповісти, що друзі його покликали чи додали у бесіду в соціальних мережах, або що всі приймають подібні вітаміни (якщо дитина відвідує тренажерний зал чи спортивні секції).

Основні чотири причини, за якими неповнолітні погоджуються почати протиправну діяльність, наступні:

- 1) не можуть відмовити дорослому, який має кримінальний досвід (через страх або, навпаки, неповнолітній хоче бути схожим на таку особу);
- 2) від почуття непотрібності в родині, через те, що неповнолітнього не розуміють чи не сприймають, він відчуває себе безпорадним та покинутим (а тут на нього звертають увагу і він чогось може досягти);
- 3) як спосіб виживання (складні життєві обставини, голод тощо);
- 4) для самоствердження, самовираження та відчуття себе дорослим [4, с. 205].

Найчастіше за участі неповнолітніх вчиняються корисливі та корисливо-насильницькі злочини: за статистичними даними крадіжки складають 67% таких злочинів, грабіж 10,4%, незаконне заволодіння транспортним засобом 6,2% [5]. Таким чином, бачимо, що жага до збагачення, покращення матеріального стану є основним мотивом, який штовхає неповнолітнього у вчинення правопорушень.

Посилаючись на інтерпретацію корисливої насильницької злочинності, розроблену Б.М. Головкіним, можна зауважити, що жертвою втягнення у

протиправну діяльність найчастіше стають неповнолітні, які бажають збагатитися будь-яким чином: користолюбство – це внутрішній зміст та мотивація скоєння правопорушення, яке складає з часом домінуючою ціннісною структурою психіки таких неповнолітніх [6, с. 267]. При цьому переконання, погляди, потреби, життєві цілі, інтелектуальні, вольові та емоційні особливості такого неповнолітнього є підставою для внутрішньої згоди на вчинення насильницьких дій. Це стосується таких жертв втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, які вчиняють хуліганство, грабежі, крадіжки, тобто більшість із злочинів.

Таким чином, внутрішня готовність вчинити злочин часто робить жертву готовою до вчинення правопорушення задовго до безпосередньо вчинення нею правопорушення.

Список використаних джерел

1. Дослідження, проведене автором протягом 2019 року серед 130 батьків та 200 дітей (з Київської, Вінницької, Одеської, Полтавської, Хмельницької, Чернігівської, Черкаської, Харківської, Тернопільської, Житомирської областей).
2. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Опитування, проведене автором протягом 2013-2020 рр. серед 52 неповнолітніх, які вчинили правопорушення.
4. Головкін Б.М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема / Б. М. Головкін // Проблеми законності. 2016. Вип. 133. С. 204-217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_133_21
5. Аналіз стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2018 році // Касаційний кримінальний суд / Відділ аналізу судової статистики у кримінальних справах правового управління (III) департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Analiz_statistika_kriminal_2018.pdf
6. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання: монографія / Б.М. Головкін. Х.: Право, 2011. 440 с.

Гайдамаченко Тамара Петрівна

адвокат

м. Київ, Україна

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Основним видом державної діяльності є правоохоронна діяльність. Вона здійснюється державними органами, при цьому краще використовувати термін «правоохорона». На сьогодні, незважаючи на широке використання цього терміна, його поняття недостатньо досліджено.

Проведений аналіз статистичних даних результатів діяльності патрульної поліції Національної поліції України, аналіз практики застосування норм законодавства патрульною поліцією, а також опитування поліцейських, які перебувають на службі в патрульній поліції, та звільнених дозволяє зробити висновок про існування проблем під час реалізації діяльності патрульної поліції, що потребують свого вирішення. На нашу думку, можна виділити такі проблемні питання. Основною проблемою є недостатньо чітка організаційна діяльність підрозділів поліції, яка стосується безпосередньої діяльності керівників органів і підрозділів Національної поліції всіх рівнів. Сьогодні в більшості керівниками призначаються особи, які нещодавно прийняті на службу в поліцію.

Ще однією проблемою є налагодження взаємодії територіальних органів Національної поліції та патрульної поліції, уніфікований підхід до організації діяльності всіх органів і підрозділів Національної поліції. Так, незважаючи на запровадження реформи МВС України, яка стосується всіх органів і підрозділів Національної поліції, територіальні відділи поліції фактично формально пройшли переатестацію та продовжують працювати, застосовуючи традиційні методи й прийоми у своїй діяльності [1].

На сьогодні існує глобальна кадрова проблема у рядах правоохоронної системи. Цю проблему підтверджує аналіз практики реалізації поліцейськими своїх повноважень, а також статистика звільнених із поліції новообраних (близько 40%) за власним бажанням або відповідно до положень Дисциплінарного статуту. У цьому разі можна говорити про нераціональне використання бюджетних коштів, витрачених на відбір і підготовку звільнених поліцейських. Механізм відшкодування цих витрат відсутній. На наш погляд, можна запозичити досвід вищих навчальних закладів МВС України, що укладають із курсантами угоди, відповідно до яких останні зобов'язані відпрацювати мінімум три роки в системі МВС України, інакше вартість навчання відшкодовується в повному обсязі. Отже, виділено три напрямки вдосконалення діяльності патрульної поліції Національної поліції України на сучасному етапі розвитку державності:

– професійна організація діяльності патрульної поліції; – удосконалення нормативно-правової основи діяльності Національної поліції України;
– якісний відбір і навчання кадрів для патрульної поліції Національної поліції України.

Сучасна реформа повинна на сьогодні реалізувати такі основні положення: кожен новопризначений співробітник поліції повинен проходити перевірку атестаційної комісії за участі громадськості, кандидати на посади керівників регіонального рівня повинні мати погодження у місцевих громадах; систематизувати та розподілити повноваження та відповідальність за рівнями управління.

Незважаючи на активне прагнення керівництва Національної поліції України перебудувати свою роботу в нових умовах й вимогах, оперативні підрозділи кримінальної поліції, не в змозі поки що повною мірою контролювати та протидіяти злочинності, яка, чим далі, набуває більш професійного характеру. Незважаючи на те, що за останній час оперативні підрозділи зазнали численних організаційно-штатних змін, перепідпорядкування, перейменування, результативність їх діяльності, на жаль, ще не відповідає вимогам часу.

Список використаних джерел

1. Богоніс В.Р. Актуальні проблеми організації діяльності патрульної служби Національної поліції України // Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 142-144.
2. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395. Офіційний вісник України. 13.11.2015. № 88. С. 176. Ст. 2964.

Звоненко Олена Олександрівна
*кандидат юридичних наук, адвокат
м. Київ, Україна*

Звоненко Ярослав Олександрович
*студент 2-ого курсу,
Інститут права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Стабільність є основним чинником розвитку будь-якої держави. Розвиток країни неможливий без формування соціально благополуччя суспільства.

Глобалізаційні та інтеграційні процеси сучасності в світовій економіці мають велике значення для державного управління регіональним розвитком. Проблема ефективного використання регіонального соціально-економічного потенціалу набуває особливої актуальності. Необхідно підвищувати конкурентоспроможності регіонів, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори.

До основних завдань державного управління регіональним розвитком можна віднести: створення і зміцнення єдиного економічного простору та забезпечення економічних, соціальних, правових і організаційних основ державності; ефективного використання потенціалу регіонів.

Основними принципами регіонального розвитку в ринкових умовах господарювання є:

- комплексності – відповідності загальній структурі нормативно-правових актів для уникнення суперечностей в законодавстві;
- цілеспрямованості – чіткого уявлення про кінцеву мету впровадження заходів;
- поетапності – логічної послідовності оновлення законодавства [1].

Конституційна норма про місцеве самоврядування була підкріплена прийняттям Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року, що цілком відповідає Європейській Хартії місцевого самоврядування, підписаній Україною 6 листопада 1996 року і ратифікованій Верховною Радою у липні 1997 року. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їхні виконавчі органи. Закон визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого

самоврядування [2].

Інституційно-правовою базою розвитку регіонів є: Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» (№ 2850-IV від 08.09.2005 р.) [3].

В Указі Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» визначено принципи, пріоритетні цілі, завдання та механізми забезпечення життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз [4].

Отже, конституційні норми розвиваються та деталізуються у законах, які визначають форми, методи та механізми впливу держави на розвиток регіонів. Але більшість залишається ще законодавчо неврегульованими залишаються такі питання:

– не чітко розмежовуються повноваження між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, що призводить до дублювання повноважень та позбавляє суб'єкти місцевого самоврядування організаційно-правової самостійності;

– не врегульовано розташування на території міст інших міст, сіл, селищ, які мають статус окремих адміністративно-територіальних одиниць, що створює умови для конфліктів повноважень, порушення інтересів громадян, законності у діяльності органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Керецман В.Ю. *Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти: монографія* / В.Ю. Керецман. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 188 с.
2. *Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України* // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997, № 24, ст.170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. *Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України* // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 51, ст.548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text>
4. *Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

Ковтонюк Максим Юрійович
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОП Право
ВНЗ «Національна акадеія управління»
м. Київ, Україна

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Розвиток системи митних органів незалежної України є невід'ємною частиною історії самої України, відтак вважаємо, що аналіз організаційно-структурних та функціональних перетворень вітчизняної митниці доцільно починати з 16 липня 1990 р., відколи було проголошено державний суверенітет як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах.

Декларація, в розділі VI якої вказувалось, що Українська РСР самостійно створює банкову, цінову, фінансову, митну, податкову системи, формує державний бюджет, стала правовою основою для формування митної системи та свідченням реальних намірів проводити самостійну зовнішньоекономічну діяльність [1]. Вже 03 серпня 1990 р. Закон УРСР «Про економічну самостійність Української РСР» визнавав забезпечення економічної самостійності республіки необхідною умовою державного суверенітету й визначав, що нетарифне регулювання у вигляді переліку товарів, вивезення і ввезення яких регулюється квотами і ліцензіями, відноситься до компетенції уряду Української РСР [12], а найголовніше – наголошував, що республіка самостійно створює митну систему.

На виконання цього закону 23.08.1990 р. було створено Управління державного митного контролю при Раді Міністрів УРСР та розпочато створення української митної системи. Формування в Україні власної митної системи відбувалось в умовах повноцінного функціонування союзної митної системи, яка також у цей період активно адаптувалась до нових умов зовнішньоекономічної політики СРСР та ринкової економіки: 26.03.1991 р. Верховна Рада СРСР приймає закон «Про митний тариф», з 01.06.1991 р. вводиться в дію новий Митний кодекс СРСР, проводяться заходи по реформуванню митних органів Радянського Союзу. Тому надзвичайно важливою видається роль прийнятого 25.06.1991 р. Закону УРСР «Про митну справу в Українській РСР» [13], який проголосив, що Українська РСР як суверенна держава самостійно створює власну митну систему і здійснює митну справу.

Попри проведену попередню роботу по формуванню української митної системи, про реальну її самостійність можна говорити з моменту, відколи сама

України отримала незалежність: 24.08.1991 р. Верховною Радою було прийнято Акт проголошення незалежності України [14]. Указом Президента України від 11.12.1991 р. в якості центрального органу державного управління було утворено Державний митний комітет України, основними завданнями було визначено забезпечення захисту економічної безпеки України, додержання законодавства про митну справу, здійснення митного контролю та оформлення. Фахівці зазначають, що юридично на Україні в цей момент існувало дві паралельні структури: підрозділи загальносоюзного ГУТК і українського ДМКУ. Така невизначеність була до 30 січня 1992 р., коли Голова Митного комітету СРСР видав наказ «Про заходи, пов'язані з ліквідацією Митного комітету СРСР».

Прийнятий 12 грудня 1991 р. Митний кодекс України визначив принципи організації митної справи з метою створення умов для формування ринкової економіки та зростання активності зовнішньоекономічної діяльності на основі єдності митної території, мит та митних зборів [4]. Основним його спрямуванням стало забезпечення додержання митними, іншими державними органами, суб'єктами ЗЕД і господарської діяльності, а також громадянами прав та обов'язків у галузі митної справи.

Утворена система органів управління митною справою була дворівневою: її становили Державний митний комітет та митниці. Крім вказаних, з метою забезпечення ефективної діяльності митної системи при Держмиткомі дозволялось створювати спеціалізовані організації по здійсненню декларування, зберігання та реалізації митних вантажів, забезпеченню технічними засобами контролю, митні лабораторії, інформаційно-обчислювальні центри, будівельні та господарські організації, кінологічні служби, установи по підготовці та перепідготовці кадрів, консультативно-інформаційні пункти та інші.

Митний кодекс України 1991 р. задав вектор змін в сфері митної справи на формування принципово іншої бази нормативно-правових актів, яких вимагали нові політичні, економічні, соціальні умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах демократичних перетворень.

У ході адміністративної реформи в Україні зазнає змін і система митних органів. З метою вдосконалення митної справи, посилення митного контролю, зміцнення виконавської дисципліни співробітників митної системи Президент України своїм указом від 29.11.1996 р. № 1145 утворив Державну митну службу України та її органи – регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні управління та організації на базі ліквідованих Державного митного комітету України та підпорядкованих йому територіальних митних управлінь, митниць та інших митних установ. Держмитслужба України стала центральним органом виконавчої влади, який забезпечує проведення в життя державної митної політики, організовує функціонування митної системи, здійснює керівництво дорученою йому сферою управління, несе

відповідальність за її стан і розвиток [11].

Саме з цим періодом пов'язана кардинальна зміна системи організації та управління вітчизняної митної служби, що дозволило від етапу створення перейти до якісно нового етапу її розвитку. За півтора року в митній системі відбулись структурні, організаційні та технологічні зміни, спрямовані на вдосконалення діяльності митних органів. Насамперед, у сфері управління місцевими підрозділами стався перехід від територіального підходу до регіонального: замість територіальних управлінь, на які покладались лише координаційні, контрольні та комунікативні функції, було створено 10 регіональних митниць – спеціально уповноважених органів виконавчої влади в галузі митної справи, які забезпечували дотримання вимог законодавства України з питань митної справи та виконання інших завдань, покладених на митну службу, в межах своєї компетенції і на території закріпленого за ним регіону, які крім цього, безпосередньо забезпечували здійснення митної справи в межах визначених зон їх діяльності. Кількість митниць була скорочена на 20%, на 25% зменшено кількість митних постів. Останні залишались підрозділами митниць, а митниці підпорядковувались Держмитслужбі через регіональні митниці, метою утворення яких було не лише вдосконалення організаційної структури митної системи, а й посилення митного контролю, боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, зміцнення виконавської дисципліни.

Другим напрямком стало технічне переоснащення, яке здійснювалось при активній допомозі міжнародних інституцій: це не лише сучасні види технічних засобів митного контролю, транспорту і зв'язку, спеціальних засобів, – до 1998 р. була введена в експлуатацію транспортна мережа супутникового зв'язку, яка дозволила впроваджувати вітчизняні розробки програмного забезпечення процедур митного контролю та оформлення, прискорити здійснення перевірочних заходів в пунктах пропуску, зробити надійною систему контролю за доставкою вантажів в митниці призначення.

Активізація реформ та нові підходи до здійснення митної діяльності вимагали змін нормативної бази, що спонукало до прискорення роботи з підготовки нової редакції Митного кодексу України.

Не менш важливим став розвиток міжнародної співпраці митних органів України з міжнародними інституціями та іноземними партнерами: Європейською комісією, ВМО, СОТ, митними адміністраціями зарубіжних країн. 25.11.1998 р. Держмитслужбою України та Європейською Комісією ЄС було підписано Меморандум про співробітництво на 1999-2001 р. та Програму взаємодії у галузі митної справи на трирічний період, фінансування якої здійснювалось за рахунок Програми ТАСІС. Завдяки таким формам співробітництва пріоритетами в розвитку митної системи стає удосконалення митного законодавства з врахуванням практики здійснення контрольних функцій митними адміністраціями країн Європи, впровадження

новітніх митних технологій, якісна професійна підготовка спеціалістів та формування партнерських відносин між митними структурами.

Переконливими кроками України на шляху до міжнародного співробітництва та імплементації кращих практик митної діяльності стало приєднання 23 травня 2000 р. до Міжнародної Конвенції ВМО про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства [6], а 17.05.2002 р. – до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів [7].

Розвиток промислової та транспортної інфраструктури країни, напрацювання сталих та логістично виправданих шляхів переміщення товарів, впливали на динаміку трансформацій митних органів, які утворювались та ліквідовувались в залежності від потреб у проведенні митних процедур в місцях, що були найбільш зручними та економічно виправданими для бізнесових операцій. Систему митних органів, що функціонували в трирівневій структурі Держмитслужби України на початку ХХІ ст. складала центральний апарат ДМСУ, 10 регіональних митниць, 46 митниць, 187 митних постів, 12 спеціалізованих митних установ та організацій.

Другий Митний кодекс України було прийнято 11 липня 2002 р. [3], проте знадобилось ще півтора року перш ніж 01 січня 2004 р. він був уведений в дію. До компетенції Верховної Ради України було віднесено визначення засад митної справи, а на Кабінет Міністрів України покладалась організація та забезпечення митної справи. Керівництво митною справою та контроль за діяльністю митних органів здійснювали органи державної влади та Президент України, який за погодженням з Прем'єр-міністром утворював, реорганізовував та ліквідовував спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи, та самостійно призначав та звільняв його керівника. Структура митних органів була суворо централізована: спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади в галузі митної справи підпорядковані регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні установи та організації, які всі разом утворюють загальнодержавну систему – Митну службу України. Розширюється коло завдань, які покладаються на митні органи: з урахуванням міжнародних стандартів діяльності митних органів в переліку з'являються новації: сприяння захисту інтелектуальної власності учасників ЗЕД та інших юридичних і фізичних осіб; ведення УКТЗЕД; здійснення верифікації сертифікатів походження товарів з України.

У цей період був затверджений План Дій «Україна – ЄС», один із розділів якого «Митні справи» визначив основні кроки України на шляху адаптації митної діяльності до вимог ЄС. Ці кроки мали поступовий характер, розрахований на достатньо довгий період часу, і передбачали:

– по-перше, завершення впровадження нормативно-правової бази, необхідної для імплементації Митного кодексу, у відповідності до

міжнародно-визнаних стандартів, особливо угод СОТ, зокрема що стосується митної вартості, а також у відповідності до митного законодавства ЄС;

- по-друге, подальший перегляд Митного кодексу з урахуванням положення законодавства ЄС і раніше наданих рекомендацій, прийняття та поновлення Гармонізованої систему з метою подальшого прийняття Комбінованої номенклатури, як це передбачено Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС та їх державами-членами;

- по третє, впровадження митного контролю, заснованого на аналізі ризиків, та визначення необхідного організаційне забезпечення;

- окрема увага приділялась підготовці та введенню в дію законодавства щодо митного контролю прекурсорів, контрафактної та піратської продукції, товарів подвійного призначення, предметів культури [8].

Реформа організаційно-управлінської структури митних органів, що була проведена у 2005 р., полягала у тому, що всі митниці були виведені з підпорядкування регіональних митниць та напряду підпорядковано центральному апарату ДМСУ. Повернення до дворівневої системи управління митними органами проводилось з метою підвищення керованості митними органами; скорочення чисельності керівного складу та перерозподілу штатних одиниць в підрозділи митних органів, що безпосередньо здійснюють митний контроль та оформлення; зменшення навантаження на фонд оплати праці митних органів; підвищення рівня виконавської дисципліни. Однак, не отримавши очікуваного результату керівництво Держмитслужби повертається до організаційно виваженої організаційно-управлінської структури, де на середньому рівні функціонують регіональні митниці, які тепер утворюються з урахуванням адміністративно-територіального устрою України та по аналогії із прикордонними структурами. Упродовж невеликого відрізка часу – до 2008 року після чергової реорганізації в механізмі управління митною справою було відновлено дворівневу схему: центральний апарат Держмитслужби – митниця. Намагання спростити систему управління митною системою шляхом ліквідації середньої ланки не дало очікуваного результату через неготовність центрального апарату до передачі йому частини повноважень регіональних митниць, насамперед, пов'язаних із прийняттям рішень з питань митного контролю та оформлення, організаційного забезпечення діяльності митниць регіону, низький рівень комунікацій та інформаційного забезпечення, недостатню автоматизацію управлінської діяльності.

З 01 серпня 2007 р. набрало чинності нове Положення про Державну митну службу України [9], яка визначалась як центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів. До її компетенції було віднесено впровадження заснованих на міжнародній практиці сучасних методів роботи митної служби, проведення роботи з гармонізації законодавства з питань митної справи з міжнародними

стандартами, розробка та подання Кабміну пропозицій щодо його вдосконалення, а основним завданням стала участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в галузі митної справи. Право призначати та звільняти Голову Держмитслужби належало Кабінету Міністрів України, проте необхідною умовою кадрових перестановок визначалось подання міністра фінансів.

Оновлені завдання відповідали досягнутому рівню розвитку системи митних органів та тогочасним принципам митної політики. В якості основних завдань виокремлюються: забезпечення своєчасної та у повному обсязі сплат до державного бюджету податків і зборів (обов'язкових платежів), контроль за справлянням яких покладено на митні органи; здійснення контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів і транспортних засобів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та виконують інші операції з такими товарами; забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в галузі митної справи та виконання зобов'язань, передбачених міжнародними угодами.

У період 2004-2009 р. Україна активно співпрацює з ВМО та іншими міжнародними інституціями по уніфікації діяльності Держмитслужби та наближенню норм і положень, якими керується українська митна служба, до міжнародних стандартів з метою вступу до СОТ та інтеграції у європейське співтовариство. Однак, вжитих заходів було недостатньо для переформатування сталих імперативних відносин між митницею з однієї сторони та бізнесом і громадянами з іншої. Основними в стратегії реформування мали стати: зміна пріоритетної функції митної служби з фіскальної на економіко-регулятивну; приведення структури митних органів у відповідність до адміністративно-територіального устрою України; створення безпаперового середовища, у тому числі впровадження електронного декларування; а головне – формування культури, орієнтованої на клієнта митниці.

Враховуючи, що вимоги часу поставили перед митною системою низку завдань невідкладного реформування, виконання яких мало вивести її на новий рівень якості надання послуг суспільству і бізнесу з одночасним неухильним гарантуванням митних інтересів держави, у жовтні 2010 року була розроблена та прийнята розрахована на п'ять років Концепція реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей» [2].

Нове Положення про Державну митну службу України, затверджене Указом Президента України від 12 травня 2011 р. змінило статус цього органу, Держмитслужба, яка утворюється для реалізації державної політики у сфері державної митної справи, стала центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, діяльність якого спрямовується і координується урядом через міністра фінансів України [10].

Етапним документом, що остаточно закріпив впровадження в Україні міжнародних стандартів в діяльність митних органів став третій за двадцять років незалежності Митний кодекс України, прийнятий у 2012 році (далі – МК України) [5]. Його основні положення були направлені, у першу чергу, на забезпечення міжнародної інтеграції країни та формування дієвої системи економічної безпеки, а особливий акцент було зроблено на удосконаленні взаємодії митних органів і суб'єктів підприємницької діяльності.

Основним завданням, яке ставилось розробниками нового МК України, було приведення вітчизняного митного законодавства у відповідність до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Конвенції про тимчасове ввезення а також імплементація у національне законодавство Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації та реформування митної служби України. Завдяки врахуванню міжнародного досвіду були зроблені рішучі кроки по усуненню розбіжностей у порядку застосування процедур митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон, між Україною та іншими державами – членами Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, які перешкоджають подальшому розвитку міжнародній торгівлі та інших видів міжнародного обміну. Фактично в практику роботи митних органів України запроваджено сучасні методи здійснення митного контролю, роботу митників сконцентровано на ризикованих операціях з товарами, зменшено вплив «людського фактору» на процеси та результати митного оформлення чим знижено рівень корупціогенних факторів.

Розроблений на підставі Кіотської конвенції та Конвенції про тимчасове ввезення, МК України враховував положення Податкового кодексу України, та Законів України «Про центральні органи виконавчої влади» та «Про доступ до публічної інформації». Основними його новаціями стали норми, що впроваджували елементи міжнародних стандартів митної діяльності та прогресивні інструменти здійснення митного оформлення. На відміну від попередньої редакції кодексу, значно збільшився обсяг прав декларантів у відносинах з митними органами, у тому числі встановлено чіткі підстави для відмови у митному оформленні та обов'язки митниці надати вичерпні роз'яснення причин такої відмови.

Бізнес відчув лібералізацію підходів в роботі митних органів завдяки встановленню вичерпного переліку основних документів, що повинні подаватись до митного оформлення. Було синхронізовано з максимальним урахуванням норм Податкового кодексу положення щодо строків проведення пост-аудиту. Визначено порядок надання, призупинення та відкликання статусу уповноваженого економічного оператора, який запроваджував можливість суб'єкту ЗЕД користуватися спеціальними спрощеннями при здійсненні митного оформлення.

Для громадян було значно збільшено норми щодо переміщення товарів,

встановлено перелік особистих речей, які не підлягали декларуванню та звільнялись від оподаткування, підвищено вартісну межу ввезення товарів без сплати податків. Запроваджувались елементи медіації шляхом укладення компромісу в справах про порушення митних правил.

З урахуванням кращих практик європейських країн та рекомендацій ВМО було введено дієву систему управління ризиками при здійсненні митного контролю, а також приділено значну увагу впровадженню електронного декларування та використанню інформаційних технологій.

Будучи інноваційними по своїй суті, вказані положення спрощували процедури митного контролю та оформлення, дозволяли бізнесу скороти витрати часу та фінансових ресурсів на здійснення митних формальностей, впроваджували антикорупційні механізми в діяльність митних органів, що мало сприяти розвитку ЗЕД, збільшенню надходжень митних платежів до бюджету та підвищенню інвестиційної привабливості нашої країни.

Позитивно слід оцінити і комплексний підхід до формування системи нормативно-правових актів, які супроводжували новий кодекс з моменту введення його в дію 01 червня 2012 р. У цей період фактично відбулась консолідація та кодифікація законодавства про митну справу, яке складається не лише з Конституції України та МК України. Правовідносини в сфері державної митної справи регулюються й іншими законами України з питань порядку і умов переміщення товарів через митний кордон України, їх митного контролю та оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання ЗЕД, справляння митних платежів, обміну митною інформацією, ведення УКТЗЕД, здійснення контролю нехарчової продукції, протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил, організації і забезпечення діяльності митних органів; міжнародними договорами України, а також нормативно-правовими актами, виданими на основі та на виконання МК України та інших законодавчих актів. Видання підзаконних нормативних актів з питань митних правовідносин здійснювалось Кабінетом Міністрів України та Міністерством фінансів України, які за активної участі фахівців Державної митної служби України у стислі терміни підготували біля 50 постанов та наказів, необхідних для забезпечення практичної реалізації окремих норм митного законодавства.

Список використаних джерел

1. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст. 429.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Митний кодекс Європейського Союзу. URL: kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk
4. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 38–39. Ст. 288.
5. Митний кодекс України від 12.12.1991 р. Відомості Верховної Ради України.

1992. № 16. Ст. 203.

6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 558.

7. Міжнародна конвенція про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин від 27.06.2003 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

8. План дій «Україна – Європейський Союз». Європейська політика сусідства: дата схвалення Кабінетом Міністрів України 12.02.2005 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>

9. Положення про Державну митну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 940 (втратила чинність). Офіційний вісник України. 2007. № 53. Ст. 2163.

10. Положення про Державну митну службу України: Указ Президента України від 12.05.2011 р. (втратив чинність). Офіційний вісник України. 2011. № 37. Ст. 1514.

11. Про Державну митну службу України: Указ Президента України від 29.11.1996 р. № 1145/96. Урядовий кур'єр. 1996. № 228.

12. Про економічну самостійність Української РСР: Закон Української РСР від 03.08.1990 р. № 55-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

13. Про Міністерство доходів і зборів України: указ Президента України від 18.03.2013 р. № 141/2013. Офіційний вісник України. 2013. № 22. Ст. 739

14. Про програму боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил на 2008-2009 роки: Указ Президента України від 04.03.2008 р. №195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

Стерліков Олександр Сергійович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

ОП Право

ВНЗ «Національна академія управління»

м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ РОЛЬОВОЇ ГРИ В СФЕРІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ РОЛЬОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АВТОГЕНЕРУЄМОЇ ГРИ (РПАГ) О. СТЕРЛІКОВА ТА Н. ВЕСЕЛОВСЬКОЇ

1. Актуальність теми. Викладання юридичних знань в системі освіти України. Ряд науковців акцентують увагу на «вкрай низький рівень правової культури і правової свідомості народу» [1], що є однією з соціальних проблем нашого суспільства. Так як ознайомлення з правом є однією з фундаментальних знань, необхідних для формування, розвитку та життя суспільно-свідомого громадянина, ознайомлення з цією широкою галуззю знань важливо починати з дитячого віку. Саме з цією метою до програми викладання 9 класу загальноосвітньої середньої школи було додано такий предмет як «Основи правознавства».

Метою викладання цієї дисципліни визначено: «отримання знань, навичок, ставлень і ціннісних орієнтацій, необхідних людині для ефективного соціального функціонування, реалізації її життєвих цілей і завдань,

забезпечення умов для формування елементів правової культури, правових орієнтирів та правомірної поведінки учнів» [2]. Нажаль, через брак навчального часу в програмі випускного класу (35 навчальних годин на навчальний рік, або 1 година на тиждень), матеріал подається дуже стисло, і значну його частину займають вивчення таких базових знань, як принципи прав людини, права дитини та їх дотримання, філософія права та міжнародні стандарти тощо. Тобто, не ті знання, що можуть стати підказкою для практичного використання, а теорія, яка може зацікавити гуманітаріїв і часто є незрозумілою для учнів, що не цікавляться суспільними та гуманітарними науками. Крім того, часто в школах та коледжах використовуються застарілі підручники, що не відповідають законодавству, яке постійно оновлюється. Крім того, учні скаржаться на нецікаве, не інтерактивне викладення матеріалу. Таким чином, безумовно, корисні знання в той же час є ізольованими від життєвого досвіду школярів, і цей курс не користується особливою зацікавленістю учнів. Вчителям досить важко підтримувати рівень уваги, а учні не розуміють важливості отриманих знань, та як саме це реалізується в житті.

Значно цікавіше викладаються пропедевтичні курси «Живи за правилами» для учнів 7 та 8 класів, курс «Вчимося бути громадянами» для учнів 8 класу, і «Ми – громадяни України» для учнів 9 класу [2]. Під час засвоєння цих курсів школярі знайомляться з більш зрозумілими та актуальними питаннями: правами, законами, термінологією, явищами, проте все ще не дуже розуміють, як це реалізується в реальному житті.

По закінченню школи, студенти коледжів або здобувачі вищої освіти можуть обрати для вивчення курси правових наук, але навіть в спеціалізованих вищих навчальних закладах розуміння того як в дійсності працює правнича система, з якими нюансами вона може стикнутися, як не розгубитися в незнайомій ситуації, надходить дуже поступово.

Нажаль, введення карантинних заходів під час пандемії COVID-19, зробило засвоювання юридичних знань ще більш складним. Дистанційне навчання, складність в проведенні практичних занять та екскурсій, – це реалії сьогодення. Отже, розвиток та поглиблення юридичних знань як для школярів, так і для студентів, в форматі, доступному в тому числі онлайн, на сьогодні є актуальною проблемою.

2. Гра – як метод викладання

Сучасна педагогіка, в тому числі педагогіка вищої школи, вчить, що існує дуже багато методів навчання. Найбільш використовуваними є лекції, практичні заняття, семінари, конференції, тестування та демонстрації навчального матеріалу. Ці методи дозволяють давати базові знання та навички значній кількості слухачів одночасно. Проте більшість з цих методів знижують свою ефективність при виконанні в режимі онлайн. Більш пристосованими до режиму онлайн, а також більш орієнтованими на особистісний розвиток

слухачів можуть бути інші методи: виховання, «мозковий штурм», навчальні комп'ютерні програми, дослідження та інші. Ці методи малоефективні при роботі з великими групами слухачів, проте дають дуже гарний результат при індивідуальному навчанні.

Одним з таких ефективних методів є гра, та її різновид – рольова гра. Такий метод має наступні особливості та властивості:

- має свою, ігрову «атмосферу» як особливе середовище, дружнє для психології дитини та студентства, і в той же час зручне для дорослих; навчання проходить через цікаву призму «поразки» чи «перемоги», а не через нудну призму завчання;

- учасники діють в ситуативній ситуації. Ігрова ситуація може змінюватися відповідно до знань та потреб учасників. Ці зміни можуть робитися як заздалегідь, так і динамічно, в процесі гри. Таким чином, цей метод є адаптивним як до зовнішніх змін (зміни в законодавстві, умовах життя, політичної ситуації, тощо), так і до психологічних особливостей та знань учасників;

- учасники відіграють певні ролі. Це означає, що вони можуть розглянути проблему навіть через роль жертви, не ризикуючи при цьому майном, життям чи гідністю. Або виконувати реальні обов'язки персоналу різних організацій, до яких в житті учнів чи студентів не допустили б, при цьому не ризикуючи створити критичної ситуації в дійсності;

- навчання в ігровій формі не потребує значних ресурсів.

Використання саме такого методу навчання дозволяє ефективно здобувати наступних знань та навичок:

- досвід роботи в ситуаціях, схожих на симульовану. Тобто учасники через гру вчаться реалізовувати здобуті фундаментальні і суто теоретичні знання в реальних ситуаціях. При цьому викладач чи тренер може заздалегідь підготувати найбільш актуальні або цікаві випадки, з урахуванням нюансів та особливостей, притаманних реальному життю;

- учасники вчаться самостійно приймати рішення;

- учасники готуються до дій в непередбачуваних ситуаціях.

Також завдяки рольовій грі досягаються й інші, супутні позитивні та корисні для життя, аспекти:

- учасники вчаться спільно приймати рішення, набувають навичок спілкування;

- знайомляться з реаліями життя та межами своїх можливостей, що є дуже важливим моментом для молодих учасників;

- в грі учасники проявляють свої особистості характеристики – знання, навички спілкування, моральні якості, тощо. При цьому вони ознайомлюються як використання цих навичок можуть допомогти або завадити в реальному житті, перебуваючи в безпечному середовищі;

➤ учасники стимулюються до отримання кінцевого результату, досягнення перемоги;

➤ невдачі, поразки в грі сприймаються як суто ігрові моменти, та не провокують розвитку комплексів чи жаги помсти.

Всі ці аспекти роблять ігротехніку (техніку навчання або професійного розвитку людей в ігровій формі) доступним, і в той самий час ефективним та якісним методом навчання. Особливо актуальним в сфері юриспруденції та права, де аналогічний досвід отриманий іншим шляхом може коштувати життя, гідності, здоров'я чи майна людини. При цьому даний метод легко реалізується та не втрачає своєї ефективності при дистанційному навчанні [3].

3. Досвід навчання методом рольової гри в сфері юридичної освіти на прикладі рольової психологічної автогенеруємої гри (РПАГ) О. Стерлікова та Н. Веселовської.

Враховуючи вищезазначену проблематику та можливість, що надає метод рольової гри, було прийнято рішення розробити та відпрацювати механізм проведення розвиваючих рольових ігор. Через те, що якість отриманих під час ігри знань та навичок напряму залежить від професійних знань та життєвого досвіду людей, що розробляють та проводять ігри, і в той же час вимагає досвіду викладацької майстерності та активної діяльності, вміння працювати з різними учасниками, в тому числі інклюзивних, включаючи дітей, до команди розробників увійшли фахівці з Наукового дискусійного клубу «Власне розслідування», а саме – науковий керівник клубу, заступник декана юридичного факультету та старший викладач Національної академії управління, член ГО «Союз юристів України», ігротехнік «Школи молодого детектива», громадський детектив Уповноваженого з прав людини, Веселовська Н.О., та експерт з оцінки та подолання ризиків Наукового дискусійного клубу «Власне розслідування», випускник магістратури Національної академії управління, Стерліков О.С.

Таким чином було забезпечено наступні вимоги:

➤ якісне знання теоретичної частини;

➤ знання актуальних механізмів реалізації цих знань в реальному житті;

➤ висока якість викладацької майстерності;

➤ досвід роботи в польових умовах, в тому числі в екстремальних ситуаціях;

➤ досвід проведення заходів для неповнолітніх, в яких прийняли участь понад 8,5 тис. учасників.

За результатом роботи цієї групи було створено та проведено ряд розвиваючих ігор, особливостями яких було наступне:

➤ проведення цілком в режимі онлайн. Для участі в грі достатньо було мати мобільний телефон з використанням популярної соціальної мережі. Це зробило гру доступною для усіх верств населення, включаючи дітей та іноземців, що на час ігри перебували в інших країнах;

➤ збереження повної анонімності учасників гри. В грі одночасно приймали участь як дорослі, так і діти. При цьому анонімність дозволяла учасникам спілкуватися між собою «на рівних» та в повній мірі психологічно розкриватися, не боятися експериментів;

➤ проведенню ігри передував період ретельної підготовки. Через те, що передбачалася можливість використання набутих знань та навичок в реальному житті, особливу увагу приділили розробці такого сценарію, що був би реалістичним в усіх аспектах, включаючи механізми та напрямки розвитку ситуації, та правдивість усіх, навіть другорядних деталей.

Завдяки проведенню цих ігор було отримано матеріали для додаткового аналізу. Основними напрямками аналізу є:

➤ оцінка рівня реальних знань у мешканців України;

➤ вивчення ефективності методу рольової гри для отримання та засвоєння юридичних знань, особливо під час дистанційного навчання;

➤ покращення та оптимізація механізму проведення гри, особливо за напрямками реалізації педагогічної майстерності, ретельної підготовки сценарію, відпрацювання одночасного якісного спілкування із значною кількістю учнів та реалізації можливостей засобів зв'язку і доступного програмного забезпечення;

➤ автори назвали гру рольовою, психологічною, автогенеруємою (РПАГ) враховуючи методу, психологічні особливості учасників та непередбачуваність розвитку сценарію. В процесі гри ведучі ставили учасників в задалегідь розроблені умови, проте подальший розвиток подій залежав від рішень учасників, та реакції середовища на ці рішення, відповідно до експертної оцінки ведучих.

Висновок. Використання інструментів ігротехніки є ефективним інструментом для поглиблення знань в області права та юриспруденції. Вони легко сприймаються учасниками та допомагають зрозуміти місце теоретичних знань, здобутих під час лекційних занять, в реальному житті. Також допомагають навчити людей самостійно приймати рішення, особливо в непередбачуваних ситуаціях.

Додатково цей метод рольової, психологічної, автогенеруємої гри (РПАГ) дозволяє збирати статистичні дані для аналізу, допомагати учасникам подолати психологічні проблеми, надати життєвих порад, і все це за умови повної анонімності. На даний час цей метод не є поширеним, але отримані результати показали його перспективність, особливо в період карантинних заходів.

Список використаних джерел

1. Сущенко В.М. Сучасні проблеми реформування юридичної освіти і науки в Україні // Наукові праці. Т.69. Вип.56. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2593/Sushchenko_SUChASNI_PROBLEMY_REFORMUVANNIA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. *Методичні рекомендації щодо викладання правознавства у 2019/2020 навчальному році / Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966 URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-pravoznavstva-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>*

3. *Бондаренко В.В., Ланских М.В., Бондаренко Ю.В. Сучасні педагогічні технології. Харків: ХНАДУ, 2011.*

СЕКЦІЯ 9. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Довгий Валентин Вільямсович

здобувач,

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ КОНГЛОМЕРАТІВ

Міжнародні фінансові конгломерати стають дедалі важливішими учасниками фінансового ринку. Універсальні банки давно інтегрували бізнес з цінними паперами з традиційним комерційним банкінгом, але за останнє десятиліття США та Японія, які раніше вимагали суворого відокремлення комерційного банкінгу від бізнесу з цінними паперами, дозволили банкам поєднувати ці два види діяльності з певними обмеженнями.

Все частіше поєднання банківської справи та бізнесу з цінними паперами розширюються, включаючи також страхові операції. «Allianz» у Німеччині, «ING» та «Fortis» у Нідерландах, «Credit Suisse» у Швейцарії та «Citi» у США за останні роки здійснили важливі міжгалузеві поглинання для поєднання банківської та страхової діяльності.

Дійсно, практично всі великі міжнародні фінансові установи є певною мірою фінансовими конгломератами, що поєднують принаймні дві з трьох раніше різних функцій банків, фірм, що займаються цінними паперами, або страхових компаній.

Ця консолідація та конгломерація, мабуть, мотивована сподіваннями на економію коштів та збільшення доходів від великих одноразових витрат на інформаційні технології [4]. Економія обсягу виробництва може бути важливою, коли значні фіксовані витрати можуть бути розподілені між кількома різними продуктами. На додаток до інвестицій в інформаційні технології, важливими можуть бути кілька інших видів постійних витрат – витрати на канали розподілу, управління відносинами з клієнтами або створення та підтримка надійної репутації та іміджу бренду. Але такі економічні наслідки можуть також мати важливе значення [5]. У будь-якому випадку важко знайти в даних дані про значну економію обсягу.

У наукових дослідженнях [7] проаналізовано факт знижок на диверсифікацію, що застосовується до фінансових конгломератів. Тенденція до консолідації та конгломерації також може бути мотивована надією на досягнення більшої ринкової сили. Контролюючи повний спектр замінників фінансового продукту, фінансовий конгломерат може мати змогу підняти ціни вище граничних витрат. Для підтримання такої ринкової сили фінансовий

конгломерат також повинен мати можливість обмежити вхід і забезпечити обов'язкові спільні продажі продуктів. Звичайно, антимонопольна політика покликана запобігати таким зловживанням. Більше того, посилення транскордонної конкуренції та технологічний прогрес, що робить усі основні ринки фінансових продуктів надзвичайно конкурентними, робить малоімовірним, що будь-який фінансовий конгломерат може підтримувати ринкову владу, якщо антимонопольна політика виявиться неефективною.

Останнім часом більше тридцяти країн реструктуризували та уніфікували свої регуляторні та наглядові системи для більш інтегрованої роботи з фінансовими конгломератами [5]. Багато з цих міжнародних фінансових конгломератів досягли масштабу функціонування та централізації у функціонуванні міжнародної фінансової системи, що робить їх системно важливими. Традиційно системні занепокоєння були основним завданням регуляторів банків, але ці занепокоєння не зменшуються, коли банк стає частиною групи, яка також включає діяльність зі страхування та цінних паперів. Хоча можливо, що більші, диверсифікованіші міжнародні фінансові конгломерати матимуть менше шансів зазнати невдачі, якщо відбудеться провал, наслідки переливу на решту фінансової системи, безумовно, будуть більшими.

Також, велика участь цих фірм у торгівлі по всьому світу означає, що у влади було б дуже мало часу для реагування, якщо людина зазнає надзвичайного фінансового лиха. Центральна передумова полягає в тому, що складність корпоративних структур, розроблених більшістю міжнародних фінансових конгломератів, сама по собі є значним джерелом системного ризику. У разі банкрутства потрібно буде вирішити питання щодо сотень юридичних осіб. Оскільки більшість з цих фірм управляється комплексно за напрямками бізнесу, лише з мінімальним урахуванням юридичних осіб, національних кордонів або функціональних регуляторних областей, а також зі значними та складними внутрішньо груповими взаємовідносинами, просто відображення ділової діяльності установи в її юридичних особах представляє грізний виклик.

Більше того, на ці юридичні особи застосовуватимуться різноманітні національні процедури регулювання та банкрутства, багато з яких суперечливі.

Корпоративна складність міжнародних фінансових конгломератів може перешкоджати своєчасному втручання та розпорядженню регуляторів. Це загострює моральний ризик, що впливає з мережі фінансової безпеки, і зменшує ринкову дисципліну в деяких найбільш системно важливих установах, водночас обмежуючи можливість контролюючих органів замінити регуляторну дисципліну ринковою.

Список використаних джерел

1. Сніфанов А.О. *Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України*. Суми: УАБС НБУ, 2012. 258 с. 4.
2. Козьменко О., Козирев В. *Трансформування банківської системи України під впливом іноземних фінансових конгломератів*. Вісник Національного банку України, 2014. № 8. С. 12-18.
3. Кремень, В.М. (2017). *Стратегія конвергенції як сучасна модель розвитку фінансового посередництва в Україні*. Світ фінансів, (4 (21)), 165-173.
4. Group of Ten. (2001). *Report on Consolidation in the Financial Sector (Ferguson Report)*.
5. Herring, R. and Santomero, A. (1990). *The Corporate Structure of Financial Conglomerates*, *Journal of Financial Services Research*, December. 471-497.
6. Laeven, L. and Levine, R. (2007). *Is there a diversification discount in financial conglomerates?* *Journal of Financial Economics*, 85, 331-367.
7. Herring, R. and Carmassi, J. (2008). *The Structure of Cross-Sector Financial Supervision*, *Financial Markets, Institutions & Instruments*, 17, No. 1, February.

Кирилик Наталія Юріївна
кандидат економічних наук
доцент кафедри економічної теорії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ЛОГІСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Важливим показником якості життя населення в Європі є логістична система. Наразі в державах ЄС активно розвиваються та реалізуються різні логістичні програми. Однією з таких є програма «Connecting Europe», бюджет котрої у 2020 році становив 26 млрд євро. Програма ЄС «Connecting Europe» має на меті розвивати інфраструктуру в європейському територіальному просторі задля найшвидшого переміщення [1].

Країни Європейського союзу реалізують спільну транспорту політику (Common transport policy). І Україна має всі шанси бути долученою до неї. Будучи територіально наближеною до кордонів ЄС Україна має активно включатись у подібного роду процеси. Таким чином відбудеться інтеграція до інфраструктурних об'єктів, які становлять кластерне логістичне утворення.

Логістична політика ЄС формується на основі спільного прийняття рішень. Тобто логістична політика ЄС визначає загальні правила всіх видів міждержавних перевезень, формує умови надання логістичних послуг (в тому числі перевізниками-нерезидентами), визначає заходи логістичної безпеки та порядок надання логістичних послуг.

Особливістю логістичної політики ЄС є координація зусиль всіх країн-учасниць, що базується на принципах лібералізації, партнерства та гармонізації [2, с. 34].

Ефективна система регулюючих структур сформувала спільну логістичну політику ЄС. Основними уповноваженими органами, що визначають логістичну політику ЄС є:

1. Європейський парламент;
2. Рада ЄС (Рада з питань транспорту, телекомунікацій та енергетики);
3. Соціально-економічний комітет;
4. Комітет регіонів (Комісія з питань політики територіальної єдності (COTER)).

На допомогу цим основним інституційним одиницям функціонує також цілий ряд профільних установ та комітетів, зокрема:

- Європейська консультативна рада з досліджень в галузі автомобільного транспорту (ERTRAC);
- Європейська Комісія з питань мобільності та транспорту та її Генеральний директорат (DG MOVE);
- Виконавче агентство з інновацій та мереж (INEA);
- Європейський наглядовий орган нагляду за глобальним наземним зв'язком (GSA) та інші.

Розвитку логістичної інфраструктури в ЄС приділяють значну увагу. На першому місці серед завдань є подолання територіальної нерівномірності. Підтвердженням цьому є приклад з Польщею. Адже після вступу в ЄС Польща отримала найбільші обсяги фінансування на розбудову та покращення якості автомобільних доріг.

Метою логістичної політики ЄС, як ми вже визначили, є формування спільного мобільного середовища для країн-учасниць ЄС. Тому подолання територіально-логістичної асиметрії є надважливим і першочерговим завданням.

Перші кроки в цьому напрямі уже зроблено. Протягом 2013-2017 років Україною підписано кілька важливих нормативних документів.

Українська влада у 2013 році затвердила Декларацію «Майбутнє співробітництво у галузі транспорту в рамках «Східного партнерства». В рамках цієї Декларації було схвалено карту транспортної регіональної мережі «Східного партнерства».

У 2016 році ЄС було ухвалене рішення про поширення TEN-T на Україну.

У 2017 року Україна продовжила співпрацю з ЄС у рамках реалізації спільних логістичних проєктів. «Взаєморозуміння високого рівня про поширення індикативних карт Європейської транспортної мережі TEN-T на Україну» – нормативний документ, який підписаний в листопаді 2017 року [3].

Такі напрями співпраці розкривають перед Україною широкі можливості розвитку не тільки логістичного напрямку. За умов успішного розгортання співпраці це може бути і розбудова автотранспортної

інфраструктури, реалізовані екологічно-орієнтовані проекти та інноваційних проекти.

Загалом, у галузі логістики, можна визначити кілька ключових напрямів співпраці України та ЄС:

- уніфікація та розробка нових нормативно-правових документів, стандартів надання логістичних послуг та розбудови логістичної інфраструктури;

- залучення, мобілізація фінансових активів у розробку та реалізацію проектів розвитку логістичної інфраструктури, суміжних сфер, різних організаційних заходів;

- залучення, модернізація матеріально-технічних засобів у розробку та реалізацію проектів розвитку логістичної інфраструктури, суміжних сфер, різних організаційних заходів;

- обмін, накопичення досвіду, знань, технологій щодо розвитку логістичної інфраструктури, суміжних сфер, формування спільних інформаційно-аналітичних платформ;

- спільна наукова, дослідно-конструкторська діяльність;

- розробка нових технологій побудови логістичних кластерів, надання послуг та функціонування об'єктів логістичної інфраструктури.

Отже, досвід країн ЄС є прикладом для України в частині створення, побудови та розбудови логістичних кластерів та логістичних послуг. В той же час при адаптації досвіду ЄС слід враховувати історичні природні та економічні особливості країни.

Насправді, Україна виграє при інтегруванні транспортно-логістичної системи до європейського логістичного середовища.

Список використаних джерел

1. *EU transport policy: European Union [Electronic resource]. Mode of access: https://europa.eu/european-union/topics/transport_en*

2. Балін В.А. Основні напрями адаптації державного регулювання допуску до ринку автотранспортних послуг в Україні до стандартів Європейського Союзу / В.А. Балін // *Аспекти публічного управління*. 2014. № 8. С. 32-41.

3. *Україна приєдналася до європейської транспортної мережі TEN-T (24.11.2017): Європейська правда [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/11/24/7074176/>*

**ПЛАН
ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ЗАХОДІВ
МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЇ ІНФОРМАТИКИ
ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ УПРАВЛІННЯ
на 2021 рік:**

- 15-22 травня 2021 року** **XI-ий Міжнародний науковий семінар «Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства» (1 сесія) (яхтинг, Туреччина, Мармарис)**
Стажування+Семінар+Ворк-шоп+Публікація
- 28 червня – 2 липня 2021 року*** **XX-ий Міжнародний науковий семінар "Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи" (оз. Світязь, Волинська обл., Україна)**
- 08-15 серпня 2021 року*** **VI МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ СИМПОЗИУМ «Моделювання перспективного розвитку соціально-економічних та культурно-гуманітарних систем в умовах трансформації інформаційного суспільства (Бодрум, Туреччина)**
Публікація (наукометричні бази даних), стажування, ворк-шоп + науковий журнал

**Вказані періоди просимо вважати орієнтовними. Точні дати будуть вказані в інформаційних листах, які будуть розіслані електронною поштою.*

Тематика передріздвятих сесій уточнюється.

*Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці
Ukraine-Greece, 22-23 лютого 2021 року*

Наукове видання

**«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У ФОКУСІ ВИКЛИКІВ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ»**

Збірник наукових праць
ІХ-ої міжнародної наукової Інтернет-конференції
22-23 лютого 2021 року

Випуск 9